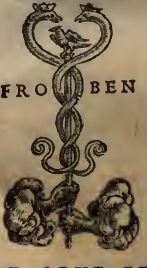
ספר הדקדוק

GRAMMATICA HEB-
ELIAE LEVITAE GERMANI

cõmodiori interpretatione quàm antea per ~~Sebast. Munsterũ~~ uersa, ut etiam incipiẽtibus facile usui esse possit.

Item Institutio elementaria in eandem linguam ex Eliæ uarijs libellis concinnata.

BASILEAE APVD FROB. AN. M. D. XXXII. MENSE MAIO.

SEBASTIANVS MVNSTERVS lectori salutem.

QVVM olim nobilem illam Eliæ Leuitæ nactus essem Hebręam grãmaticã, amice lector, superstitiosius illam uerti, quàm ut hebraicari incipiẽtibus cõmodo esse potuerit. Verũ in uotis tum habebam, præceptoribus Heb. linguę, qui passim iuuentuti erudiendæ in academijs præficiebãtur, suppetias aliquas ferre, ne si nudum hebraismũ illis (ut mihi obuenit) tradidissem, phrasi illius nõ assueti animum penitus despõdissent. Superuenit paulo post libellus æque nobilis & utilis, cui idẽ Elias titulũ פִּרְקֵי fecit, qui tantum pręsidij in re grãmatica mihi contulit, ut facile cernere licuerit citra cuiusuis Momi mordacẽ rephensionẽ, quid perperã à me esset uersum & ubi ab autoris mẽte esset discessum. Quod

cum animaduertiſſem, inſumpti labo-
ris nõ pœnituit, præſertim cum Hebra
iſmus ipſe ſaluus & integer è regione
uerſionis illius manſerit, & ſemper ue-
niam precatus fuerim, ſicubi me hallu
cinari contingeret, in huius tam extra-
neę linguę propagatione, à nullo Chri
ſtiano homine, aut à pauciſſimis, ĳſq;
Chriſto ex Iudaiſmo renatis, iã à mul
tis annis ſatis cognitæ, boni id conſule-
rent ſtudioſi: cum ſcriptum ſit, כִּי אֵין
אָדָם אֲשֶׁר לֹא יֶחֱטָא Alioquin qua pu-
tas hodie amatores Heb. linguæ labo-
rarent grãmaticarum rerum penuria,
quamq; curta illis eſſet domi ſupellex,
ſi ego periculũ non feciſſem in euulgan
da hac unica Eliæ grãmatica, & me qui
buſdã ingratis hominibus rodendum
expoſuiſſem, & præſertim cum unum
aut aliud exẽplar Romanæ æditionis
Germania tunc nõ uidiſſet, idq; defor-
mi

mi & inexpolito charactere cognituq́ꝫ difficili esset excusum & præterea à ne/mine uersum. Idem exemplar iam de/nuo studiosis communicamus, sed lon/ge alia ratione uersum, ut uel à puero intelligi posset. Nam præter id quod loca quædã, in priori æditione non be/ne reddita, castigauimus, etiam diffici/les & inconsuetos loquendi modos de/liniui, aut uno & altero uocabulo expli cui, nusq́ꝫ ab autoris mẽte (quod sciã) digressus: exempla Hebraice cum sua interpretatiõe adscripsi, & qđ ijs Elias cõtestatum uoluit, ostendi: & planè id pro uirili mea molitus sum, ut Elias la/tinos Hebraicam doceret grãmaticã. Quod aũt idem Elias passim meminit in hac grammatica quorundam libel/lorum, nempe officiorum seruilium li/terarum, Cantici, Specierum & pro/prietatum, scias illos esse libros quos

ſuperioribus annis typis Frobenianis euulgauimus cum hoc titulo, פרקי אליהו בכללים קצרים באותיות ובנקודות Perſtringunt enim naturas & proprie/tates literarum atq; punctorum. Dici uix poteſt quantam ſupellectilem ad diſcendam Heb. linguam hi quatuor ſuppeditẽt libelli. Tu igitur lector, qui/cunq; es, qui cupis diſcere linguam ſan ctam, hos libellos, quos coniunctos & ſimul excuſos inuenies, non excludas à ſtudio tuo. Difficultatẽ Cantici leniet tibi elemẽtariũ iſtud quod huic gram/maticæ adiecimus, quin & grammati/ca ipſa plauſibilior tibi erit, ſi prius te exercueris in hac noſtra aut potius Eli ana elemẽtari inſtitutione. Nihil enim in ea poſuimus niſi quod certum & ſo/lidum eſſe cognouimus. Bene uale.

INSTITVTIO ELEMENTARIA IN HEBRAICAM linguã per Sebaſt. Munſterum.

¶ Literæ apud Hebræos ſunt 22. quarum nomina & figuræ ſunt hæc.

Vau	*He*	*Daleth*	*Gimel*	*Beth*	*Aleph*
u	h	d	g	b & f	a e i o u
ו	ה	ד	ג	ב	א

Lamed	*Caph*	*Iod*	*Teth*	*Heth*	*Zain*
l	c uel k	i	t	h	z
ל	כ	י	ט	ח	ז

Zade	*Pe*	*Ain*	*Samech*	*Nun*	*Mem*
z	phe & p	a e i o u	ſ	n	m
צ	פ	ע	ס	נ	מ

Tau	*Sin*	*Schin*	*Res*	*Kuph*
t & th	ſ	ſch	r	k
ת	שׂ	שׁ	ר	ק

¶ DE LITERARVM PROLATIONE.

א Cum hæc litera non ſit conſonans nec aſpiratio, diſtinctã prolatiõem

à puncto uocali sibi adiecto nō habet: ut אַל al, אֵל el, אִם im, אוֹ o, &c.

¶ ב Cum puncto uentrali, quod dages uocatur, ualet b, ut בַּל bal, בֵּל bel, בּוּ bu. Sed cum uirgula in capite, quæ raphe uocatur, laxatur in u consonantem: ut בַל ual, בוֹ fo. Et quando non habet raphe, nec dages, perinde est ac si haberet raphe. Nam in impressis libris raro adijcitur raphe, cum eiectio dages satis indicet literam leniter proferendam.

¶ ג Cum raphe est g molle, & cum dages g forte, ut גַּם gam, גּוּ gu, גֵּר ger, גֶּשׁ gasch. Sine raphe & dages ualet idem quod גּ

¶ ד Facit d latinum, lene cum raphe, & durum cum dages: ut דָּם dam, דּוֹר dor.

¶ ה Est aspiratio lenis, ut הָ ha, הוּ hu, הֶם hæm, הֵן hen, &c.

Sine

ו Sine omni puncto est u consonans, ut וַ ua, וִ ui. Cum holem in capite est o, ut וֹ o, בוֹ bo. Cum puncto schurec in uentre, est u uocale, ut בוּ bu. Et quando habet aliud punctum uocale subscriptum, tunc punctus ille uentralis non est schurec sed dages, ut וַּ fa, וִּ fi, & cætera. ~

ז Valet ſ gracile & non acutum, qualiter Latini literam ſ proferunt: in Germanica quoq; lingua frequens est si quis diligenter aduertat.

ח Est aspiratio fortis, quæ etiam in fine audiri potest, ut חָכָם hacham. Et nota quãdo hæc litera in fine dictionis punctatur, uox ipsa præcedit aspirationem, ut רוּחַ ruah & non ruha.

ט Valet t latinum, ut טַשׁ tasch, טוּר tur, & cætera.

י Aliquando est consonans i, aliquando uocale. Consonans est quando

habet proprium punctum uocale, ut יַד iad, יוֹר ior. Vocale est in fine dicti onis quãdo ipsum præcedit camez uel pathah, schurec,uel holem : ut מַי mai, מָי mai, גוֹי goi, בּוּי bui. Quiescit ue-ro quando ipsum intra dictionem,aut in fine dictionis præcedit zere, uel sæ-gol:ut בֵּנֵי benê, בְּנֶיךָ benæcha.

כ Et in fine dictionis ךְ & ךָ cũ dages ualet c uel k, & sine dages ch, ut כָּכָה cacha, כָּמוֹךָ camocha, כָּמוֹךְ ca-moch.

ל Valet l. latinum, ut לֹא lo, בַּל bal, & cætera.

מ Et in fine dictionis ם ualet m, ut מַד mad, מַיִם maiјm.

נ Et in fine dictionis ן ualet n, ut נָא na, מִין min, מַן man. Inuenitur etiã nonnunquam camez sub nun finali ut אֶשְׁמַרְנָה pro אֶשְׁמַרְןָ

ס Valet ſ acutum, & ſubtile, quale Ephraitæ

Ephraitæ ſolum proferre poterant. Latini id non habent niſi qui à natura ſibilatrice lingua utuntur.

ע Litera in gutture formāda, ſed quā noſtrates Iudæi non aliter quàm aleph proferunt, niſi cum finem dictionis obtinet, ut רַע ra, a p nares formato.

פ Et in fine dictionis ף cum dages ualet p, & abſq; dages ph, ut פַּג pag, פָּר phar, כַּף caph, & cætera.

צ Et in fine ץ ualet z latinum, ut צַר zar, צֹר zor, בּוֹץ boz.

ק Facit c uel k latinum, ut קַל kal, קוֹל kol, & cætera.

ר Valet r latinum, ut נֵר ner, רַבִּי rabbi, & cætera.

ש Cum puncto dextro quod iamin uocatur, ualet ſch ſeu ſ craſſum, ut שֵׁם ſchem, ſed cum puncto ſiniſtro quod ſmol uocatur, non differt in prolatione à Samech, ut שַׂר ſar.

Cum

ת Cum puncto dages ualet t, ut תָּמָר tamar, sed sine dages ualet th, ut מֵת meth.

De punctorum pronunciatione.

VIRGVLA sub litera, ut est, – ualet à clarũ, uocaturq́; pathah. Sed si eadem habuerit punctũ in medio adiectum, ut sic ‑ ualet à obscurum, appellaturq́; camez. Porrò duo pũcta sub litera hac dispositione ‥ posita, ualent e gracile. Quod si sic : disponũtur, ualent e breuiter raptum aut terminant syllabam, uocaturq́; scheua, alterum uero, scilicet e gracile uocatur zere. Tria uero puncta in hunc modũ ∴ disposita, ualent æ, uocem scilicet mediam inter a & e, appellat̃q́; sægol. At unus punctus sub litera ualet i, uocaturq́; hirec. Tria uero puncta sic ⋱ ordinata uocantur kybuz, ualentq́; uocẽ mediam inter u & i. Vnus punctus su

pra

pra literam positus, ualet o, uocaturq́; holem. ¶ Et item unus punctus intra literam, sed solum intra uau literam, ualet u uocaturq́; schurec, ut וּ ¶ Item ֳ ualet o breue, uocaturq́; hatephcamez. ¶ & ֲ ualet a raptum ¶ sicut ֱ æ raptum, quorum primum uocatur hatephpathah, & alterum hatephsægol.

¶ *De literarum multiplici diuisione.*

LITERAE alphabeti sunt uiginti duæ, & ex illis quinq; duplicantur in figura, nempe מְנַצְפַךְ quæ in fine dictionis paulo aliam habent formam quàm in medio aut à principio. Nam צ פ נ כ extenduntur in hunc modum ץ ף ן ך & mem apertum clauditur tali figura ם ¶ Quatuor censentur gutturales, nempe אחה״ע ¶ & quatuor palati uidelicet ג״כק ¶ Dentales uero hæ signantur זס שרץ ¶ Et istæ linguales דטלנת ¶ Porrò בומפ labiorum officio potissimum

Finales

Gutturales

potiſſimũ utuntur, ideoq́ labiales uo‑
cantur. Item alia partitione iſtæ unde‑
cim נִבְתַּב שְׁמוֹ אֱלִיָּה uocantur ſeruiles,
& aliæ undecim nẽpe זַעַת קֶצַר חָסֵר גַּט
appellantur radicales. Ex miniſteriali‑
bus hæ quatuor אֱלְבַּשׁ ſeruiunt dunta
xat à capite dictionis, & aliæ octo à ca‑
pite & calce. Rurſus quinque literæ
ſunt perpetuo lenes, & nunquam dag‑
geſſantur, ſcilicet quatuor gutturales &
res litera. Iſtæ uero ſex בְּגַר בְּפַת ſem‑
per habent aut uirgulam raphe in ca‑
pite per quam lenes & aſperę fiunt, aut
punctum dages in uẽtre per quod for‑
tificantur. At hæ טַס שְׁקַץ נוֹזְלִים ſuſci‑
piunt quidem dages per quod uelu‑
ti duplicantur quando proferuntur, ſed
nunquam ſuſcipiunt raphe per quod
in ſua prolatione laxiores fiant.

De

De punctorum uocalium distinctione.

PVNCTA uocalia numerantur decem apud Hebręos: quorũ quinqȝ uocantur תְּנוּעוֹת גְּדוֹלוֹת motus seu uoces magnæ, & quinqȝ תְּנוּעוֹת קְטַנּוֹת uoces paruæ. Voces magnæ sunt ‥ zere, *uoces magnæ*
ָ kamez, וּ uau schurec, וֹ uau holem uel holem absqȝ uau, & Iod præcedente hirec, ut hic לִי Et harum natura est ut mox sequens scheua moueri faciant, ut אוֹמְרִים ômerim & non omrim: nec facile patiũtur post se punctulum dages nisi accentus ponatur iuxta eas, ut לָמָּה Proinde uoces paruæ sunt, – *Voces paruæ*
pathah, ∵ sægol, · hirec, ⋰ kybuz seu schurec paruum, ֳ hatephcamez: & hæc frequenter post se habent dages, & scheua mox illas sequẽs quiescit, contrariam scilicet uocum magnarum tenentes legem. Notãdum quoqȝ quod istæ quatuor literæ יהוא expresse uel *Literæ iehu*

implicite

implicite ſemper ſequuntur uoces ma/
gnas,& nunquam ueniunt poſt uoces
paruas excepto ſægol: nã dicit̃ דְּבָרֶיךָ
& אֶגְלָה ¶Eſt etiam natura literarum
יַחוּא ut literis בגד כפת mox ſequẽtib.
ſiue in una, ſiue in duabus dictionibus
imponant uirgulã raphe, niſi primo ca
piantur relatiue, ut שְׁמוֹ פַּרְעֹה nomen
eius Parao, & שְׁמָהּ דִּינָה nomen eius
Dina, & שְׁמִי בַּרְכְאֵל nomen meũ Ba/
rachel, aut ſecundo ponantur in pauſa.
¶Sunt & aliæ quædam exceptiones, de
quibus cõſule Canticũ Eliæ quartum.

De duplici dages.

DVAE ſunt ſpecies dages, unum
uocatur leue & alterum forte. ¶Le/
Dages leue ue ſolum habet locũ in בגד כפת, idq́;
uel à principio dictionum, ut תַּלְמִיד
בְּרֵאשִׁית, uel poſt ſcheua quieſcens, ut
הַזִּכּוֹר, & illud nihil ſignificationis ha/
bet, ſed monet literam non aſpere ſed
duriuſcule

Dages forte

duriuſcule proferendam. Dages uero forte locum habet nedum in memoratis ſex literis בגד כפת, uerum & in פס שקץ נוזלים hoc eſt, omnes literæ ſunt capaces dagges fortioris: præter has quinq; אחהע״ר nec eſt unquam ſine peculiari ſignificatione. Primo enim indicat defectum nun primæ radicalis literæ: ut אֶפּוֹל cadā pro אֶנְפּוֹל. Sic מִבֵּית ex domo, pro מִן בֵּית Et אֶפָּקֵר uiſitabor pro אֶנְפָּקֵר. Secūdo index eſt cōiugationis Piel & hithpael, quæ mediam radicalem ſemper habent dageſſatam: ut בִּלַּע deuorauit & הִתְבַּלַּע deuoratus eſt. Tertio, quando duæ poſteriores radicales ſunt ſimiles plerūq; altera tollitur relicto dages loco illius: ut à סָבַב dicitur סָבְבוּ uel per ſyncopam סַבּוּ circuierunt. Quarto, He litera emphatica uel articularis, quam Hebræi uocāt he הַיְּדִיעָה id eſt, he cogni

tionis uel demonstrationis, etiam da/gessat mox sequentem literam, si mo/do capax sit dages: ut נָבִיא propheta, הַנָּבִיא Propheta ille uel talis, & tantus. Eadem litera cum eisdem pũctis inter/dum accipit pro litera הַקְרִיאָה id est, uocatiõis, ut הַדּוֹר O generatio. Quin to uau hippuch, quod scilicet uertit fu/turum in præteritum, imprimit literæ fut. temporis punctum dages: ut יֹאמַר dicet, וַיֹּאמֶר & dixit: Excipiuntur fu/tura coniugationis Piel: ut וַיְדַבֵּר Et lo quutus est. Item quando tau & teth in cõiugatione hithpael cõueniũt, abscon dit tau per dages in teth: ut הִתְטַמְּאוּ p dicitur הִטַּמְּאוּ polluemini: ubi tria sunt dages, primum est leue & nihil signifi cat sed duntaxat indicat tau non aspe/re proferendum: secundum representat literam tau: tertiũ quoq; est dages for/te ut secundũ, unde & scheua sub mem

mo/

mouetur, quod coniugatio ipſa exigit, quæ ſemper habet mediam dageſſa/tam.//Simile iudicium eſt de tau tertia radicali litera, quando in ſecunda aut prima perſona prœteriti aliud tau acceſ/ſerit,ut à שָׁבַת quieuit non dicit שָׁבַתְתָּ quieuiſti ſicut à פָּסַר dicimus פָּסַרְתָּ ſed per dages tollitur tau unum & dicitur שָׁבַתָּ quieuiſti, שָׁבַתִּי quieui. Sic à בָּרַת ſuccidit, בָּרַתָּ ſuccidiſti &c. Notabis poſtremo & hoc, quod dages quãdo defectũ indicat, indicat literã defeciſſe quæ mox literam illam in qua ipſum poni/tur præcedit. Sed literæ אֶהֱוִי quando quieſcunt in uocalibus magnis, quod ſæpe fit, præſertim Iod & he, ſolet qui/es præcedere literam quieſcentem, ſeu quod idem eſt, quies indicat mox ſe/quentem literã euanuiſſe. Exemplum primi: אֶטַּע plantabo, אֶגּוֹשׁ accedam: ubi dages in teth & gimel deſignat de

fectum literæ nun (quæ sola à fronte dictionis deficit) Nam radices sunt נָטַע & נָגַשׁ Exemplum secundi, אֵשֵׁב sedebo, אֹמַר dicam, עָשִׂיתָ fecisti: ubi zere sub primo aleph cōplectitur Iod primā radicalem literam, est enim יָשַׁב radix uerbi: & holem supra secundum aleph includit aleph primā radicalem literam, nam aleph illud expresse scriptum constituit primam personam futuri temporis. Porrò in tertio exemplo hirec cum sequente Iod includit literam he. Nam radix uerbi est עָשָׂה fecit. Sic hic קָם surrexit, quiescit uau media radicalis litera in camez uoce magna. Est enim קוּם uerbi radix. Hæc

Literæ quietis diffusius tractantur ab Elia Cantico quinto. Hinc igitur est, ut literæ אֶהֱוִי uocentur literæ quietis, quia plerunq; quiescūt in uocibus magnis: & ut post literas illas non facile sequitur dages, ita

ita nec poſt uocem magnã. Et omnia illa quæ hic ſcribimus de literis אחוי intelligas neceſſe eſt de uau & Iod quieſcentibus non mobilibus. Iod mobile aut uau mobile uocant Hebræi, quando pro cõſonantibus accipiũtur. Quando uero uocalia ſunt, quieſcentia uocantur. Appellantur deniq; eædem quatuor literæ, אוֹתִיוֹת מִתְחַלְּפוֹת id eſt, literæ permutabiles, nam ſæpe una commutatur in aliam, ut רָפַת pro רָפָא ſanauit: in Ieremia: פִּי pro פֶּה os. Sic פְּרִי pro פְּרָה fructus: דְּבָרוֹת pro דְּבָרוֹ uerbum eius: & ſimilia multa licebit paſſim in ſacris biblijs inuenire. Sciendum quoq; quod uoces magnæ ſæpe commutantur in uocem paruam ſequẽte dages: & rurſum quandoq; fieri ſolet ut uox parua cũ dages migret in uocem magnam. Nam eſt æquiualentia quædam inter uocem magnam &

Iod & uau mobile

Regula in primis notanda

inter uocem paruam & dages. Exem/
pla ubi uox magna mutatur in uocem
paruam & dages, קְדֻשָּׁה pro קְדוּשָׁה
ſanctificata., צִצִּים pro צִיצִים flores.
יַסִּית pro יָסִית incitabit: Iſa.36. הִסִּיתוּךָ
Incitauerunt te, pro הֵסִיתוּךָ Ierem. 38.
Et hæc commutatio eſt in ordine du/
plicatorum frequẽtiſſima, ut à לֵב cor,
fit plurale לִבּוֹת Sic à צֵל umbra, dici
tur צִלָּם umbra eorum. Subiungam
nunc exempla ubi uox parua & dages
mutãtur in uocem magnam, quod po/
tiſſimum fit ante literas gutturales &
ante literam res. Didiciſti autem pau/
lo ſuperius, dages primo oſtendere de
Officia dages fectum literę nun tam eſſentialis quàm
ſeruilis, & deinde occupare ſemper me/
diam radicalem in cõiugatione piel &
Hithpael, tertio per ipſum fieri ſynco/
pam, & quarto he emphaticã literam
ferè ſemper poſt ſe exigere punctum
dages

dages: didiciſti etiã, literam res & quatuor guturales non admittere punctulum dages: quid igitur tunc agendum quando dages eſt ſignandum & litera in qua ſignari debet non eſt illius capax? Commutandum eſt dages unà cum mox præcedenti uoce parua in uocem magnã. Et ſi quæris, quæ in quã? Reſpõdeo, dages & pathah in camez, dages in hatephcamez in holem, dages & kybuz in uau ſchurec, dages & hirec in zere, ſimiliter dages & ſægol in zere. Exempla: à נִשְׁמַר cuſtoditus eſt, fit in futuro אֶשָּׁמֵר cuſtodiar, נִשָּׁמֵר cuſtodiemur, abſcondita litera paſſiua nun per dages in ſchin. Ab אָמַר uero fit paſſiuum נֶאֱמַר dictus eſt, à quo in futuro dicimus אֵאָמֵר dicar, נֵאָמֵר dicemur, cum zere, quia dages nõ habet locum in aleph. Item forma uerborum in coniugat. piel eſt iſta, דִּבֵּר loquutus

est, אִבַּר perdidit:& in coniugatione hithpael, הִתְאַבֵּר perdidit seipsum, הִתְפַּלֵּל instigauit se ad orandum. Et quando media non est capax punctuli dages, tunc hæc erit forma memoratarum coniugationum, בֵּרַךְ benedixit, בֵּאֵר explanauit, הִתְבָּרֵךְ benedixit se, הִתְבָּאֵשׁ fœtidum se fecit. Sic, ut in infinitiuo dicimus דַּבֵּר loquēdo, אַבֵּר perdendo, ita in non dagessabilibus dicimus בָּרֵךְ benedicendo, בָּאֵר explanando &c. Haud secus he emphatica litera quando post se non potest habere dages, mutatur dages & pathah in camez, ut הָאָדָם homo ille, הָרָשָׁע ille impius, & similia multa.. Fit tamen nonnunquā ut ante literas gutturales, præsertim ante חהע ponatur uox parua, ut בִּעֵר depastus est, נִחַם consolatus est, הֶחָכָם sapiens ille, הֶהָר mons ille, & cætera.

De

De puncto ſcheua.

PVNCTVS ſcheua omnium punctorum miniſter eſt, & quidem quandoq; mouet̃, quãdoq; oĩno quieſcit. Mouetur ſeu legitur à principio dictionis, ſub litera daggeſſata, ante literam gutturalẽ, poſt uocem magnam, & ſub litera quæ mox duplicatur: ut בְּרֹאשׁ תְּדַבֵּר דִּבְּרוּ עִוְּרִים מַלְאֲכֵי מַרְעִית חִנְנִי חַלְלוּ חֲסִידְךָ שָׁמְרָה שׁוֹמְרִים Scheua uero quieſcens eſt quod duntaxat terminat ſyllabã, ut אַרְגָּז אֶשְׁמוֹר &c.

Et nota quod nunquam ueniunt duo ſcheua à principio dictionis, nam non poſſent ſimul legi, ſed primum ſemper mutatur in hirec, ut à שְׁמוֹר cuſtodi, in plur. dicendum erat שְׁמְרוּ quod proferri non poteſt, ideo mutatur primum ſcheua in hirec diciturq; שִׁמְרוּ cuſtodite. Quod ſi adieceris literã aliquam capiti dictionis puta Iod, ut יִשְׁמְרוּ *Duo ſcheua à principio*

iam ex primo ſcheua, quod à principio dictionis ſemper eſt mobile, fit ſcheua quieſcens, & alterum fit mobile. Nam quoties intra limites dictionis concurrerint duo ſcheuain, ſemper primum quieſcit & alterum mouetur. Quod ſi à principio dictionis duo ſcheuain ſimul uenerint & alterum ſub Iod poſitũ fuerit, utrunq; in unum hirec mutatur, ut à יְרוּשָׁלַםִ dicitur לִירוּשָׁלַםִ &בִּירוּשָׁלַםִ non וְיְרוּשָׁלַםִ Sic à יְדַבֵּר id eſt, loquetur, וִידַבֵּר Et loquetur &c. In fine dictionis ſcheua ſemper quieſcit, nec inuenitur niſi ſub literis בגד כפת etiam duplicatum, ut וַיֵּשְׁבְּ & captiuauit, וַיֵּבְךְ Et fleuit. Excipiuntur קֹשְׁטְ יֵשְׁטְ וַיַּשְׁקְ Notandũ præterea quod ſcheua componitur cum camez, pathah & ſægol, uocatq; hatephcamez, hatephſęgol & hatephpathah, non ſcheuacamez &c. ex quibus hatephſægol & hatephpathah

thah ſolũ ſub literis gutturalibus locũ habent, & raro ſub alijs literis: Hateph camez uero cum uox ſit & ſyllabã conſtituere poſſit, ſub omnibus literis inuenitur, licet à quibuſdã illud camez hatuph uocet. Vbi hæc regula in primis eſt notanda, quod literæ gutturales hatephatæ punctant ſe & præcedentem literam, hoc eſt, ſi litera gutturalis habuerit hatephpathah, mox præcedens litera habebit patha, etiã ſi cum hirec uel ſægol fuerit punctanda. Excipitur tamen he הַיְרִיעָה quod habet camez: ut הָאֲדָמָה humus ipſa. Sic ſi litera gutturalis habuerit hatephſægol, mox præcedens litera habet ſægol. Exempla. A פָּקַד uiſitauit, dicimus in futuro אֶפְקוֹד uiſitabo, תִּפְקוֹד uiſitabis, יִפְקוֹד uiſitabit: at ſi prima radicalis litera fuerit gutturalis, quæ in hoc caſu raro habet ſcheua purum, hirec literarum

Regula memorabilis

rum futuri temporis mutatur propter literam gutturalem uel in patha uel in ſægol : ut ab עָלָה aſcendit, dicimus אַעֲלֶה aſcendam, תַּעֲלֶה aſcendes, יַעֲלֶה aſcendet. Sic ab אָסַת collegit, אֶאֱסוֹת congregabo, תֶּאֱסוֹת cógregabis, יֶאֱסוֹת congregabit. Et ab עָשָׂה fecit, אֶעֱשֶׂה faciam, תַּעֲשֶׂה facies, יַעֲשֶׂה faciet. Sciendum itaq; q̊d literæ gutturales à principio dictionis nunquam habēt purum ſcheua ſed ſemper mixtū cum pathah aut ſægol: intra dictionem uero habēt quãdoq; purū ſcheua, præſertim ſi eas præcedat accentus, ut יָרַעְנוּ שָׁלַחְנוּ aut hirec ſub litera ſeruili, ut יִחְיֶה Quod ſi hirec ſcriptum fuerit ſub litera radicali, habet gutturalis punctum raptum, ut נִאֲצוּ blaſphemauerunt, כִּחֲשׁוּ negauerunt. Sic ſi dages leue uenerit poſt literam gutturalem, habebit ipſa gutturalis purū ſcheua, ut יַחְפּוֹץ deſiderabit: imò

imò etiam ſi ſequatur litera quę non recipit dages leue, adhuc in quibuſdam uerbis litera gutturalis habet purum ſcheua, ut יַחְמוֹר concupiſcet, יַחְסוֹר deficiet: in quibus tamen litera gutturalem mox præcedẽs habet pathah perinde ac ſi gutturalis punctaretur cum ſcheua mixto. Dixi paulo ſupius ſcheua illud compoſitum etiam ſub alijs quàm gutturalibus literis aliquãdo reperiri, & id quidem uerum eſt quando duæ literæ in radice ſunt ſimiles & prima fuerit ſcheuanda, ut גְּלֲלֵי ſtercora, צְלֲלֵי umbræ. Idem ſentiendum quando mugitus, hoc eſt, uirgula uocem retinens, eſt ſub he pathato, idq́ꝫ ante mem ſcheuatum, ut הַֽמְקַֽבְּרִים ſepelientes: quod tamen non accidit ſingulari numero ſed plurali tantũ. Sunt etiã quædam aliæ cauſæ propter quas literæ nõ gutturales quãdoqꝫ recipiunt ha

tephpatha

tephpatha, de quibus consulere poteris Eliam Cantico 12.

De officijs literarum seruilium.

INTER undecim seruiles literas, quę sunt שמו נכתב אליה quædam ministrant uerbis, quędam nominibus & quædam tam uerbis quàm nominib. Quæ ministrant uerbis, sunt quæ constituunt personas, genera & numeros: ut literæ איתן à capite uerborum efficiunt futurum tempus, & literæ בכלם infinitiuo inseruiũt: porrò literę תהימון uerbis subiunctę præteritũ constituũt, &c. Vide tabulam coniugationum; & harum literarum officia ex ea facilius discere poteris quàm si sigillatim eas tibi hic explicarem. Cæterũ literæ quæ à capite seruiunt uerbis & nominibus, sunt istæ, משה וכלב quarum ministeria nunc declarabimus.

מ Hæc litera primo capitur pro præpositione,

poſitione, ſignificans partem ex multitudine, ut מִפְּרִי הָעֵץ de fructu ligni: ualet enim idem quod מִן à uel ab, de uel ex, habetq́ſemper punctũ dages ſubiunctum, qui deſignat nun deficiens. Nam ubi dicendum fuerat מִן בַּיִת ex domo, dicimus מִבַּיִת unica dictione. Sic pro מִן כֶּרֶם dicimus breuius מִכֶּרֶם ex uinea. Et quando litera eſt gutturalis, quæ puncti dages non eſt capax, agendum eſt iuxta regulam ſupra memoratam, nempe quod uox breuis & dages ſunt mutãda in uocẽ magnam: ut מֵאָדָם ab homine, מֵחַמָּה à ſole. Circumloquuntur etiam Hebręi per hanc literã comparatiuũ gradũ: ut הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז רָב Deſiderabilia præ auro & obrizo multo, hoc eſt, deſiderabilio ra auro, &c. Sic טוֹב פִּרְיִי מֵחָרוּץ Bonus eſt fructus meus præ auro, hoc eſt, melior eſt fructus meus quàm aurum,

dicit ſapientia in Prouerbijs. Porrò mem finale ualet eorũ, eis eos: ut רוּחָם ſpiritus eorum, אֲבַקְשֵׁם Inueſtigabo eos, ſicut nun finale facit earum eas, ut בֵּיתָן domus earum.

ש Officium Schin eſt quod capitur pro dictione אֲשֶׁר qui, quæ, quod: & punctat̃ ferè ſemper cum ſægol etiã iuxta gutturales literas: ut שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ Quod deus Iacob in auxilio eius pſal. 144. שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ Quod intuita eſt ſeu irradiauit me ſol. Et daggeſſatur ſemper litera mox ſequẽs, niſi illa ſit gutturalis: tunc enim nulla fit in punctis mutatio: ut שֶׁעָמַלְתִּי Qui laboraui. Inuenitur etiam aliquando Schin habere pathah loco ſægol, hoc eſt, pathah magnum loco pathah parui. Vocatur enim ſægol pathah paruum: ut שַׁקַּמְתִּי Quod ſurrexi: שַׁלָּמָה אֶהְיֶה Quæ cur ero? Cant. 1.

Litera

ה Litera he primo uocatur he הַיְדִיעָה quod ueluti demõſtret rem aliquã & eam inſignem reddat : & ſolet adijci omnibus ſpeciebus nominũ , exceptis proprijs nominibus : ut הַבַּיִת Illa domus , הָאָדָם Homo ille : Sed non dicitur הָאַבְרָהָם Abraham ille . Et nota quod ſemper punctatur cum pathah ſequente dages, niſi ſequatur una ex literis אער tunc camezatur : ut הָרֶכֶב Currus ille . Iuxta heth uero & he habet plerunqꝫ pathah: ut הַחֹדֶשׁ menſis ille , הַהִיא hæc ipſa . Item iuxta literas ſcheuatas aliquando habet dages , ut הַיְּהוּדִים Iudæi, aliquando non habet, ut הַיְאוֹר piſcina, הַיְסוֹד fundamentũ. Et quãdo litera gutturalis mox ſequẽs habet camez , he ipſum non raro habet ſægol, ut הֶחָכָם Ille ſapiens, הֶהָרִים Illi montes: excipiuntur paruæ dictiones , quales ſunt , הֶעָם הָהָר Inuenitur

deniq; hæc litera iuxta uerba loco rela
tiui אֲשֶׁר de quo in grammatica, ora/
tione prima, fundamento quinto. Se/
He quæsitiua litera cundo uocatur iſta litera he הֵא הַתֵּימַהּ
id eſt, he admirationis, uel הֵא הַשְּׁאֵלָה
he interrogatiõis, & tũc ſemp punctat
cũ ־ַ & additur tam uerbis q̃ nomi/
nibus & dictionib. conſignificatiuis ut
הֲבַת nũqd filia? הֲיֵשׁ nunqd eſt? הֲיִצְלַח
nunquid proſperabitur? Quando aũt
uenit ad literam ſcheuatam, habet pa/
thah purum, cum duo ſcheua à capite
dictiõis ſimul ſtare nequeãt: ut הַכְזוֹנָה
nunquid ut ſcortum, הַבְרָכָה אַחַת nun/
quid benedictio una? nec uenit poſt
he illud pathatum dages ut poſt he
הַיְרִיעָה niſi in paucis locis, quando ſci/
licet ipſum ſequitur litera aliqua mini/
ſterialis: ut הַבְּמַחֲנִים Nunquid in ca/
ſtris: Num. 13. הַכְּצַעֲקָתָהּ num ſecun/
dum clamorem: Gene. 11. הַבְּמוֹת נָבָל
Num

Num iuxta mortem Nabal: 2. Reg. 4.
Nec est q̊d hic facile impingas, & agnoscas he demonstrationis pro he interrogationis: quia he demonstrationis nunquam post se admittit literam seruilem ut he interrogationis. Notandũ etiam quod he interrogatiua litera antē gutturalem literam habet pathah solum: ut הַאִישׁ nunquid uir, הַעֶבֶד nunquid seruus, הַחִיִּיתֶם Num uiuificastis. Et quãdo litera gutturalis camezat, he quæsitiua litera habet sægol, ut הֶחָכָם nunquid sapiens, הֶהָשֵׁב אָשִׁיב num reducendo reducam: Gen. 24.

ו Vocatur hæc litera אוֹת הַמְחַבֶּרֶת litera coniunctiua: est enim coniunctio copulatiua, & punctatur in hoc officio cum omnibus simplicibus uocalibus præterquam cum holem & kybuz. Tamen punctum illi ferè proprium & naturale est scheua, sed quod nõ raro ob

 certas

certas cauſas in alia mutatur puncta.

Quando uau habet ſchurec

Primo quidem in ſchurec, quando ſcilicet hæc litera uenit ad literam ſcheuatam, uel ad unam ex literis בּוּמַף Vt וּדְבַשׁ & mel, וּשְׁמַרְתֶּם & cuſtodietis, וּמֹשֶׁה & Moſes, וּבִנְיָמִין Et Beniamin, וּפַרְעֹה Et Pharao, וּוַשְׁתִּי Et Vaſthi, וּמָלַכְתָּ Et regnabis. Habet uau kamez quando duo nomina copulantur, & alterum habet accentum מִלְעֵיל uel uocem magnam, ut שָׁמַיִם וָאָרֶץ Cœlum & terra, תֹּהוּ וָבֹהוּ uacua & deſolata. Habet uau hirec quando uenit iuxta Iod ſcheuatũ, ut וִיהוּדָה Et Iudas, quieſcente Iod, וִימִינְךָ Et dextera tua, וִידַעְתֶּם Et cognoſcetis, וִיהִי Et erit: quæ abſq; uau habent ſub Iod ſcheua, nempe ſic, יְהוּדָה יְמִינְךָ יְדַעְתֶּם יְהִי Item pũctatur uau coniunctio cum pathah quando accedit ad literam gutturalem punctatam cum hatephpathah, ut וַעֲבָדִים Et

Et serui, וַחֲמוֹרִים & asini, וַאֲמַרְתֶּם Et dixistis &c. Quod si litera gutturalis habuerit hateph sægol, uau coniunctio accedens quoque obtinebit sægol, ut וֶאֱמֶת Et ueritas, וֶאֱכוֹל & comede. Sed zere habet solum iuxta nomen אֱלֹהִים ut וֵאלֹהִים Et deus, וֵאלֹהָיו Et deus eius Idē obseruant hæ tres literæ בלכ quando accesserint ad nomen אלהים ut בֵּאלֹהִים in deo, לֵאלֹהִים deo &c. Porrò quomodo uau uertat præteritum in futurum & futurum in præteritum, explicat Elias in grammatica, oratione prima, fundamento quarto.

כ Caph quando est litera seruilis primo uocatur כַּף דִּמְיוֹן Caph similitudinis: ut כָּעָם כַּכֹּהֵן Sicut populus sic sacerdos. Et alio modo uocatˀ כַּף שִׁעוּר Caph mēsuræ uel cōiecturæ, ut כְּאַלְפַּיִם אִישׁ quasi duo milia uirorum: Iosue 4. Et punctatur ut literæ beth atque la-

med, de quo paulo poſt.

ל Litera Lamed uno modo articulus eſt datiui caſus, ut לְעַם populo, לְאָדָם homini: alio modo indicat geni/tiuum caſum, ſignificãs קִנְיַן מַה id eſt, rei poſſeſſionem: ut לַיְיָ הָאָרֶץ Domi/ni eſt terra, מִזְמוֹר לְדָוִד pſalmus Da/uidis. Sic à pronominibus אֲנִי אַתָּה הוּא Ego, tu, ipſe, & a pluralibus eorũ אֲנַחְנוּ אַתֶּם הֵם dicimus לִי mihi uel mei, לְךָ ti/bi uel tui, לוֹ illi uel illius, לָנוּ nobis uel noſtri, לָכֶם uobis uel ueſtri, לָהֶם illis uel illorum, & cætera.

ב Litera beth quando ſeruit à capite accipitur uno modo pro prępoſitio/ne עִם cum, uocaturq́; בֵּית הָעֵזֶר id eſt, beth ſubſidij: ut בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי Cum gladio meo & cum arcu meo: Gen. 49. Sic בֵּאלֹהִים נַעֲשֶׂה חַיִל Cum deo facie/mus uirtutem: pſal. 60. Alio modo ca/pitur pro תּוֹךְ uel קֶרֶב intra uel medio,

uocaturq́;

uocaturq; בֵּית הַכְּלִי beth instrumenti: ut בַּבַּיִת in domo, בַּשָּׂדֶה in agro. Tertio consignificat דִּבּוּק adhæsionem & approximationẽ: ut וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ נְגִיעָה Et adhærebit in uel cũ uxore sua: Gen. 2. הַנּוֹגֵעַ בָּהָר Accedens in montem: Exo. 19. Porrò punctatio harum trium literarum בּ״לב est talis. Punctus genuinus illis est scheua, sicut & literæ uau, ut בִּדְבָר in uerbo, לְדָבָר ad uerbũ, כְּאִישׁ quasi uir. Quod si accesserint ad literam scheuatam, mutatur scheua earum in hirec, cum duo scheua à capite dictionis simul stare non possint: ut בִּשְׁמִי In nomine meo, & nõ בְּשְׁמִי Excipitur hic Iod à capite scheuatum, ut sunt, יְרוּשָׁלַם יְהוּדָה & similia, in quib. utrũq; scheua, tam literæ seruilis quàm ipsius Iod, mutatur in unum hirec, ut בִּיהוּדָה In Iuda, בִּירוּשָׁלַם in Ierusalẽ. Quod si memoratæ tres literę uenerint

Punctatio literarum בלב

ad gutturalem hatephphatam, fiunt
& ipſę illi conformes in puncto,quia li
tera gutturalis hatephata punctat ſe
& præcedentem literam: ut בַּעֲבָרִים in
ſeruis,& non בְּעֲבָרִים Sic לַעֲבָרִים ſer/
uis ipſis, לָאֱוִיל ſtulto, בָּאֱוִיל cum ſtul/
to. Excipitur nomẽ אֱלֹהִים iuxta quod
habẽt zere quieſcẽte aleph: ut בֵּאלֹהִים
In deo,&c. Item quando dictæ tres
literæ adiunctæ fuerint à capite literæ
he הַיְרִיעָה excludunt ferè ſemper lite/
ram he & uſurpãt ſibi punctum illius:
ut pro בְּהַבַּיִת in ipſa domo, dicitur
בַּבַּיִת Sic pro לְהָאָדָם ipſi homini,dici/
tur לָאָדָם in eodem ſignificato: & ni/
hil eſt quod ſupra diximus de he haie
dia,quod hic non locum habeat.Exci/
piunť tamẽ quædam,ut ſunt בְּהַשָּׁמַיִם
in ipſis cœlis, לְהַגְּרוּר in ipſum cune/
um, & cætera.

De

De literis à fine dictionum seruilibus.

LITERAE quæ à fine seruiũt cõpu tãtur inter affixa. Affixa uocamus pronomina quę uerbis & nominib. affiguntur & coeũt cum illis in unam dictionem, ut נַפְשְׁךָ anima tua, נַפְשִׁי anima mea, נַפְשׁוֹ anima illius, נַפְשָׁם anima eorũ, נַפְשֵׁנוּ anima nostra, נַפְשְׁכֶם anima uestra. Sic cum uerbis, שְׁמָרְךָ custodiuit te, שְׁמָרוֹ custodiuit eum, שְׁמָרָהּ custodiuit eam, שְׁמָרַנִי custodiuit me &c. Sed hoc interest quod uerbis subiungi possunt affixa uel pronomina absoluta, ut שָׁמַר אוֹתִי uel שְׁמָרַנִי custodiuit me, שָׁמַר אוֹתָם uel שְׁמָרָם custodiuit eos, אָהַב אוֹתָן uel אֲהָבָן dilexit eas &c.

Affixa simplicia.

IOD ualet meus, mei, me, mea &c. ut à מֶלֶךְ fit מַלְכִּי rex meus, מַלְכֵי reges mei: רוֹדְפִי persequens me, רוֹדְפַי per-

ſequentes me. Et in uerbis præteritis, atq; futuris, & in impatiuo, utimur pro ſimplici Iod ſyllaba נִי ut שְׁלָחַנִי miſit me, תִּשְׁאָלֵנִי interrogabis me, שָׁמְרֵנִי cuſtodi me, קְרָאֵנִי inuoca me. Porrò plurale eius eſt נוּ nos, noſtrũ: ut מַלְכֵּנוּ rex noſter, מַלְכֵּינוּ reges noſtri, עֲזָבָנוּ deſeruit nos, זְכַרְתָּנוּ recordatus es noſtri.

ו Vau in fine cum holem, aut ſine omni puncto, ualet eius ei eum, uel illius illi illum: ut מַלְכּוֹ rex eius, דְּבָרוֹ uerbum illius, דְּבָרָיו uerba illius. Et cum uerbis, שְׁמָרוֹ cuſtodiuit eũ, uel שְׁמָרָהוּ addito ſcilicet he & pũcto holẽ mutato in ſchurec. Præmittitur etiã ſæpe ipſi uau litera nun dageſſata, ut יִשְׁמְרֶנּוּ cuſtodiet eũ. Plur. eius eſt mem finale & ſæpe ſyllaba הֶם ut דְּבָרָם uerbũ eorũ, דִּבְרֵיהֶם uerba eorũ, שְׁלָ[illegible] miſit eos, יַלְבִּשֵׁם induet eos, יַהַרְגוּם occidet eos.

He

הּ He cum puncto mappic est relatiuum fœm. gen. Et habet punctum illum quãdo præcedere potest camez: sin alius punctus præcedat, puta zere uel sægol aut schurec, habet he punctũ camez: exempla, דְּבָרָהּ uerbum eius, scilicet mulieris, דְּבָרֶיהָ uerba illius: שְׁמָרָהּ custodiuit illam אֶשְׂנָאֶהָ odiam eam. Habet quoq; he illud aliquando ante se nun dagessatum, ut תִּמְצָאֶנָּה inuenies eam. Plurale eius est nun finale & syllaba הֶן ut דְּבָרָן uerbum earum, דִּבְרֵיהֶן uerba earum: אֲהֵבָן dilexit eas, אֶשְׁמְרֵן custodiam eas, יַהֲרָגוּן occidet eas.

ךָ Caph seruile à fine cum camez ualet, tu, tuus, te, tibi: & cum scheua tu tua in fœm. ut דְּבָרְךָ uerbũ tuũ, דְּבָרֶיךָ uerba tua o uir, אִשְׁתְּךָ uxor tua, פְּקָדְךָ uisitauit te, יִשְׁמְרוּךָ custodient te. Plurale eius est syllaba כֶּם uos, uester, ut

דְּבַרְכֶם uerbum ueſtrum, דְּבָרֵיכֶם uer/
ba ueſtra, שְׁלַחֲכֶם miſit uos, אֶשְׁמָרְכֶם
cuſtodiam uos, תִּשְׁמְרוּכֶם cuſtodietis
uos. In fœm. uero dicitur, דְּבָרֵךְ uerbũ
tuum, דְּבָרַיִךְ uerba tua o mulier, שְׁלָחֵךְ
miſit te, שְׁלָחוּךְ miſerunt te, אֶשְׁמָרֵךְ cu/
ſtodiam te, יִזְכְּרוּךְ recordabuntur tui.
Et in plurali habet כֶן ut דְּבַרְכֶן uerbũ
ueſtrũ, דְּבָרֵיכֶן uerba ueſtra, אֲהַבְכֶן dile
xit uos, יִשְׁמְרוּכֶן cuſtodient uos, &c.

De *numeris.*

NVMERANT Hebræi per li/
teras alphabeti non ſecus quàm
Latini per ciphras. Nam uox ipſa ci/
phra uidetur ab Hebræis mutuata: uo
cant enim illi numerationem סְפִירָה.
Itaq; א apud Hebræos in numeris
facit unum, ב duo, ג tria, ד quatuor, &
ſic conſequenter uſq; ad Iod, quod fa/
cit decem. Hinc facimus ſaltum per de/
cem: nam כ facit uiginti, ל triginta, מ
quadraginta,

quadraginta, & ſic deinceps uſq; ad ק״ quod facit centũ: & hinc uſq; ad finem alphabeti fit ſaltus per centum: nam ר״ facit ducẽta, ש״ trecenta, ת״ quadringenta, ת״ק quingenta, ת״ר ſexcenta, ת״ש ſeptingenta, ת״ת octingenta, תת״ק nongenta, תת״ר mille. Quidam uſurpant etiam literas finales pro numeris, ſcilicet caph finale pro 500. mem finale pro 600. & ſic conſequenter. Numerum annorũ mundi hoc Chriſti anno 1532. currente uſq; ad ſeptembrem Hebræi ſcribunt רצ״ב ה״ hoc eſt, 5292. Vbi uides quod literæ aleph, beth &c. ante literas centenarium ſignificantes poſitæ, tot millenaria important, quot unitates ſeorſum poſitæ ſignificant.

¶ *Elianæ grammaticæ ſummarium, & ueluti compendium quoddam in pulchrũ redactũ ordinem.*

NE ſimplici lectori & mutis præceptoribus linguã ſanctam diſcere

insti

inſtituenti, Hebraiſmi inconſuetus lo/
quendi modus imponat, aut à ſtudio
eius abſterreat, cóſultum nobis uiſum
fuit breuibus oſtendere, quid Elias in
nobili ſua grãmatica & ex doctiorum
rabinorum cõmentarijs excerpta, ſum/
marie doceat, quas regulas pręſcribat,
quẽ ordinẽ ſequať, & ſic ueluti ſemitã
præparare in eandem, ut uel omnibus
uſui eſſe poſſit, etiam ſi iam bonã par/
tem explicuerimus. ¶ Igitur in primis
docet apud Hebræos tres eſſe oratio/
nis partes, nomen, uerbum & conſigni
ficatiuas dictiones: per quas intelligun
tur aduerbia, præpoſitiones, cõiunctio
nes & interiectiones. In uerbis maior
uis eſt. Porrò omne nomen & uer/
bum tribus radicalibus conſtat literis.
Radices linguæ Vocant enim uocabuli originem, radi/
cem. Et omnes aliæ literæ à capite uel
calce adductæ, uocãtur miniſteriales.
Deno/

¶Denominant autem literas cuiuslibet radicis à tribus literis huius uocabuli פָּעַל Primam ſcilicet cuiuslibet radicis literam uocantes pe uel pepoal, ſecun/dam, ain, ſeu ainpoal, & tertiam lamed ſiue lamedpoal. ¶ Præterea ſecernunt *Ordines* totius linguę radices in octo claſſes ſeu ordines. ¶ Primũ ordinem tenent uer/ba & nomina pfecta, quæ ſcilicet nun/quam ob quamcũq; inflexionẽ amit/tunt unã ex radicalibus literis, ut ſunt שָׁמַר cuſtodiuit, בָּרַל diuiſit, חָרַג occi/dit. ¶ Secundũ ordinẽ conſtituunt de/ *Secundus* fectiua in pe nun, hoc eſt, quæ primam *ordo* radicalem literam habent nun: ut נָגַשׁ acceſſit, נָפַל cecidit, & alia multa, quæ ob id defectiua uocantur, quia non ra/ro amittiť nun, & loco eius dageſſatur ainpoal, ſeu ſecunda radicalis, ut אֶפֹּל cadã, תִּגַּשׁ accedes. ¶ Tertium ordinem *Tertius* efficiunt omnia uerba & nomina quo/

rum

rum prima radicis est Iod, & ea uocantur, Quiescentia in pe Iod: nam nonnunquam quiescit Iod in uoce magna, præsertim in zere, ut à יָשַׁב sedit, dicitur in futuro אֵשֵׁב sedebo, תֵּשֵׁב sedebis. Et ab eodem uerbo fit uerbũ transitiuum quod hiphil uocant, in hunc modum הוֹשִׁיב fecit sedere seu collocauit, ubi Iod quiescit in uoce magna, uau holē.
In hunc quoq; ordinem reijciũtur uerba quæ ab aleph incipiunt: nam & ea nonnunquã in futuro faciunt quiescere aleph: ut ab אָכַל comedit, dicitur אֹכַל comedam, quiescente aleph essentiali in holē: aleph uero expresse scriptum constituit primã personam futuri temporis. Et illa quies solũ inuenitur in prima persona singulari. Nã in alijs persoonis dicitur תֹּאכַל comedes, יֹאכַל comedet, aleph expresse scripto. ¶ Quartum ordinem uendicãt sibi uerba quorum

Quartus

media

media radicalis eſt uau quieſcens, quæ plerunq; elidit̃ & in uoce magna quieſcit:ut קָם pro קוּם ſurrexit, שָׂם p שׂוּם poſuit. In imperatiuo tamen & futuro uau expreſſe ſcribitur: de quo in grammatica. Huc etiam pertinẽt uerba quorum media radicalis eſt Iod quieſcens, ut רִיק uacuus fuit, גִית clauſit, טִיל tulit &c. Dixi ſignanter quãdo Iod uel uau quieſcit, quia ſi mouerẽtur iã radix illa alteri ordini adſcribenda eſt: ut גָּוַע expirauit, quod eſt de primo ordine, חָיָה uixit, quod eſt de quinto ordine.

¶ Quintus ordo cõplectitur uerba quæ habent primas duas radicales literas inuariabiles & tertiã he uel aleph, uocãturq; quieſcẽtia in lamed he: ut עָשָׂה fecit, קָרָא clamauit. Quæ deſinunt in he mutant plerunq; he in Iod uel uau: ut עָשִׂיתָ feciſti, עָשׂוּ fecerunt, עָשׂוֹת facere: de quo in tabula coniugationum: Quintus

 Quæ

Quę uero terminantur in aleph, in illis quiescit aleph, ut קָרָאתָ uocasti, נִקְרֵאתָ uocatus es, &c.

Sextus ¶ Sextus ordo habet radices quæ duplicant alteram radicalem, sed in hoc ordine una similium reijcitur & altera dagessatur, ut à תָּמַם quod est de primo ordine fit תַּם perfecit, eiusdem scilicet significati cum תָּמַם Et illico ut aliam literam adieceris ei à fine, recipit mem punctũ dages, ut תַּמּוּ perfecerunt. Sic à גָּזַז fit גַּז totondit, absq; dages, quia ultima dictionis litera non dagessatur nisi punctetur: & si addideris literam, dagessatur zain, ut גַּזּוֹתָ totondisti, גַּזּוּ totonderunt.

Septimus ¶ In septimo ordine sunt uerba quæ primã radicalem literam habent nun uel Iod uel aleph, & tertiã he uel aleph: ut נָבָה נָטָה quæ ratione nun sunt defectiua, & ratione he quiescentia in tertia radicali: sunt igitur compositi ordinis. Hęc uero

ירה

אָבַח יָרַח & ſimilia, quieſcunt in prima & tertia radicali. ¶ Octauus ordo habet uerba quæ conſtant quatuor radicalib. literis, ut ſunt גִלְגֵל שִׁעֲשַׁע כִּרְבֵּל & ſimilia. Hæc de ordinibus dicta ſufficiant. In Elia copioſora de illis inuenies: nos ſolũ uiã in eundẽ ſternimus. *Octauus*

De Coniugationibus.

DOCET Elias in coniugationibus duo obſeruãda, formam & ſignificationẽ. Et ut iam uerba diſcreuimus in octo ordines, ita notabis q̊d in quolibet ordine, octauo excepto, inueniuntur quatuor coniugationes, iuxta quas quodq; uerbum quadrupliciter coniugari poteſt, non ſecus quàm apud latinos unum uerbum in duabus aut tribus coniugationibus inflectitur, ut eſt pario & parturio: edo edis, eſito eſitas, eſurio, eſuris &c. Sic enim in prima coniugat. Heb. dicimus שָׁמַר in ſecunda

שָׁמַר in tertia הִשְׁמִיר & in 4. הִשְׁתַּמֵּר
Et item si acceperis uerbum de secũdo ordine, poteris illud per singulas quatuor inflectere coniugationes, ut נָגַשׁ in prima, נִגַּשׁ in secunda, הִגִּישׁ in tertia, הִתְנַגֵּשׁ in quarta: Exemplum in tertio ordine: יָשַׁב in prima, יִשֵּׁב in secunda, הוֹשִׁיב in tertia, הִתְיַשֵּׁב in quarta. Ista autem multiplex cõiugatio unius uerbi, solum propter transitiuam significationem habendam apud Hebræos ponitur. Est enim mirabile dei artificiũ in hac lingua, ut ex una uoce multa fluant significata. Nam ubi latinus dicit sedeo in neutro gen. & colloco in actiuo gen. Hebræus id explicat una uoce sed in diuersis cõiugationibus, nempe יָשַׁב in prima, & הוֹשִׁיב fecit sedere seu collocauit in tertia. Sic יָצָא exiuit, הוֹצִיא eduxit: לָמַד didicit, לִמֵּד docuit, נָגַשׁ appropinquauit, נִגַּשׁ penetrauit, הִגִּישׁ applicauit

applicauit, הִתְנַגֵּשׁ applicauit ſeipſum.
Vides quàm breuis & quàm lata hæc
ſit lingua. Sed nunc cōiugationes ipſas *Coniugatio*
ſuccincto ſermone explicabo. Prima *prima.*
cōiugatio uocatur קַל id eſt, leuis, quia
non habet dages ut ſecunda coniuga-
tio, nec he ut tertia, nec ſyllabam הִתְ ut
quarta. Forma eius eſt triplex, ſcilicet *Formæ Kal*
שָׁמַר cuſtodiuit, חָפֵץ deſiderauit, יָכֹל *tres*
potuit. Prima forma habet camez &
patha, ſecunda camez & zere, tertia ca
mez & holem. Significatio uero eius
eſt plerunq; neutra, & ſolum propter
uerba neutra ponit̃, ſi ut aliæ propter
uerba tranſitiua, tam & ſi multa quoq;
in ea inueniantur tranſitiua uerba. Iam
igitur poteris uerba ſingulorum ordi-
num, excepto octauo, iuxta hanc con-
iugationem inflectere: ut in primo or-
dine, שָׁמַר cuſtodiuit, שָׁמַרְתָּ cuſtodiui
ſti, שָׁמַרְתִּי cuſtodiui: שָׁמְרוּ cuſtodie-

runt, שָׁמַרְתֶּם cuſtodiuiſtis, שָׁמַרְנוּ cu/
ſtodiuimus. In ſecundo ordine, בָּגַשׁ
בָּגַשְׁתָּ בָּגַשְׁתִּי ut in primo. In tertio or/
dine, יָשַׁב יָשַׁבְתָּ יָשַׁבְתִּי In quarto קָם
קַמְתָּ קַמְתִּי קָמוּ קַמְתֶּם קַמְנוּ In quinto
גָּלָה גָּלִיתָ גָּלִיתִי גָּלוּ גְּלִיתֶם גָּלִינוּ In ſe/
xto ordine, גַּל גַּלּוֹתָ גַּלּוֹתִי גַּלּוּ גַּלּוֹנוּ
גַּלּוֹתֶם Incipiunt autem Hebræi coniu/
gare à tertia perſona ſingulari præteri/
ti maſ. generis ſicut latini à prima per/
ſona præſentis. Haud aliter cõiugabis
uerba ſecundæ formæ huius coniuga/
tionis, ut חָפֵץ חָפַצְתָּ חָפַצְתִּי Sic uerba
tertiæ formæ, ut יָכֹל יָכֹלְתָּ יָכֹלְתִּי Sub
hac autem tertia forma pauca reperiun
Modorum ordo tur uerba. Notandũ hic quod Hebræi
hos ponunt modos tenentq́ hunc or/
dinem: præteritum, participium præ/
ſens, participium præteritum, imperati
uus, infinitiuus, futurũ. Participio præ/
ſenti utuntur loco uerbi præſentis, præ
miſſis

missis pronominibus primæ, secundæ & tertiæ personæ: ut אֲנִי שׁוֹמֵר ego custodiens seu custodio, אַתָּה שׁוֹמֵר tu custodis &c. Masculinum genus & fœm. habent in uerbis perinde ut in nominibus: unde in præterito has tres personas שָׁמְרָה custodiuit, פָּקַדְתְּ uisitasti. פְּקַדְתֶּן uisitastis, uēdicat sibi fœm. gen. sub distincta forma à masc. gen. cæteræ sunt communes, ut שָׁמַרְתִּי custodiui, שָׁמַרְנוּ custodiuimus, שָׁמְרוּ custodierunt. Sic futurum habet duas personas communes, reliquas proprias. Imperatiuus quoq; & utrunq; participiũ habent pro utroq; genere distinctas formas. Hęc in tabula coniugationum facile uideri possunt. Passiuũ huius primæ coniugationis uocatur נִפְעַל habetq; semper in pręterito & participio præsenti augmentum nun à fronte, ut נִשְׁמַר custoditus est, נִשְׁמַרְתָּ custoditus

Passiuum primæ Coniug.

tus es &c. In participio נִשְׁמָר cuſtoditus, נִשְׁמָרִים cuſtoditi &c. In imperatiuo uero, infinitiuo & futuro abſconditur nun per dages in pepoal, quod ut forte fiat præmittitur illi in imperatiuo & in infinitiuo litera he, ut הִשָּׁמֵר cuſtodire uel ſis cuſtoditus: ſic in infinitiuo לְהִשָּׁמֵר ut cuſtodiatur. In futuro non eſt opus litera he, cum literæ איתן radici prefíciantur & illæ dages fortificent, ut אֶשָּׁמֵר cuſtodiar, תִּשָּׁמֵר cuſtodieris, & cætera.

Coniugatio ſecunda

Coniugatio ſecunda uocatur כָּבֵד id eſt, grauis, quia media radicalis ſemper grauatur puncto dages, unde & à quibuſdam uocatur בִּנְיָן דָּגוּשׁ coniugatio dageſſata: uocatur etiam à forma ipſa פִּעֵל piel: nam uerba eius conſtant his punctis: ut דִּבֵּר loquutus eſt, חִקֵּר inueſtigauit &c. Et ponitur hæc cõiugatio propter uerba neutra primæ coniugationis quæ fiunt hic tranſitiua

transitiua: aut si sint in prima coniugat. transitiua, sunt etiam in ista transitiua sed habẽt hic efficatiorem significationem: ut פָּתַח aperuit in prima cõiugat. & פִּתַּח impetu aperuit uel aperiendo effregit, in secunda coniugat. Sic שָׁלַח misit, cuius scilicet reditus expectatur in kal, in piel uero שִׁלַּח emisit, ablegauit. Item exempla quæ hic fiunt ex neutris transitiua, שָׁכַן quieuit, mãsit, in prima coniugat. In piel uero שִׁכֵּן posuit, collocauit. Sic מָלֵא plenus fuit, & מִלֵּא impleuit: טָמֵא immundus fuit, טִמֵּא inquinauit &c. Habet tamen hæc coniugatio sicut & cæteræ uerba quædam propria quæ non inueniuntur in kal & sunt hic neutra, ut דִּבֵּר loquutus est: habet etiam quædam transitiua, quæ in prima quoq; coniugat. non inueniuntur, ut חִקֵּר inuestigauit, תִּקֵּן ordinauit &c. Libuit & id hic annotare, quod

 omnium

In secunda coniugat. nullus defectus

omnium ordinum uerba in hac coniugatione sine ullo defectu & quiete coniugantur, idq́ propter mediā literam dagessatam, cum defectus, nun, primæ radicalis literæ, aut defectus tertiæ radicalis (quando secūdæ similis est) signari non possit per dages quod prius ratione coniugationis occupat mediam radicalem. Sic nec Iod, in tertio ordine, aut aleph, hic quiescere possunt in uoce magna, quandoquidē uox magna ante dages locum non habeat. Idem sentiendum quando media est gutturalis aut, res, litera: tunc enim plerūq́ dages & hirec mutantur in uocem magnam, ut בֵּרֵךְ benedixit, אֲבָרֵךְ benedicam, בֵּאֵר declarauit, אֲבָאֵר declarabo & cætera. In quarto uero ordine loco dages duplicatur tertia radicalis: ut à קָם surrexit fit קוֹמֵם erexit: de quibus multa habes in grammatica. Huc etiam pertinent

nent omnia uerba 7.ordinis quę 4.con
ſtãt radicalib.literis,ut פִּרְסֵם &c.Paſſi/
uũ huius cõiugat.uocatur à forma ipſa
פֻּעַל ut à סִפֵּר nũerauit, סֻפַּר nũeratꝰ eſt.

Tertia cõiugatio uocatur à forma ipſa *Tertia con.*
הִפְעִיל hiphil,& habet à frõte augmẽ/
tum he, & Iod ante lamedpoal: ut in
primo ordine הִשְׁמִיר fecit cuſtodire.
In ſecundo uero ordine deficit nun pri
ma radicalis,& loco eius dageſſatur al/
tera radicalis, ut à נָגַשׁ appropinqua/
uit, הִגִּישׁ obtulit,applicauit: Sic à נָפַל
cecidit, הִפִּיל deiecit. In tertio ordine
mutatur Iod in uau holem,ut à יָשַׁב ſe/
dit, הוֹשִׁיב collocauit, à יָדַע cognouit,
הוֹדִיעַ notificauit. Sunt tamen aliqua
quæ retinent Iod, ut à יָטַב bonus fuit,
הֵיטִיב benefecit: ſic à יָנַק ſuxit, הֵינִיק
lactauit: In quarto ordine hæc forma
ſeruatur à קָם ſurrexit, הֵקִים erexit, רָם
eminuit, הֵרִים eleuauit, מֵת mortuus
eſt

eſt, הֵמִית interfecit, אוֹר luxit, הֵאִיר illuſtrauit. In quinto ordine propter tertiã radicalem literam, quæ eſt una ex אֶהֱוִי nõ interponit' Iod inter ain & lamed: ut à גָלָה fit הִגְלָה trãſtulit, הִגְלִיתָ tranſtuliſti, he mutato in Iod. A מָצָא uero fit הִמְצִיא fecit inuenire. In ſexto ordine à סַב fit הֵסֵב reduxit, הֲסִבּוֹתָ reduxiſti, הֲסִבּוֹתִי reduxi &c. In ſeptimo ordine à נָטָה fit הִטָּה inclinauit uel extendit, הִטִּיתָ inclinaſti, הִטּוּ inclinauerunt.

Hophal Paſſiuum huius cõiugationis uocatur à forma ipſa הָפְעַל hophal, ut ab הִכְרִית fit הָכְרַת ſucciſus eſt, & ab הוֹשִׁיב fit הוּשַׁב collocatus eſt, mutato Iod eſſentiali in uau ſchurec. Verum hæc omnia in tabula clare uideri poſſunt.

Significatio Hiphil Significatio coniugationis hiphil eſt tranſitiua ut piel, formaturq; à kal: ut ſi uerbũ in kal ſit neutrum fit hic tranſitiuũ ad duo: & ſi ſit in kal trãſitiuum, fit in hiphil

phil transitiuum ad tria: exemplum primi, שָׁכַב iacuit, hinc הִשְׁכִּיב posuit, puta mater ponit filium in lectum. Exemplum secundi, אָכַל comedit, puta Petrus panem, sed in hiphil הֶאֱכִיל fecit comedere, puta Paulus facit comedere Petrum panem, ubi actus uerbi à Paulo per Petrum transit in panẽ. Sed de hoc satis, quũ Elias illa late explicet.

¶Quarta coniugatio à forma ipsa uocatur הִתְפַּעֵל Hithpael, habetq; à fronte augmentum syllabæ הִתְ & mediam literam semper dagessatam: unde fit ut nunquam in ea uerbum aliquod, cuiuscunq; sit ordinis, possit pati defectum. Et nota quod augmentum illud הִתְ omnibus uerbis adijcitur nisi quando prima radicalis fuerit una ex literis ש ס ז צ tunc enim tau augmenti ponitur post literas ש ס ז צ & post zade mutatur in ט post zain uero mutatᷓ in da- *Coniugat. Hithpael*

leth licet de hoc posteriori in Hebrai/ ſmo ipſo nullum reperiatur exemplum ſed in Chaldaiſmo duntaxat & apud magiſtros: Exempla, הִשְׁתַּמֵּר pro הִתְשַׁמֵּר & הִסְתַּבֵּל pro הִתְסַבֵּל Sic הִצְטַדֵּק pro הִתְצַדֵּק Et apud magiſtros הִזְדַּמֵּן pro הִתְזַמֵּן Porrò ſignificatio hu ius coniugationis eſt retrāſitiua ſeu re/ ciproca, aut ſi malis actiuapaſſiua, re/ dit enim actus in eum à quo profectus eſt,ut ab אָהַב dilexit,dicis הִתְאַהֵב dile xit ſe: Sic à בֵּרֵךְ benedixit,fit in futuro יִתְבָּרְכוּ benedicent ſe: à קִדֵּשׁ ſanctifi/ cauit, הִתְקַדִּשְׁתֶּם ſanctificaſtis uos; הִתְגַּלּוּ Reuelauerunt ſeu prodiderunt ſe. Habet tamen quædam uerba pecu/ liaria ſibi, quæ non uidentur habere re ciprocā illam ſignificationē: ut הִתְהַלֵּךְ deambulauit, הִתְפַּלֵּל orauit &c. Hæc de uerbis dicta ſufficere puto:quæ ſi di ligenter legeris & relegeris, nihil erit in

 gram/

matica Eliæ quod non clarum tibi fu-
turum sit.

De nomine altera parte orationis.

VOCANT Hebræi nomen pro-
prium שֵׁם עֶצֶם ut sunt nomina
hominum, montium, fluuiorū &c. no-
men uero substantiuum uocāt שֵׁם דָּבָר
nomen rei, & nomen adiectiuum שֵׁם
תּוֹאַר nomen formæ. Et omne nomen
uel est masculinum uel fœm. & pauca
inueniūtur quæ utrunq; habēt genus.
Masculina cōstant tribus duntaxat ra-
dicalibus literis, ut לֶחֶם panis, דָּבָר res
uel uerbum, סֵפֶר liber, nisi quod adie-
ctiua plerunq; habent literam Iod uel
uau interpositam: ut חָסִיד pius, צַדִּיק
iustus, גָּדוֹל magnus, אָרוֹךְ longus &c.
fœminina uero habent communiter à *Forma fœmininorum*
fine literā he uel tau adiectam, nedum
adiectiua uerū & substantiua: ut נְקֵבָה
fœmina ; אִשָּׁה & אֵשֶׁת mulier, מַלְכָּה
regina

regina, חוֹמָה murus, כְּנֶסֶת ſynagoga, לְבָנָה luna, גְּדוֹלָה magna, צַדִּיקָה iuſta &c. Sunt tamen plurima, quæ ab hac regula excidunt. Nam חֶרֶב gladius, אֶבֶן lapis, אֵם mater, אֶרֶץ terra, & alia multa ſimilia, itemq́ꝫ nomina omnium membrorum quæ à natura dualitate quadam conſtãt, ſunt fœminina, ut יַד manus, רֶגֶל pes, עַיִן oculus, &c. licet à fine non habeant ſuperadditã literam he uel tau. Horum genus cognoſcitur uel ex adiũcto uerbo uel adiectiuo aut ex ſubiũcto affixo aut ex plurali fœm. terminatione: licet & hæc terminatio nonnunquã fallat, quia ſunt multa maſculina quæ habent terminationẽ plur. fœmininã, ut ſunt אָב pater, קוֹל uox, מָקוֹם locus, בּוֹר ciſterna; ſicut è diuerſo multa fœminina habent terminationem plur. fœm. ut ſunt אֶבֶן חֶרֶב עִיר &c. Deſinunt autem maſculina in plurali

numero

numero in ים & fœminina in ות ut נַעַר נְעָרִים puer pueri: נַעֲרָה נְעָרוֹת puella puellæ. Quæ uero dualitate constant desinunt in יִם ut רֶגֶל רַגְלַיִם pes pedes, עַיִן עֵינַיִם oculus oculi, בֶּרֶךְ בִּרְכַּיִם genu genua, & cætera.

De inflexione nominum.

NESCIVNT Hebręi aliam inflexionem in nominibus quā quæ fit de singulari numero in pluralē, aut de masculino genere in fœ. aut de statu absoluto in statum regiminis & affixionis: & hic nōnihil laboris & difficultatis est iuxta diuersas nominum formas. Verum ut hic obiter commemorem, quod Elias prolixe tractat, notabis quatuor esse puncta uocalia in nominibus quæ mutari solent, licet non semper, nec ubiq;, & sunt ista, camez, zere, sægol, holē. Exemplis rem ipsam secundū diuersas formas ostendemus.

regina, חוֹמָה murus, כְּנֶסֶת ſynagoga, לְבָנָה luna, גְּדוֹלָה magna, צַדִּיקָה iuſta &c. Sunt tamen plurima, quæ ab hac regula excidunt. Nam חֶרֶב gladius, אֶבֶן lapis, אֵם mater, אֶרֶץ terra, & alia multa ſimilia, itemq́ꝫ nomina omnium membrorum quæ à natura dualitate quadam conſtãt, ſunt fœminina, ut יַד manus, רֶגֶל pes, עַיִן oculus, &c. licet à fine non habeant ſuperadditã literam he uel tau. Horum genus cognoſcitur uel ex adiũcto uerbo uel adiectiuo aut ex ſubiũcto affixo aut ex plurali fœm. terminatione: licet & hæc terminatio nonnunquã fallat, quia ſunt multa maſculina quæ habent terminationẽ plur. fœmininã, ut ſunt אָב pater, קוֹל uox, מָקוֹם locus, בּוֹר ciſterna; ſicut è diuerſo multa fœminina habent terminationem plur. fœm. ut ſunt אֶבֶן חֶרֶב עִיר &c. Deſinunt autem maſculina in plurali

numero

numero in ִים & fœminina in וֹת ut נַעַר נְעָרִים puer pueri: נַעֲרָה נְעָרוֹת puella puellæ. Quæ uero dualitate conſtant deſinunt in ַיִם ut רֶגֶל רַגְלַיִם pes pedes, עַיִן עֵינַיִם oculus oculi, בֶּרֶךְ בִּרְכַּיִם genu genua, & cætera.

De inflexione nominum.

NESCIVNT Hebrei aliam infle xionem in nominibus quā quæ fit de ſingulari numero in pluralē, aut de maſculino genere in fœ. aut de ſtatu abſoluto in ſtatum regiminis & affixionis: & hic nōnihil laboris & difficultatis eſt iuxta diuerſas nominum formas. Verum ut hic obiter commemorem, quod Elias prolixe tractat, notabis quatuor eſſe puncta uocalia in nominibus quæ mutari ſolent, licet non ſemper, nec ubiq;, & ſunt iſta, camez, zere, ſægol, holē. Exemplis rem ipſam ſecundū diuerſas formas oſtendemus.

Quæ ſunt huius formæ דָבָר aut huius קָצִיר aut לֵבָב aut זָקֵן mutant in regimine ſingulari puncta in hũc modum, דְבַר יְהֹוָה uerbũ domini, זְקַן בַּיִת ſenex domus, לְבַב הָאָדָם cor hominis, קְצִיר הַשָּׁנָה meſſis anni: & cum affixis, לְבָבוֹ דְבָרוֹ זְקֵנוֹ קְצִירוֹ Et in plurali, לְבָבוֹת קְצִירִים דְבָרִים זְקֵנִים Et in regimine plur. לִבּוֹת דִבְרֵי זִקְנֵי קִצְרֵי Et cum affixis, קְצִירָיו דְבָרָיו ſed cum affixis כֶן כֶם & הֶן הֶם habent formam pluralis conſtructiui, ut זִקְנֵיכֶם דִבְרֵיהֶם &c. Hæc uero forma אֵבוּס præſepe, אֵפוֹד humerale, nihil mutat: nam dicimus in plurali אֲבוּסִים &c. Hæc autem forma מֶלֶךְ quæ frequens eſt, non mutatur in regimine ſingulari, ſed cũ affixis quædam nomina mutant primum ſægol in pathah & quædam in hirec: ut מַלְכִּי rex meus, מַלְכָּה regina, רַגְלוֹ pes eius, בִּגְדוֹ ueſtis eius, בִּתְרוֹ pars ſeu membrum

btum eius: in plurali & eius regimine
non differunt à forma nominis דָּבָר ni-
si quod quædam habent patha in regi
mine, ut מַלְכֵי אֶרֶץ reges terræ. Et
hæc eadem forma, quando media est
gutturalis, mutat utrunq; sægol in pa-
thah: aut si tertia est gutturalis, migrat
posterius sægol in pathah, ut שֶׁבַע
צֶמַח פֶּרַח & נַחַל בַּעַר & tenent in qua-
tuor dictis mutationibus normã מֶלֶךְ
& בֶּגֶד Est deinde alia forma nomi- *Forma 5.*
num, quæ habet zere & sægol, ut חֵלֶק *punctorum*
עֵשֶׂב סֵפֶר Et hæc in regimine singula-
ri non mutantur: cum affixis uero mu-
tant zere in hirec, ut סִפְרִי liber meus,
עֶשְׂבּוֹ herba eius. Sunt tamen quæ ze-
re sub litera gutturali mutant in sægol,
ut עֶגְלִי uitulus meus, חֶלְבְּךָ adeps tuus,
חֶלְקוֹ pars eius, &c. de quibus solũ gu
stum hic præbemus, quandoquidem
in Elia omnia emunctiora inuenies.

Item forma iſta מָוֶת mors, עָוֶל iniqui tas,eſt de quarto ordine,& mutat in re gimine uau mobile in uau quieſcens: ut מוֹת הָאָדָם mors hominis. Nomina iſtius formæ חֹדֶשׁ קֹדֶשׁ אֹזֶן in regimine ſingulari non mutant,ſed cum affixis mutatur holem in ◌ֳ: ut קָדְשׁוֹ ſanctitas eius, & in plur. אָזְנַיִם aures. At hæc forma, אוֹצָר theſaurus, כּוֹכָב ſtella, עוֹלֵל infans,nunquam mutat holem:in plur. אוֹצָרוֹת כּוֹכָבִים In regimine ſing. אוֹצַר יְיָ ſicut à מִקְדָשׁ dicitur מִקְדַשׁ יְיָ camez mutato in pathah:& cum affixo, אוֹצָרוֹ theſaurus eius. Habet tamen עוֹלֵל in plur. עוֹלְלִים pſal. 8. Porrò אוֹרַח כּוֹבַע & ſimilia non differunt à forma קֹדֶשׁ cum litera gutturalis mutet ſegol in pathah,ſicut etiam paulo ſuperius diximus de בַּעַר & פֶּרַח

Dageſſata non mutãtur. De nominibus uero quæ mediam habent dageſſatam eſt una regula quod

nunquam mutantur, ut סֻלָּם צַדִּיק גַּנָּב
Item nomina quæ à principio habent ſcheua, nunquam mutant illud: ut רְבַשׁ mel, חֲמוֹר aſinus, זְאֵב lupus: hinc זְאֵבָה lupa, חֲמוֹרִי aſinus meus. Excipiuntur ea quæ habent camez poſt ſcheua. Illa enim in regimine plur. mutant camez in ſcheua & tunc primum neceſſario mutatur in hirec: ut à יְקָר honor יִקְרֵי Sic à כְּתָב כִּתְבֵי ſcripta. Hæc de maſculinis aut quæ formam habent maſculinorum: nunc de fœmininis. Fœminina quæ deſinunt in he præcedente camez habent unam regulam, nempe quod in dictis quatuor mutationibus mutãt he in תּ ut à צְדָקָה dices צִדְקַת יְיָ iuſticia domini, צִדְקָתוֹ iuſticia eius, צְדָקוֹת iuſticiæ, צִדְקוֹתֶיךָ iuſticiæ tuæ, צִדְקוֹת יְיָ iuſticiæ domini: ubi ſcheua primum mutatur in hirec propter ſcheua ſecundum. Item אֲכִילָה comeſtio, אֲכִילַת

Nomina fœminina

אֲבִילוֹת אֲבִילָתוֹ &c. Vide Eliam in oratione tertia, fundamento 8. & 9. Fœminina uero quæ in ſtatu abſoluto deſinunt in ת præcedēte ſægol, dageſſant tau illud in affixorum ſubiunctione: ut עֲטֶרֶת עֲטַרְתּוֹ corona eius: תִּפְאֶרֶת תִּפְאַרְתּוֹ ubi ת primum eſt litera hæemanthica ſeu denominatiua. Sũt enim ſex literæ, uidelicet iſtæ הָאֱמַנְתִּי quæ radicibus adiectæ denominatiua conſtituũt, quæ uulgo heęmanthica appellantur: ut מִשְׁקָל pondus, תַּשְׁלוּם compēſatio: de quibus in Elia, oratione tertia, fundamento 12. & 13.

Nomina ſecundi ordinis quæ ſcilicet deficiunt in pe nun.

NOMINA quæ deficiunt in pepoal nun aſſumunt à fronte literam hæemanthicam mem cum patha ſequēte dages: ut מַטַּע plantatio, à נָטַע plantauit: מַטָּרָה cuſtodia, à נָטַר cuſtodiuit

diuit, מַסֵּכָה conflatile, מַכָּה percussio, à נָכָה uapulauit: in quibus dages index est perditæ nun radicalis literæ.

Nomina tertij ordinis, quorum prima radicalis est iod uel aleph.

QVAE ab aleph in hoc ordine incipiunt, nō differunt à perfectis, quando in formam nominum rediguntur, ut ab אָמַר dixit, מַאֲמָר oratio. Quę uero à Iod incipiunt, habent multiplicem formam: & ea tibi trademus per familiaria quædam exempla. Aspice igitur sequentia exempla.

מוֹצָא exitus, מוֹשָׁב sessio, à יָשַׁב יָצָא
מוֹעֵר tēpus, מוֹקֵשׁ offensio, à יָקַשׁ יָעַר
In plurali מוֹקְשִׁים & מוֹצָאוֹת מוֹשָׁבִים
תוֹלְדָה generatio, תוֹכַחַת correptio.
תוֹדָה confessio, תוֹרָה lex, instructio.
תוֹחֶלֶת spes, תוֹעֶלֶת utilitas.
מוּסָר disciplina, מוּצָק infusorium.

Vides in his exemplis quomodo Iod

mutetur in uau, accedatq; à fronte una ex literis hæmanthicis. At in his שֵׁנָה somnus, עֵצָה consilium, דֵעָה scientia, Iod omnino deficit, assumpta in fine he fœm. litera.

Formæ nominum quarti ordinis.

HABET & is ordo multas & uarias formas nominum, quas per exempla quoque tibi ob oculos ponemus.

מָקוֹם locus, מָלוֹן diuersorium.
מְשׁוּבָה auersio, מְלוּנָה mansio.
תְּקוּמָה resurrectio, תְּלוּנָה murmuratio

Quæ sub mem denominatiuo habent camez, mutãt illud in scheua, ut מְקוֹם יְיָ locus domini.

זָר alienus, רָע malus.
גֵּר peregrinus, אֵר pernicies.
סִיר olla, קִיר paries, עִיר ciuitas.
אוֹר lux, יוֹם dies, טוֹב bonus.
דוּד caldarium, שׁוּק platea.

Ex his quædam non mutantur,alia ue ro mutantur: ut ſunt יָמִים dies, עָרִים ciuitates, שְׁוָקִים plateæ & דְוָרִים ollæ. Sequitur alia forma: בַּיִת domus, עַיִן oculus, לַיִל nox. Hæc mutantur in zere,ut בֵּית יְיָ domus domini, עֵינִי ocu lus meus, לֵילוֹת noctes:dicitur tamen בָּתִּים pro בֵּיתִים domus.

Formæ nominum quinti ordinis.

מִצְוָה præceptū, תִּקְוָה ſpes, תִּכְלָה con/ ſumptio : & cum literis gut. מַחֲצָה me/ dietas, תַּאֲוָה concupiſcentia:in quibus he nō eſt radicalis ſed fœminina litera. Quando autem eſt radicalis,habet an te ſe ſægol: ut מִקְנֶה acquiſitio, מַחֲנֶה turma & ſimilia:& hęc in regimine mu tant ſægol in zere: ut מַחֲנֵה דָן turma Dan, מַעֲשֵׂהוּ opus eius, &c. He uero fœm. litera mutatur more ſuo in tau raphatum: ut מִצְוַת יְיָ præceptum do mini. Item alia forma תַּבְנִית ſimilitu/

do, תַּכְלִית consummatio. Hæc non mutantur. שָׂפָה labiũ, מָנָה pars, פֵּאָה angulus, שָׁנָה ãnus, quę in regimine sing. habent שְׂפַת פְּאַת &c. Item צָלִי coctio, קָלִי pulmentum: שְׁבִי captiuitas, פְּרִי fructus: חוֹלִי infirmitas, עֳנִי afflictio: in quibus camez mutatur in scheua, ut צְלִי & holem in hatephcamez, ut חֳלִי Scheua uero in פְּרִי & similibus migrat in sægol quando in pausa uenerint: ut כֶּלִי uas uel instrumentũ. Item aliæ formæ.

עָמִית proximus, אָחוֹת soror.
חֲנִית lancea, שְׁבִית captiuitas.
גָּלוּת transmigratio חָזוּת uisio.
שְׁבוּת captiuitas פְּדוּת redemptio.
רָצוֹן uoluntas קָלוֹן ignominia
בִּנְיָן ædificatio קִנְיָן possessio

Quæ habent camez sub prima, mutãt illud in statu regiminis in scheua: quæ uero habent camez sub secunda, mutãt illud

illud in pathah. אָב pater, אָח frater.
יַד manus, דַּג piſcis, סַד regula.
רִי irrigatio, נִי planctus, כִּי cõbuſtio.
Ex quibus אָב & אָח in regimine ſin/gulari mutant camez in ֲ assumpto Iod in fine loco he tertiæ radicalis: ut אֲחִי עָנֵר frater Aneri. אֲבִי גוֹיִם pater gentium. Sic in plur. אֲבוֹת חֲמִשּׁוֹת pa/tres tribuũ: ſed abſolute אָבוֹת patres: ſic cum affixo אָבִי pater meus, אָבִינוּ pater noſter, ſed cum affixis כֶם & חֶם mutatur camez in ֲ ut אֲחִיכֶם frater ueſter. Mutatur etiam in אָח camez in patha magnũ & paruum: ut אַחִים fra/tres, אַחַי & אָחַי fratres mei.

Formæ nominum ſexti ordinis.

חַם calidus, דַּל pauper, טַל ros.
עוֹז fortitudo, חוֹם calor, קוֹר frigus.
חֵן gratia, שֵׁן dens, צֵל umbra.
Hæc & eis ſimilia cũ mutantur in plur. numerum uel in fœm. genus, aut ſuſci/

piunt

piunt affixa, dageſſant alteram radicã lem: & quæ habent uocem magnam commutant illam in paruam: ut חַמָּה calida, דַּלִּים paupes, עֻזִּי fortitudo mea, שִׁנּוֹ dens eius. De quibus in oratione quarta, fundamento, 11. & 12. plura inuenies. Sed & hoc notandum ꝙ in pauſa, hoc eſt, in fine ſentẽtiæ, quem Hebræi uocant סוֹף פָּסוּק item in membro, quod uocant אַתְנַחְתָּא & ſæpe in ſubdiſtinctione, quam appellant זָקֵף קָטֹן mutant͛ uoces paruæ in magnas, puta patha & ſægol in camez, & ſcheua in camez uel zere, uel ſægol: ut הָבֶל: pro הֶבֶל uanitas, זַרְעָךְ pro זַרְעֲךָ ſemen tuum, תְּכַחֵשׁוּן pro תְּכַחֲשׁוּ negabitis, לָחֶם pro לֶחֶם panis &c. Vide ſacros biblicos libros, & ubiq; uidebis quomodo ſcheua uel etiam puncta minora mutentur in maiora propter pauſas. Hæc in genere de nominibus dicta ſufficiãt.

De

De pronominibus.

POSSVNT pronomina ſicut ad/uerbia & præpoſitiones inter dictiones cõſignificatiuas numerari, etiã ſi genus & numerũ ut nomina habeãt. Itaq; pronomina ſeparata ſunt tria, uidelicet אֲנִי & אָנֹכִי ego, אַתָּה tu, הוּא ille. אֲנִי & in pauſa אָנִי ego, com. gen. in ſingulari num. ſic declinatur: אֲנִי ego, שֶׁלִּי mei, לִי mihi, אוֹתִי me, מִמֶּנִּי à me. Plur. אֲנַחְנוּ & apud rabinos אָנוּ nos, שֶׁלָּנוּ noſtrum, לָנוּ nobis, אוֹתָנוּ nos, מִמֶּנּוּ à nobis. אַתָּה Tu, maſc. gen. שֶׁלְּךָ tui, לְךָ tibi, אוֹתְךָ te, מִמְּךָ à te, Plur. אַתֶּם uos, שֶׁלָּכֶם ueſtrum, לָכֶם uobis, אֶתְכֶם uos, מִכֶּם & מִמְּכֶם à uobis. אַתְּ Tu in fœm. gen. שֶׁלָּךְ tui, לָךְ tibi, אוֹתָךְ te, מִמֵּךְ à te. Plur. אַתֵּן uos, שֶׁלָּכֶן ueſtrum, לָכֶן uobis, אֶתְכֶן uos, מִמְּכֶן & מִכֶּן à uobis. הוּא Ille, שֶׁלּוֹ illius, לוֹ illi, אוֹתוֹ eũ, מִמֶּנּוּ ab eo. Plur. הֵם & הֵמָּה illi,

illi, שֶׁלָּהֶם illorum, לָהֶם eis, אוֹתָם & אֶתְהֶם eos, מֵהֶם ab eis. הִוא & הִיא Illa, שֶׁלָּהּ illius, לָהּ illi, אוֹתָהּ eã, מִמֶּנָּה ab ea. Plur. הֵן & הֵנָּה illæ, שֶׁלָּהֶן illarũ, לָהֶן illis, אוֹתָן & אֶתְהֶן illas, מֵהֶן ab illis.

Sunt quoqꝫ & alia quædam prono mina ſed indeclinabilia, nempe, אֲשֶׁר qui,quæ,quod: זֶה iſte, & in fœm. זֹאת atqꝫ זוֹ & זוּ iſta: הַלָּזֶה & הַלָּז iſte, אֵלֶּה & הָאֵל illi, iſti: עֶצֶם ipſemet. De pro/ nominibus affixis iam ſupra mentio/ nem fecimus.

De alijs conſignificatiuis.

INTER præpoſitiones multæ inue/ niuntur quæ perinde atque nomina recipiunt affixa. Idem iudicium eſt de quibuſdam aduerbijs:quorum catalo/ gum hic tibi ſubiungemus.

אֶל ad, אֵלַי ad me, אֵלֶיךָ ad te.
עַל ſuper, עָלַי ſuper me, עָלָיו ſuper eũ.
Iſtæ duæ præpoſitiones in affixorum

ſuſceptione

ſuſceptione omnino inſequuntur for-
mam nominum pluralis numeri maſc.
generis.
עִם cum, עִמִּי mecum, עִמָּנוּ nobiſcum.
נֶגֶד coram, נֶגְדִּי corā me, נֶגְדָּהּ corā ea.
אֵצֶל iuxta, אֶצְלִי iuxta me, אֶצְלְךָ iuxta
בְּעַד per, pro, בַּעֲדֵנוּ pro nobis. (te.
לְמַעַן propter, לְמַעַנְכֶם propter uos.
בַּעֲבוּר ob, בַּעֲבוּרָהּ propter eam.
אַחַר Poſt, אַחֲרֵיהֶם poſt eos.
זוּלַת Præter, זוּלָתָם præter eos.
תַּחַת Sub, תַּחְתֵּיהֶם ſub uel pro eis.
לְבַד Solum, לְבַדִּי ſolum ego.
אֵת Cum, אִתּוֹ ſecum, אִתִּי mecum.
לִפְנֵי Ante, לְפָנָיו ante eum.
עוֹד Adhuc, עוֹדֶנּוּ adhuc ipſe.
אַיִן Non, אֵינִי non ego.
אַיֵּה Vbi, אַיֶּכָּה ubi tu.
בֵּין Inter, בֵּינִי Inter me
Et in hunc modum tu ipſe poteris ſin-
gulis his præpoſitionibus & aduer-
bijs

bijs adijcere etiã alia affixa, nos solũm per hæc uoluimus formam quandam tibi præscribere generalẽ, quam tu imitareris. Nihil enim est quod te prohibere potest, quin præpositioni אֵצֶל facile adijcere possis mem finale, nun finale, he fœm. literam, uau, &c. Idem de alijs sentiendum. Sunt & aliæ multæ præpositiones & aduerbia, quæ nullũ recipiunt affixũ sicut nec cõiunctiones.

De accentibus.

VOCANT Hebræi accentũ טַעַם quod sonat rationem & gustũ, habetq́ quælibet dictio proprium accentum, nisi per uirgulam מַקֵּף cohæreat ad aliam dictionem, ut hic, בִּי־יִקַּח tunc enim reputantur duæ dictiones pro una & habent unum accentũ. Accentus qui ultimam dictionis possidet syllabam, uocatur Chaldaica dictione מִלְרַע quod Hebraice sic interpretari

posset

poſſet לְתַחַת Qui uero penultimam tenet ſyllabam, is Chal.uoce appellatur מִלְעֵיל Hebraice uero uocari poſſet לְמַעַל quod una ſyllaba ſuperiorem in dictione habeat locum quàm accentus milra. Porrò figuræ accentuū ſunt multæ, diſtinguunturq́ꝫ omnes accentus in duos ordines, quidam uocantur reges & ſunt numero quindecim: alij uero uocantur miniſtri, & ſunt numero ſeptem. Inter reges quatuor aut quinqꝫ ſunt, qui cæteris in oratione potentiores ſunt, diſtinguentes ſcilicet orationem in ſententias, membra & alias ſubdiſtinctiones. Qui tenet finem ſententiæ uocat̃ סוֹף פָּסוּק ſignaturq́ꝫ his duobus punctis : præcedente perpendiculari uirgula: & qui ſententiā in mēbra diuidit uocatur אַתְנַחְ ſeu אַתְנַחְתָּא Qui uero ſubdiſtinctiones faciūt ſunt טִרְחָא & nonnunquā רְבִיעַ & זָקֵף קָטוֹן

qui & טִפְּחָא Figuræ horum 4. accen/ tuum additæ ſunt nominibus ipſis. Cæterũ nolui hic copioſior eſſe de ac/ centibus, cum ab Elia expectemus pro prium libellum de illis, quem quidem Romæ iã diu incœpit & ferè abſoluit, ſed in illius proxima depopulatione a/ miſit & mea ſollicitatione iam denuo ſub incudem reuocauit. Itaq; è Vene/ tijs hoc Chriſti anno 1532. mihi ſcri/ pſit, ואחר כך אראה לחשלים גם בן ספר הטעמים Dicit, poſtea uidebo ut reſar tiam librum accentuum, abſoluto ſcili/ cet libro לשונות המשונות qui eſt de uarijs & difficilibus uocabulis Rabino rum, quem iam conſcribit.

De abbreuiaturis.

ABBREVIANT Hebræi dicti/ ones ſuas duplici modo: uno, q; tollunt unam uel duas literas à fine di/ ctionis, & conſignant ultimam uirgu/ la qua/

la quadam erecta: ut נְקֵבָ׳ pro נְקֵבָה
& מְלָכִים p מְלָכִי׳ Sic יִשְׂרָאֵל pro יִשְׂרָ׳
Alio modo, quod accipiunt ſolum ini-
tiales dictionum literas, & illas ſignant
duabus uirgulis, uocantq́ʒ huiuſmodi
literas (integras dictiones repreſentan
tes) רָאשֵׁי תֵּיבוֹת id eſt, capita dictionū.
Et in hunc modum habent quaſdam
generales abbreuiaturas, quę omnibus
Iudæis uſqʒ adeo ſunt in uſu, ut nemo
facile de illis dubitet: quales ſunt.

הקב״ה id eſt, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא Sanctus
benedictus ipſe.

אע״פי id eſt, אַף עַל פִּי Tam & ſi, licet.

א״ר id eſt, אָמַר רַבִּי dicit Rabi.

ג״ע id eſt, גַּן עֵדֶן Paradiſus.

אח״כ idem quod אַחַר כַּךְ poſtea.

רז״ל idem quod רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה
magiſtri noſtri quorum memoria ſit in
benedictione.

א״י Idem quod אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל terra Iſrael.

א״ית idem quod אִם יַעֲזֹר יְיָ Si iuuerit deus.

א״כ idem quod אִם כֵּן Si ſic, igitur.

וא״ת idem quod וְאִם תֹּאמַר Et ſi dicas.

ב״ד idem quod בֵּית דִּין domus iudicij.

ב״ה idem quod בֵּית הַמִּקְדָּשׁ domus ſancta.

ג״כ idem quod גַּם כֵּן Etiam ſic.

ד״א idem quod דָּבָר אַחֵר uerbũ aliud.

ד״מ idem quod דֶּרֶךְ מָשָׁל figuratiue, uel per modum parabolæ.

ע״ה idem quod עָלָיו הַשָּׁלוֹם qui eſt in pace, ſic loquuntur de ijs qui pie mortui ſunt.

וגו׳ idem quod וְגוֹמֵר & cætera.

וי״ל idẽ quod וְיֵשׁ לוֹמַר Et eſt dicendũ

וי״מ idem quod וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים Sunt qui exponunt.

וי״ת idem quod וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם Et Ionathan expoſuit ſeu interpretatus eſt.

ר״ל idem quod רוֹצֶה לוֹמַר uult dicere.

וכו׳ idem quod וְכֻלֵּי Et reliqua.

ז״ל idem quod זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה memoria eius sit in benedictione.

חז״ל Idem quod חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה sapientes nostri piæ memoriæ.

י״א idẽ quod יֵשׁ אוֹמְרִים sunt qui dicũt.

י״ה idem quod יוֹם הַכִּפּוּרִים dies expiationum.

י״ט idem quod יוֹם טוֹב dies solennis

י״מ idem quod יֵשׁ מְפָרְשִׁים Sunt qui exponunt.

י״צ idem quod יִשְׁמְרֵהוּ צוּרֵנוּ Custodiat eum creator noster.

י״רה idem quod יָרוּם הוֹדוֹ exaltetur magnificentia eius.

י״ת idẽ quod יִתְעַלֶּה exalteť, uel יִתְבָּרֵךְ qui sit benedictus.

כ״כ idem quod כָּל כָּךְ à deo,tantum.

כ״א idem quod כִּי אִם nisi,sed.

כ״ג idem quod כֹּהֵן גָּדוֹל sacerdos magnus seu pontifex.

כלו' idem quod כְּלוֹמַר quaſi diceret.
כ"ש idem quod כָּל שֶׁכֵּן quanto magis.
מ"מ idẽ quod מִכָּל מָקוֹם nihilominus, omnino.
נ"ל idem quod נִרְאֶה לִי Videtur mihi.
ס"ת idem quod סֵפֶר תּוֹרָה liber legis.
ע"א idem quod עִנְיָן אַחֵר res alia uel negocium aliud, ſenſus alius.
ע"ד idem quod עַל דֶּרֶךְ per modum.
ע"ה idẽ quod עָלָיו הַשָּׁלוֹם Sup eũ pax.
ע"ז idem quod עֲבוֹדָה זָרָה idololatria, cultus ſeu cultura aliena.
ע"כ idem quod עַד כָּאן hucuſq;.
ע"י idem quod עַל יְדֵי per manus.
פי' idẽ quod פֵּירוּשׁ gloſſa, expoſitio.
ר' idem quod רַבִּי Rabbi, magiſter.
ר"ה idem quod רֹאשׁ הַשָּׁנָה initiũ anni.
ר"ל idem quod רוֹצֶה לוֹמַר uult dicere.

Sunt & aliȩ abbreuiaturȩ ſed nos communiores duntaxat annotauimus.

FINIS.

ספר הבחור
GRAMMATICA
ELIAE, QVAM IPSE
appellat librum
electum.

ELIAE LEVITAE GERMANI IN GRAMMATICAM HEBRAICAM PRÆFATIO, INTERPRETE SEBAST. MUNSTERO.

Qui eſt annus Chriſti 1518

ANNO à creatione mundi quinquies milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo, excitauit dominus ſpiritū cuiuſdā prudentis & in omni ſcientia periti uiri, cui perſpicax erat ingeniū, nempe domini Georgij (gloria eius magnificetur) qui ſcrutatus uerba oblectatione plena, deſiderioq́ flagrans ſingulari ad eam ſcripturam quę rectiſſima in libris linguæ noſtræ ſanctæ habetur, me ſeruum ſuum, minimum quidem inter grāmaticos, Eliam Leuiten natione Germanū, uocans dixit. Quid tu hic agis Elia? Surge obſecro, & æde librum aliquem, qui cōplectatur uerba elegantia, unde grammatica

tica doceatur linguæ ſacræ, præſertim cum omnes grãmaticales libri, ſaltem quos me uidere contigit, non ſufficiant implere deſideriũ meum, aut extingue re ſitim, quam habeo ad huius linguæ דִקְדוּק Nã ſunt qui plus æquo prolixi inueniuntur, multiplicantes uerba quæ arti huic nihil conducunt. Et ſunt rurſus qui adeò ſuccinɉcte ſcripſerunt, ut etiam omittant ea, quæ maxime in hac ſcientia tractari debuerãt. Quapropter accinge queſo ut uir fortis lũbos tuos, & elige tibi inter hæc duo extrema medium iter, & profer nobis arcana artis grãmaticæ Heb. præſertim ea quæ ab aliis ſunt neglecta, & tamen ueluti neceſſaria tradi debuerant, & compone ex his librum, unde multi erudiantur, qui ſtet in ſignum populorũ, quod gentes inquirant, inueniantq́ refrigerium animæ ſuæ. Factum eſt autem, cum

aures arrexissem uerbis illius, illaq; plaꝫ cuissent, surrexi satisfacturus desiderio eius, & excitatus iussione illius, cœpi cõscribere librum istum, paruum quidem mole sed magnũ qualitate. Nam complectitur regulas quasdam succinctas, utiles atq; cuiuis necessarias, qui cupit proficere in semitis sacræ linguæ. Nec prolixus ero in his quæ scripta sunt à grãmaticis ante me, cum omnes grammatici libri illis redundent, sed principale propositum meum in ista æditione erit, scribere regulas quasdam & res huiuscemodi, in quibus nullus hominũ me hactenus anteuertit. Nec tamẽ intermittã uerba aliqua optima, quæ scripserunt ingeniosi grammatici in uarijs librorum suorum locis, hic aliquid, modicũ ibi & modicũ ibi: sed ea in unum congeram & explicabo ea, redigens in regulas & fundamenta, quo scilicet facilius

Vtilitas huius grãmaticæ

lius à ſtudioſis memoriæ commenden tur. Iſtud autem ubiq; locorum habe/ bis pro certo ſigno, aliqd de corde meo explicatum aut innouatū, ſi inueneris figuram manus tangentis marginem exteriorē, digito oſtendentis & more ſuo loquētis: huc reſpice & noui quippi am inuenies, eritq; hoc ueluti libri indi cium & autoris ſui ſententia. Cæterū temperabo mihi ab ijs quę minime in/ ſequuntur normā & proprietatē gram maticæ, uerſaborq; in ijs quæ ſimplicē & communem tenent uſum, quæq; iu/ dicium certum præſeferunt, puta tale uel tale. Quod ſi occurrerit dictio ali/ qua aut aliquæ, quæ ordinem uarient conſuetum, excipianturq; à communi regula, non occupabor circa illas, potiſ/ ſimum ſi fuerint dictiones, quas gram/ matici uocant extraneas ſeu cōpoſitas: de his enim iam cœpi cōponere librū proprium

Quid manus in margine ſignet. ☞

proprium & paruum,in quo ſuam ha/
bebunt expoſitionem. Hoc quoq; te
ſcire uolo lector:me biblicos uerſus,q̊s
in hoc libro citaturus ſum, ſignaturum
nomine illius libri in quo uerſus ille in/
uenitur: nec hoc contentus, annotabo
etiam numerum capitis in quo ſenten/
tia illa continetur, idq; iuxta ordinem
quem Chriſtiani obſeruant in uiginti
quatuor Biblicis libris, q ſectiões illas
lingua ſua Capitula uocant.Et certe ui
deo id neceſſarium eſſe, & ingentem
hinc haberi commoditatem,cum ſubi/
to cernere poſſis,in quo libro & capite
certa quæq; contineat autoritas.Nam
multoties id euenire uidemus, ut quiſ/
piã ſciat in quo biblico libro certa quæ/
dam contineatur autoritas, & tamen
aliquando per integrum diem,aliquan
do per duos dies illã quærit, fatigatq;
ſe nõ modicum,donec inueniat ingreſ/
ſum

ſum portæ ſeu caput loci, ubi illa ſcribitur ſententia. Et uerum quidem eſt, autores הַמַּסוֹרֶת hoc eſt, traditionis (qui ſcilicet annotationes ſcripſerũt & collationes fecerunt biblicarum dictionum) iam diſtinxiſſe ſingulos quoſcꝫ libros in certas quaſdam ſubdiuiſiones, uocantes quamlibet earũ סֵדֶר hoc eſt, ordinẽ: & præter id quod diſtinxerunt quincꝫ libros legales in quinquaginta duas diuiſiones, partiti quocꝫ ſunt eos in quoſdam ordines, aſſerentes librum creationis habere diuiſiones 12. & ordines quadraginta tres: librum aũt exodi undecim diuiſiones & ordines 29. Idem ſentiendum de alijs. In hunc quocꝫ modum diuiſerunt reliquos Bibliorũ libros in ordines, utpote librum Ioſue in 34. ordines: librum Ieremiæ in triginta & unum ordines, & ſic de alijs, magnũ taxantes iuxta magnitudinem

ſuam, & paruum iuxta modulũ ſuum.
Hinc igitur robur uirile ſuſcipiens, mi-
ratus ſum cur nõ conſueuerint in Iſrael
hoc modo ſignare in capite ſingulos
ordines per modum 1 2 3 4 5 &c. magi
ſtros imitantes traditionis, qui hoc or
dine libros ſignauerunt. Hoc quoq; no
tandum, Chriſtianos diſtinxiſſe tam li
brum Samuelis quàm librum Regum
atq; librum Paralippomenon, quemq;
horum in duas partes. Vnde ubicũq;
inueneris ſignatum, Samuelis ſecũdo,
uolo per id indicare quicquid ſcribitur
ab eo loco: Et fuit poſt mortem Saulis,
& ſic deinceps. Quando autem inuene
ris, Regum ſecundo, intelligas ab eo lo
co, Et peccauit Moab, & ſic conſequen
ter. Proinde per Paralippomenon ſe-
cundũ uolo indicare id quod ſequit̃ ab
eo loco. Et roboratus eſt Salomon.

Porrò contextum huius libri diuiſi in

quatuor orationes,quarum duæ expli/ cant uerba,& aliæ duæ nomina: & rur/ sus quamlibet orationem subdistinxi in tredecim radices seu fundamenta, idq; iuxta tredecim fundamenta legis fidei nostræ.Et ita consurgunt ex qua/ tuor orationibus quinquaginta duo fundamenta , quorum signum nume/ rale est nomen meum אֱלִיָּהוּ Subdi/ stinxi insuper quodlibet fundamētum in minores sectiōes, signauiq; illas per numerum 123 &c. Cæterum qualis utilitas hinc tibi sit accessura,non puto opus fore ut id hic scribam,quod nemi nem latet. Vocaui autem nomen li/ bri istius, librum electum, idq; ob tri/ plicem rationem. Primo quod is liber sit electus atq; bonus & totus similagi neus absq; ullo surfure. Deinde, quod cōscriptus sit in fauorem studiosorum iuuenum; qui uiriliter in eo sese exerce/ ant

Diuisio hu ius grammaticæ

Ratio no/ minis hu ius libri

ant in diebus iuuentutis suæ atq; in electiori illa ætate, beneq; sit in nouissimo cordi eorum. Tertio ut habeat cognomen rarum & diuersum, ideo nomine electo cognomino ipsum.

Finit præfatio.

GRAMMATICA ELIAE LEVITAE GERMANI, interprete Sebaſtiano Munſtero.

ORATIO prima explicat & declarat ordinem atq; partem uerborum, diuiditurq; in tredecim fundamenta.

Quomodo omnium uerborum radices in octo ſecernantur partes ſeu ordines, fundamentum primum.

IN primis ſciēdum, multiplices illas radices linguæ ſanctæ in duplicia ſecerni uerba: tota uero uerborũ congeries diſtinguitur in ſex claſſes ſeu ordines: & rurſus quilibet ordo habet ſeptem cõiugationes:

& unaquæq; coniugatio sex tempora: quodlibet uero tempus duo genera, quodlibet genus duos numeros, quilibet numerus tres personas, & quælibet persona habet proprium atq; peculiarem loquendi modū: Quæ omnia nūc sigillatim tibi explicabo. 2 Duplicia illa uerba quæ in Hebraismo inueniuntur, sunt פָּעַל עוֹמֵד uerbum neutrum & פָּעַל יוֹצֵא uerbum trāsitiuum. Neutrum, ut הָלַךְ iuit, עָמַד stetit, יָשַׁב sedit, & alia his similia, quæ nos stantia uocamus, eo ꝙ operatio ipsa seu significatio stet in persona agentis, nec foras extra ipsum prodeat. Trāsitiuū, ut פָּקַד uisitauit, שָׁמַר custodiuit, הָרַג occidit, & alia his similia. quæ ob id trāsitiua uocātur quod operatio seu significatio transeat extra personam agentis. Differunt autē in multis uerba neutra à transitiuis, quemadmodum infra

in

in hoc noſtro compēdio declarabitur.

3 Verba quæ in ſex ordines ſeu claſſes digerūtur, ſunt uerba perfecta, defectiua, duplicata, atq; tres ſpecies quieſcētium, nempe quieſcentia in prima radicali litera, quieſcentia in ſecunda litera, & quieſcentia in tertia litera. En hi ſunt ſex ordines. Sunt tamen & alij uerborum ordines, ut quieſcentia in extremitatibus, deficientia in extremitatibus & quadrata, hiſq; ſimilia. At omnes illi poſteriores ordines ſunt compoſiti, naſcuntq; ex iam cōmemoratis ſex ordinibus, ut iā infra dicetur.

Sex ordines uerborum

4 Coniugationes uero ſunt ſeptem, tres actiuæ, quas parentes uocare poſſumus. & tres paſſiuæ, quas proles appellare placuit: & una actiuapaſſiua, ſeu parens & proles, nempe quæ partim eſt agēs & partim patiens, hoc eſt, retrāſitiua reciprocaq; ſignificatio

 nis,

Nomina septē coniugationū

nis,ut ſuo loco declarabitur. Coniugationes actiuæ ſunt קַל leuis, פִּעֵל grauis, הִפְעִיל hiphil: Paſſiuæ uero ſunt נִפְעַל פּוּעַל הָפְעַל Niphal, pual, hophal. Porrò illa quæ agit & patitur uocatur הִתְפַּעֵל Hithpael. 5 Sed & hoc notandū quod inuenitur adhuc & alia cōiugatio quæ uocatur מְרוּבָּע quadrata, ut שׁוֹפֵט fuit iudicans, שׁוֹפַטְתָּ fuiſti iudicans &c. de qua dicemus inſra in ordine quieſcentium in ain ſiue media radicali, oratione ſecunda, fundamento octauo, ſigno ſecundo. Vbi quoque oſtendam claris rationibus & æquis, quod hæc coniugatio non debet uocari coniugatio propria & per ſe. 6 Sex tempora, ſunt ſex operationes, nempe עָבָר præteritum, בֵּינוֹנִי intermedium, id eſt, participium præſens, פָּעוּל participium præteritum, מָקוֹר infinitiuus, צִוּוּי imperatiuus, עָתִיד

עָתִיד futurum. Duo uero genera ſunt, זָכָר maſculinum & נְקֵבָה fœmininum. Duo numeri ſunt יָחִיד ſingularis & רִבּוּי pluralis. Tres perſonæ ſunt, נֹכַח præſés, נִסְתָּר abſens & מְדַבֵּר בַּעֲדוֹ quæ loquitur pro ſeipſa. Loquendi modus proprius & peculiaris cuiuſq; perſonæ naſcitur ex additione unius aut duarum literarũ ſuper tres literas eſſentiales, ut ſunt literę תְחִ״מוּן in fine perſonarum præteriti, & literæ אֵי״תָן in capite perſonarum futuri.

Fundamentum ſecundum: quomodo memoratæ octo diuiſiones inter ſe differant.

NOTABIS quoq; & hoc quod cũ dixerimus in ſingulis ordinibus eſſe ſeptẽ cõiugationes, id ſolum uerum eſt in parte illa quæ complectitur uerba tranſitiua. Nam alia pars, quæ habet neutra, non habet niſi tres con

iugationes,uidelicet actiuas,quum cō/
iugationes passiuæ illis non sint neces/
sariæ. Nā uerba neutra in seipsis sunt
passiua,ut iam indicauimus cap. seu si/
gno secundo. Sunt tamen pauca quæ/
dam quę inueniuntur in coniugatione
niphal & hithpael,ut ab הָלַךְ iuit,ha/
bes psal.109. כַּצֵּל בִּנְטוֹתוֹ נֶהֱלָכְתִּי Qua/
si umbra cum ipsa declinat pertransij.
Sic קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ Surge ambula
uel fac te ire in terram: Gen. 13. Et alia
his similia, quæ significādi habent mo
dum iuxta accōmodationem rei. 2
Et quod diximus unāquamq; cōiuga/
tionem habere sex tempora seu mo/
dos, id nō intelligi debet nisi de tribus
coniugationibus actiuis,quia alijs qua
tuor non competit Paul,hoc est,parti/
cipium pręteritum,cum in seipsis inclu
dant passionem: imò quibusdam ea/
rum non competit imperatiuus,quem
admodum

admodum declarabimus in suis quibusq; locis. 3 Quod etiã diximus cuilibet modo esse duo genera, id quidem uerum est pro omnibus modis, solo infinitiuo excepto, cui regulariter non competit genus: quia ferè similis est nomini, & idcirco communis est omnibus, uocaturq; מָקוֹר id est, scaturigo seu fons, quia ex ipso scaturiunt omnes modi uerborum. Item cum dixerimus unumquodq; genus habere duos numeros, id competit omnibus modis, prætereq; infinitiuo. 4 Et cum rursus dixerimus utrunq; numerum habere tres personas, id non habet locum nisi in præterito & futuro. Nam alij modi non habent nisi unam personam, id quod uidere licet in Benoni & paul, id est, utroq; participio, quod habet dũtaxat personam absentem. Et si quispiam eam uelit usurpare

Cur infinitiuus maKor

pro alijs ꝑsonis, necesse est ut superaddat dictionem connotatiuam, hoc est, pronomen præsens addat uerbo præsenti, & dictionem connotatiuam seu pronomen loquens pro seipso copulet cum persona loquente pro seipsa: ut אַתָּה פּוֹקֵד Tu uisitans seu uisitas, אֲנִי פּוֹקֵד Ego uisitans seu uisito: אַתֶּם פּוֹקְדִים Vos uisitantes seu uisitatis: אֲנַחְנוּ פּוֹקְדִים nos uisitantes seu uisitamus אַתְּ פּוֹקֶדֶת Tu mulier uisitas, אַתֶּן פּוֹקְדוֹת uos mulieres uisitatis. Idem sentiendū de paul. Imperatiuus uero nō habet nisi personā præsentē & in ꝓspectu constitutā nec possumus eo uti pro reliquis ꝑsonis, cū nō pręcipiamus nisi præsenti. 5 Diximus præterea ꝙ quælibet persona habeat propriā loquendi formā, quod uniuersaliter non est uerum, sed duntaxat pro præsenti & absenti, sed loquutio loquentis pro seipso

ſeipſo eſt communis maſculo & fœmi-
næ. Et ſi dixeris, nōne loquutio abſen-
tium, hoc eſt, tertia pluralis, etiam com
munis eſt maſculis & fœminis, ut eſt
פָּקְדוּ uiſitauerunt, uiri uel mulieres? re-
ſpondemus id non inueniri niſi in præ
terito ſolum. 6 Regula. Omnis lo- *Perſonæ ſin gulares & plurales*
quutio hominis diuiditur in quatuor
partes, uidelicet in ſingularem & plura
lem maſ. in ſingularem & pluralem
fœm. habetq́ quælibet earum tres lo
quutiones, præſentem, abſentem & lo-
quentem pro ſeipſa: & ſic naſcuntur in
quolibet modo duodecim loquutiōes,
tres ſcilicet pro maſcu. ſingulari, & tres
pro maſ. plurali: tres ꝑ ſingulari fœm.
& tres pro plur. fœm. ſed quia in præ-
terito tres ſunt communes pro maſcu-
lis & fœminis, ut iam explicuimus, re-
linquuntur in eo nouem duntaxat lo-
quutiones. 7 Sic quoq; in futuro

 debuerant

debuerant esse duodecim locutiones; sed quia duæ personæ in eo communi cant, nempe loquentes pro seipsis, non relinquũtur in eo nisi decem loquutio/ nes. Præterea cum tertia persona plur. fœminina & item secunda plur. fœm. habeant unã formã, ut dictio תִּפְקַרְנָה uisitabunt & uisitabitis ministrat pro utraq; persona, illa tamen non uocatur communis uel cõmunicans, idq; pro/ pter duas causas. Vna est, q; omnes personæ quæ æquales seu communes inueniunt, de quibus iam mentionem fecimus, cõmunes sunt masculo & fœ/ minæ, quod hic non est. Altera, quod significatio eius non est eadem, quia una est ad absentes, altera ad præsen/ tes. Sic quoq; faciemus duas loquutio nes de תִּפְקוֹר ideoq; non potest uo/ cari communis cum una significatio sit ad præsentem uirum, & altera ad ab/

sentem

ſentem mulierem, nec interpretemur unam ut alteram, & idcirco non uocatur communis.

Fundamentum tertium: in quo explicantur tria nomina impoſita tribus literis radicalibus: explanatur quoq; definitio uerborum perfectorum & imperfectorum.

HVCVSQVE locuti ſumus de ordinibus, coniugationibus & modis earum in genere, nunc uero loquemur de eiſdē in particulari. Ante omnia autem neceſſe eſt ut ſcias quod libet uerbum linguę Heb. ſiue id ſit de perfectis ſiue de imperfectis, habere tres literas radicales. Et iam quidem cōuenit inter grammaticos, ut exigant omnem radicē ad formam dictionis פָּעַל uocantq; primam literam cuiuſq; radicis pe (cum prima litera in פָּעַל ſit pe) ſecundam ain, tertiam uero lamed. unde

פָּעַל *Lydius lapis uerborū & nominum*

Vnde omnes radices, in quibus uel deficit uel quiescit una ex tribus radicalibus literis, uocant uel defectiua in pe, uel quiescentia in pe uel in ain uel in lamed. Porrò in oratione secũda, fundamẽto sexto, capite sexto declarabimus differẽtiam quæ est inter defectiua & quiescentia. 2 Memineris igitur in omni loco ubi inueneris scriptum pepoal uel ainpoal uel lamedpoal tã in uerbis quàm in nominibus, intelligi literã primã, literã secundã & literã tertiam. De qua re adhuc loquemur in formis nominũ in principio orationis tertiæ.

Verbum perfectum

3 Nota quod omne uerbum uocatur perfectum seu est de ordine perfectorum, in quo non est una literarum אֶהֱוִי nec est nun prima radicis: quia tunc non deficit unquã una ex tribus essentialibus literis, & hæc est ratio cur uocetur perfectum. Verbum uero

quod

quod habet à principio literam radicalem Nun, illud dicitur eſſe de ordine defectiuorum. Nam deficit nun in imperatiuo et futuro: ſicut à נָגַשׁ ap℘pinquauit, dices גַּשׁ appropinqua, אֶגּוֹשׁ ap℘pinquabo, יִגּוֹשׁ appropinquabit &c. Succedit autem dagges in locum defectus nun, ut declarabitur in ordine ſuo. Proinde uerbum in quo eſt una ex literis אֶהֱוִי dicit̃ eſſe de ordine quieſcentium: & nos quidem iam declarabimus modum quietis eorum. 4

Aleph quieſcit in capite uel in fine uerborũ, ſicut ab אָכַל comedit, dices אֹכַל comedam, יֹאכַל comedet &c. quieſcente aleph in holem. Et in fine, ut, קָרָא uocauit, קָרָאתָ uocaſti &c. In medio aũt non quieſcit, ut שָׁאַג rugiuit, שָׁאַל interrogauit, & ſimilia. *Aleph qeſcit*

Litera He non quieſcit niſi in fine uerbi, ut גָּלָה reuelauit, עָשָׂה fecit, & ſimilia. In capite uero & *He quieſcit*

ro & medio non quiescit,ut הָרַג occi/
Vau quiescit dit, בָּהַל horruit,& similia. Vau non
quiescit nisi in medio, ut קוּם. surrexit
שׁוּב reuersus est, & similia. At in capi/
te uel fine nunquã inuenitur uau essen
Iod quiescit tiale. Iod non quiescit nisi in capite,ut
à יָדַע cognouit, יָשַׁב sedit, dicimus אֵדַע
sciam, יֵדַע sciet. In medio uero non in
uenitur essentiale in uerbis iuxta quo/
rundam sententiã:& in fine nunquam
uenit essentiale iuxta omnium opinio/
Duplicata nem. 5 Verbum in quo sunt duæ
literæ essentiales similes in fine dictio/
nis, dicitur esse de ordine duplicatorũ.
Et pauca inueniunt͛ quæ duas primas
literas habent similes: & ea quidẽ imi/
tantur normam perfectorũ, ut à דָּדָה
dicimus אֶדַּדֶּה leniter incedã: Isaiæ 38.
Et à שָׁשָׁה Ezech. 39. וְשִׁשֵּׁאתִיךָ Et se/
xtabo te seu in sex partes diuidam te.
וְשִׁשִּׁיתֶם אֶת הָאֵיפָה Et sextabitis ephi:
Ezech.

Ezech. 46. Et ferè nullum aliud inuenies in uerbis, quod geminet primam literam radicalem: in nominibus uero plura inueniuntur. ut דָּרַךְ כֹּכָב Processit stella: Num. 24. Et מָשׁוֹחַ בַּשָּׁשַׁר colorãdo cum minio: Ierem. 22. בָּבַת עֵינוֹ Pupilla oculi sui: zach. 1. & similia pauca. 6 Verba uero in quibus pe & lamed sunt similia, in pfectis nec unum inuenies. Et dictio יְעַלְעוּ דָם absorbebunt sanguinẽ, Iob 39. non habet pro radice עָלַע quemadmodũ id in libro compositionis indicabo. Sed in radicibus imperfectis inuenitur חָיָה fuit, נָתַן dedit & alia quædam pauca. In nominibus plura inueniunt͂, præsertim cum schin, ut שֶׁמֶשׁ sol, שֹׁרֶשׁ radix, שָׁלֹשׁ tres, & alia quædam.

Fundamentum

Fundamentum quartum: in quo inchoatur declaratio sex modorũ qui operationes uocantur. Explicantur autem bini & bini, initio sumpto à præterito & futuro.

NOVERIS itaq; præteritũ & futurum esse fundaměta seu origines omniũ modorum seu operationũ, poteritq; homo per hos duos modos satisfacere & loqui uice omnium aliorum modorum Et is quoq; est usus Bibliæ, quæ abutitur illis modis loco præsentis, infinitiui & imperatiui, quemadmodum postea dicemus. 2 Proinde literæ quæ seruiunt præterito, significãtes distinctas loquentium personas, sunt hæ, תְּתִימוּן ponunturq; semper in fine. Quæ autẽ ministrant futuro, sunt illæ אֵיתָן præficiunturq; capiti uerborum. Verum non opus est ut hic diu morer, indicando modum ministerij earum, quum id uidere

uidere liceat in tabula coniugationum. quam auxiliante deo componam in fine libri. 3 Scias quoq; adhuc tres esse literas quæ seruiunt in capite præteritorũ & futurorũ, & sunt ex numero earum literarum, quæ literæ עִנְיָן id est, negocij uocantur, quarum signum seu memoriale est שָׁנָה De quibus amplius loquemur in tractatulo officiorum. Inter has principalior est Vau, cuius ministeriũ duas habet formas. Vnum uocatur uau חִבּוּר id est, coniunctionis. cuius conditio explicabitur in memorato tractatu. Alterũ uocat̃ uau הִפּוּךְ id est, cõuersionis. Nã præter id quod est copula uertit præteritũ in futurum, & futurum in præteritum, quemadmodum declarabimus. 4 Vnde cum uolueris mutare præteritũ in futurum, pones uau in capite eius, ut à שָׁמַר custodiuit וְשָׁמַר יְיָ & custodiet domi-

Vau hibbur.

nus: Deu. 7. quod idem est ac si diceres וְיִשְׁמוֹר Et custodiet. Sic וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל Et custodient filij Israel: Exo. 31 Quod idem est perinde ac si diceretur וְיִשְׁמְרוּ Et custodient. Punctatur aūt uau illud semper cum scheua, nisi cum aliud exegerit punctum quàm scheua, tunc enim uertitur aut in schurec aut in patha aut in hirec, quemadmodū declarabitur in tractatu officiorum. 5

Quod si dixeris, in quo cognoscam an uau sit חִבּוּר id est, coniunctiuū tantum, aut חִפּוּךְ id est, conuersiuum? In hoc cognosces. Quando non præcedit ipsum uerbum præteritū aliud, tūc est uau conuersiuum: sin præcedat aliud uerbum præteritum, tunc est uau coniunctiuum: ut מִי פָעַל וְעָשָׂה Quis operatus est & fecit: Isa. 41. Sic quādo duo uau scribuntur וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר Et clamauit iste ad istum & dixit: Isa. 6.

En

En illa duo uau sunt uau cōiunctionis eo quod ante illa scriptū sit וָאֶרְאֶה אֶת יְהֹוָה Et uidi dominum, quod est uerbum præteritum, idq́ propter uau camezatum quod scribitur in capite eius quod mutat futurum in præteritum.

6 Quod si quæras, nunquid יְכַסֶּה operiet, & וַיָּעוּפָה id est, & uolabit, quę sunt uerba futuri temporis, præcedunt iam commemorata uerba? Respondemus, id moris esse scripturæ, ut ponat futurum loco præteriti, præsertim in locis ubi loquens in loquendo consueuit esse cōtinuus, ut sūt duo supius memorata exempla. Tale quoq; est עַל פִּי יְיָ יַחֲנוּ hoc est, Secundum uerbum domini castrametabantur: Num. 10. Sic per totum istud caput futurum usurpatur loco præteriti. Aliud, תַּהֲרֹס קָמֶיךָ תְּשַׁלַּח חֲרוֹנְךָ Conteres insurgētes contra te, mittes iram tuam: Exo. 15. Sic *Futurum loco præteriti*

כָּכָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב Sic faciebat Iob: Iob 1

7 Scias quoq; morem esse scriptu-
ræ, ut loquatur in preterito loco futuri,
id quod frequens est in uerbis prophe-
ticis. Nam uerbum adeo clarum est co-
ram deo, perinde ac si iam factum sit.
Sed cum recenset rem gestam, id non
obseruatur. 8 Noueris quoq; dicti-
ones seu uerba secundæ & primæ per-
sonę singularis numeri, habere & aliud
signum per quod cognosci potest uau
coniunctiuum à uau conuersiuo. Nam
quando illæ personæ habent uau con-
iunctiuum, habent plerunq; accẽtum
מִלְעֵיל id est, supra (qui scilicet penul-
timam occupat syllabam) ut וְאָכַלְתִּי
חַטָּאת הַיּוֹם Et cõsumpsi peccatum ho-
hodie: Leuit. 10. וְדִבַּרְתִּי עַל הַנְּבִיאִים
Et loquutus sum p prophetas: Hoseæ
12. Horum iudiciũ non aliud est quàm
si uau non esset additum. Quando ue-
ro habent

to habent uau conuerſiúum, tūnc ferè ſemper habēt accentum מִלְרַע ſubtus, id eſt, in ultima: ut וְשָׁמַרְתָּ אֶת כָּל חֻקָּיו Et cuſtodies omnia legitima eius: Exo. 15. וְדִבַּרְתִּי מִשְׁפָּטַי Et loquar iudicium meum: Ierem. 1. Et ſic fit per omnes coniugationes omnium ordinū, exceptis quieſcentibus in lamed aleph uel he, quæ ſemper habent accentū in penult. *Quintus ordo habet accentū in pen.* cum uau & ſine uau, ut וְקָרָאתָ & clamabis, וּמָצָאתָ & inuenies, וּבָנִיתָ & ædificabis, וְאָפִיתָ & coques, ſimiliaq́ꝫ eis Dabimus autem tibi regulam unam pro omnibus nouem perſonis præteriti, ut ſcias utrum habeant accentum in penult. uel ultima. 9 Vnde ſcias quinqꝫ ex illis perſonis ſemper habere accentum מלרע id eſt, in ultima, cum uau & ſine uau: Sunt autem iſtæ, פָּקַד *Accentus in ultima* פָּקְדוּ פָּקְדָה פְּקַדְתֶּם פְּקַדְתֶּן Et duæ ex eis ſemper ſunt מלעיל id eſt, habet ac-

centum in penult. cum uau & ſine uau, & ſunt פָּקַדְנוּ פָּקַדְתְּ Sũt præterea duæ ex eis quæ abſq; uau ſemper ſunt millel, & cum uau interdũ ſunt millel & aliquãdo milra, & ſunt פָּקַדְתָּ & פָּקַדְתִּי ut ſcripſimus. Et hæc regula eſt uniuerſalis per omnes coniugationes perfectorum uerborum. 10 Nota quod tres ſunt perſonæ abſentes, nẽpe פָּקַד פָּקְדוּ פָּקְדָה quæ proprium habent iudicium quando conſtruũtur cum dictione parua, uel quãdo cõiunguntur cum dictione millel, tunc enim & ipſæ habent millel, ut קָרָא לָיְלָה uocauit noctem: Gen. 1. וְשָׁאַל לוֹ Et rogauit eum: Num. 27. וְקָרְאוּ לוֹ & clamauerunt ei: Deut. 25. בָּגְדוּ בָהּ præuaricati ſunt in eã: Thre. primo. Et רוּת דָּבְקָה בָּהּ Ruth adhæſit ei: Ruth 1. & ſimilia. 11 Nota etiam quod in futuro eſt aliud ſignũ per qđ cognoſces uau cõiunctionis à uau conuerſionis

uersionis, nempe quod uau coniunctio-
nis habet punctum scheua, ut וְיִשְׁמוֹר
וְתִשְׁמוֹר nisi Iod fuerit scheuatum, tūc
enim habet hirec, quemadmodum de
clarabitur in tractatu officiorum. Sed
uau conuersionis semper habet patha,
ut וַיֹּאמֶר & dixit, וַיְדַבֵּר & loquutus est,
& similia. Nec excipitur ab ista regula
nisi aleph, quę cum sit litera gutturalis,
uenit uau cōiunctionis iuxta eam cum
patha, ut וַאֲבָרְכֵהוּ וְאַרְבֵּהוּ Et benedi-
cam ei atq; multiplicabo eū: Isa. 51. Sed
uau conuersionis uenit iuxta eam cum
kamez, ut וָאֲבָרְכֵהוּ גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה Et
benedixi ei, etiā erit benedictus: Gen.
27. 12 Sed & hoc notabis quod in
linguis gentium tres sunt species præ-
teriti, uidelicet præteritum perfectum,
præteritum imperfectū & præteritum
quod iam perfectum est: at in lingua
sancta ueniūt ista tria præterita in una

Vnum præteritum apud Hebræos

forma,& iuxta exigentiam rei interpretandum eſt unumquodq; illorum iuxta tres illas differentias. 13 Et ut id apertius uideas,dabimus tibi ſimilitudinem in dictione פָּקַד quæ inuenitur in biblijs ſub memorata triplici forma,nempe, וְהוּא פָּקַד עָלַי Et ipſe uiſitauerat me ad ædificandũ ei domum: Ezræ 1. quod eſt præteritũ perfectum. וַיְיָ פָּקַד אֶת שָׂרָה Et dominus uiſitabat Saram: Gen.21.quod eſt præteritũ imperfectũ.Nã idem eſt quod הָיָה פּוֹקֵד fuit uiſitans. כִּי פָקַד יְיָ אֶת עַמּוֹ Quia uiſitauit dominus populũ ſuũ: Ruth 1, quod eſt præteritum iam tranſactum. Nam idem eſt quod כְּבָר פָּקַד id eſt, iam uiſitauit. 14 Sic itaq; Vau conuertens futurum in præteritum, mutat ipſum plerunq; in præteritum imperfectum,ut וַיֹּאמֶר Et dixit: וַיְדַבֵּר Et loquutus eſt: וַיִּקַּח Et accepit: וַיִּתֵּן & dedit,quæ

dit, quæ ſunt exponenda ut הָיָה אוֹמֵר fuit dicens, הָיָה מְדַבֵּר fuit loquens: הָיָה לוֹקֵחַ fuit accipiens: הָיָה נוֹתֵן fuit dans. Sunt tamẽ exceptiones in quibuſdam locis, quando ſcilicet ipſum præcedit præteritũ perfectũ: tunc enim & ipſum reddendũ eſt in præterito: Exemplum כִּי מְעַט אֲשֶׁר הָיָה לְךָ לְפָנַי וַיִּפְרוֹץ לָרוֹב וַיְבָרֶךְ יְיָ אוֹתִי Quoniã modicum quod fuit tibi corã me & auctum eſt in multum, & benedixit dominus mihi: Gen. 30. En hæc ſunt quaſi בֵּרַךְ & פָּרַץ propter uerbum הָיָה quod illa præcedit.

15 Verum ſcias quod non eſt uis ulla in uau ad mutandum futurum in præteritum quod iam tranſijt, niſi in paucis locis, ut וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וַיֵּלֶךְ פַּדֶּנָה אֲרָם Et miſit Iſaac Iacob, & abijt in Meſopotamiam: Gen. 28. quæ ſunt, quaſi iã miſit, & iam abijt, quẽad modũ expoſuit rabi Schlomo Iarhij.

Fundamentum quintum, in quo explicantur participia præſentis & præteriti temporis.

SCIAS itaq; quod operatio ſeu actio quæ fit in tempore præſenti, uocatur operatio intermedia, quia eſt media inter præteritum & futurum, hoc eſt, בֵּינוֹנִי participium præſens componitur ex præterito & futuro. Exemplum: Quando dicis רְאוּבֵן אוֹכֵל Ruben comedit, ſenſus eſt quod iã cœpit comedere & adhuc comedet. Vbi & hoc aduertẽdum quod Hebraiſmus nõ habet uerbum propriũ quod ſignificet iſtud tempus præſens, quia id quod nos uocamus בֵּינוֹנִי intermedium, uocatur ſecũdum ueritatem שֵׁם הַפּוֹעֵל nomen operans, & eſt uerius adiectiuũ quàm uerbum.

2 Eſt tamen differentia inter illa, quia nomen poel ſiue בֵּינוֹנִי non poteſt uerificari niſi de homine pro tempore

pore qũando fit ipsa operatio. Nomen autem תּוֹאַר id est, formale seu adiectiuum, uerificatur etiam de homine, habente illam formã, pro tempore quando nullam perficit operationẽ. Exemplum, גּוֹנֵב furãs, & גַּנָּב fur. Et quidem גּוֹנֵב dicitur de homine pro hora qua actu furatur: sed גַּנָּב est nomen formale denominans hominem qui consuetudinem habet furandi: qui etiam pro hora quando dormit uocat᷑ fur. Et hoc est quod exposuit Rabi Schlomo Iarhij super hunc locum Exo. 8. וְאִם מָאֵן אַתָּה לְשַׁלֵּחַ Et si renuis tu mittere &c. *Adiectiui ratio*

3 Sic quoq; Paul, id est, participiũ preteritũ uocatur בֵּינוֹנִי intermedium, quia operatio eius facta est in tempore præsenti, componiturq́; ex præterito & præsenti. Exemplum. Quando dicis הַבַּיִת בָּנוּי domus extructa, sensus est quod iam extructa sit duretq́; adhuc *Ratio partici pij præteriti*

huc. Et hæc est differentia quæ est inter ipsum & inter niphal, id est, passiuum. Nam cū dicis הַבַּיִת נִבְנָה domus extructa, possibile est domū illam iam esse dirutam aut combustam. Paul uero habet similitudinem nominis formalis & differētia quæ est inter ipsum & inter formale non est alia quàm sit differentia quæ est inter benoni & nomen formale, de quo iam supra scripsimus. 4 Aliquando quoq; ministrant adiectiua ipsa loco benoni & paul, præsertim in uerbis neutris: nam illa ut in plurimum non habent hæc duo participia. Exemplum. de גָּבַר præualuit, non dices גּוֹבֵר ualens aut גָּבוּר ualidus factus, sed גִּבּוֹר ualidus, quod est nomen formale loco utriusq;. Sunt quoq; multa ex illis quæ non habent paul, sed benoni uenit loco utriusq;: ut à יוֹשֵׁב sedens & עוֹמֵד stans, nō opus est

Adiectiua supplent participia

est ut dicas יָשׁוּב sessus, עָמוּד status,
cum עוֹמֵד sit idem qui עָמוּד & sedens
sessus. 5 Et quoniam hæc duo parti
cipia, benoni & paul, sunt similia nomi
nibus, hinc est quod etiam septem hæ
literæ משה וכלב ministrant illis, perin
de atq; nominibus, quemadmodum
id explicabitur in tractatu officiorum.
6 Et ecce dabimus tibi aliquas regu
las per quas cognoscas, quando parti-
cipia capiãtur loco benoni aut loco ad-
iectiui. Igitur quando inueneris iuxta
participia seu iuxta nomina formalia
unam ex literis ministerialibus בְּכְלָם
tunc capiuntur adiectiue & non parti-
cipialiter, ut אֲחִיתֹפֶל בַּקּוֹשְׁרִים Ahito-
phel inter conspiratores: 2. Reg. 16.
כַּנּוֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר נוֹשֶׁה בוֹ Sicut fœnerator
sic mutuum accipiens: Isa. 24. לְעוֹשֵׂה
אוֹרִים factori luminũ: p̃s. 135. מְשׁוֹמְרִים
לַבּוֹקֶר Ab obseruantibus aurorã seu
lucem

lucem matutinam: pſalm.130.& ſimilia multa quæ omnia formaliter capiũtur, eo quod quatuor iſtæ literæ non ſeruiunt uerbis niſi in infinitiuo, qui etiam quodãmodo gerit formam nominis, ſicut explicuimus in fundamẽto 2. ca.3. & ob id uocatur à quibuſdam Grammaticis nomen פּוֹעַל id eſt, uerbale.

7 Verum quando hæ tres literæ שׁות miniſtrant participio benoni, ſolent etiam in hunc modum ſeruire prę terito & futuro, ut declarauimus in fundamento 2. cap.3. & tunc illa participia poterunt accipi uel participialiter uel formaliter, cognoſcenturq; per alia ſigna quę nunc indicabimus tibi. Scias igitur quod participia uerbaliter accepta non conſtruũtur, nec ueniunt unq̃ inſtatu regiminis: & propterea quãdo inueneris benoni & paul in cõſtructione (ut רֹעֵה צֹאן pastor ouium: Gen.4.

זְעוּם יְיָ Iratus domini: Prouerb.22.Sic
שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת custodes custodiæ:
Num.10. גְּאוּלֵי יְיָ Redempti domini:
psal.107. & alia his similia) sunt adiecti
ua & non participia. 8 Est adhuc &
aliud signum: nempe quod omne be-
noni post quod uenit dictio אֶת est be-
noni & non adiectiuum: Exemplum
כֹּה אָמַר יְיָ עַל הָרֹעִים הָרֹעִים אֶת צֹאנִי
Sic dicit dominus super pastores pa-
scentes gregem meum: Ierem. 23. Vbi
primum est formale, quia non construi
tur: secūdum uero est benoni, id quod
arguit dictio אֶת Annumerātur etiam
huic regulæ dictiones seu pronomina
ista אוֹתוֹ אוֹתְךָ אוֹתִי אוֹתָם eum, te, me,
eos, & omnia affixa quæ construuntur
cum paul. 9 Quinetiam quando
construūtur cum pronominibus secun
dæ & primæ personæ (ut הֲשׁוֹמֵר אָחִי
אָנֹכִי Nū custos fratris mei ego? Ge. 4

אֲנִכִי הוֹלֵךְ Ego ambulo: Gen.28. אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה לָעָם Quæ tu facis populo: Exo.18. אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים Nos facimus: 4. Reg. 7. אַתֶּם עוֹשִׂים uos facitis: Ier.44. omnia iſta ſunt formalia & non participia, quia ut nō potes dicere אַתָּה פָּקַד tu uiſitauit, אֲנִכִי פָּקַד ego uiſitauit, &c. ſic non poteris dicere, אַתָּה פּוֹקֵד tu uiſitans, אֲנִכִי פּוֹקֵד ego uiſitans, participialiter, ſed bene uſurpabis has uoces pro nomine formali quemadmodum ſcripſimus. Habemus & alia quædā optima ſigna his quæ annotauimus non diſſimilia, uerū quia hæc opus habent magnis præfationibus, conſulto illa hic omittimus, loquuturi oretenus de ijs ad diſcipulos.

Fundamentum ſextum, in quo explanatur infinitiuus & imperatiuus.

NOta quod literæ infinitiuo ſeruientes ſunt בְּכְלָם nec opus eſt ut illis

illis annumerem literam uau, cūm illa indifferēter ſeruiat uerbis, nominibus & dictionibus cōſignificatiuis, præter dictionem אִי & præter uocabula quorum initialis litera eſt He admiratiuū, ut docebimus in libro compoſitionis.

2 Scias quoqꝫ infinitiuum ut in plurimum non uenire abſqꝫ literis בְּכְלַם niſi coniunctus fuerit alteri uerbo, ut שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן cuſtodiendo cuſtodietis: Deut. 11. אַבֵּר תְּאַבְּדוּן perdendo perdetis: Deut. 12. & ſimilia. Venit autem ſic infinitiuus ad exaggerandum uerbi operationem, & plerunqꝫ præcedit uerbum ipſum cui coniungitur, paucis exceptis locis ubi ipſum ſequit̃, ut וַיְבָרֶךְ בָּרוֹךְ Et benedixit benedicēdo: Ioſ. 24 & ſimilia. Sed quando infinitiuus iungitur imperatiuo, ſemper ſequit̃ ipſum ut שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ audite audiendo: Iſa. 6. & ſimilia, & id quoqꝫ fit ad augen-

Infinitiuus raro ſine bachlam

dam significationem imperatiui. 3

Notabis & hoc quod litera frequentius seruiens infinitiuo est lamed, ut לִשְׁמוֹר ad custodiendum, לִזְכּוֹר ad recordandum,& similia. Etiam quando uenit absq; literis bachlam & non adhæret uerbis, significatio eius ut in plurimum nō alia est quàm si haberet expressam literam lamed adiunctam,ut, הִסְכַּלְתָּ עֲשׂוֹת Stulte præsumpsisti facere: Gen.31. רְאֹה פָנֶיךָ Videre faciē tuam Gen.48. quæ sunt sicut לַעֲשׂוֹת לִרְאוֹת ad faciendum,ad uidendum. Sic quando infinitiuus uenit loco imperatiui: ut זָכוֹר אֶת יוֹם Recordando diei: Exo.20. שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ Custodiendo neomeniam: Deut. 15.& similia, quæ sunt exponenda perinde ac si scriberentᷣ לִזְכּוֹר ad recordandum, לִשְׁמוֹר ad custodiendum: uel capiuntur simpliciter pro imperatiuis, ut זָכוֹר. שָׁמוֹר Porro in

omnibus

omnibus coniugationibus, prætereq; in coniugatione kal, non est differentia siue scribendo siue legendo, inter infinitiuum quando caret literis בבלם & inter imperatiuũ singularẽ. 4 Et cum iam dixerimus infinitiuum non habere tempus, notandum est etiam illud, quando uenit cum literis bachlam, est in eo quędã temporis ratio: nam Beth & Caph ut in plurimum important tempus præteritũ: ut בִּנְסוֹעַ הָאָרוֹן cum proficisceretẽ arca: Num. 10. כִּשְׁמוֹעַ עֵשָׂו cum audiret Esau: Gen. 26. quæ idem sunt ac si diceretur בַּאֲשֶׁר נָסַע cum profecta fuisset: בַּאֲשֶׁר שָׁמַע cum audisset. Cæterũ cum lamed & mem, plerunq; significat tempus futurum, ut לִשְׁמוֹר אֶת דֶּרֶךְ ad custodiendum uiam: Gen. 3. מִדַּבֵּר עִם יַעֲקֹב A loquendo cum Iacob: Gen. 31. quæ futuri habent rationem. Vbi hanc regulam tibi in manus

Infinitiuus nõ semper sine tempore

 trado

trado: Omne mem infinitiuo mini-strãs, exponitur perinde ac si deficeret ab eo lamed, ut מִדַּבֵּר מֵעֲבוֹר A loquẽdo, à transeundo: quæ idem ualent ac מִלַּעֲבוֹר מִלְּדַבֵּר ab eo quod transibit, ab eo quod loquetur, & sic de reliquis. Hactenus de infinitiuo, nunc loquemur de imperatiuo. 5 Scias nunquã usuuenire ut litera seruilis capiti imperatiui præficiatur solo uau excepto. Et cum iam dixerimus imperatiuum non habere nisi secundam personam, addimus nunc & hoc, absenti quoque posse imperari, idque per futurum tempus: ut, יַעֲשֶׂה פַרְעֹה וְיַפְקֵד פְּקִידִים Faciat Pharao & constituat præpositos: Gen. 41. & similia multa. 6 In hunc quoque modũ uenit imperatiuus secundæ personæ loco futuri, præsertim in præceptis affirmatiuis, ut תִּסְפָּר לָךְ Numerabis tibi: Deut. 16. תַּעֲשֶׂה לִּי facies mihi:

Imperatiuus loco futuri

Exo.

Exo. 20. & ſimilia. Sic in forma præteriti cum uau cõuerſiuo, ut וְאָהַבְתָּ אֵת יְיָ Et diliges dominum: Deut. 6. וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ Et reſpondebis & dices: Deut. 26. & ſimilia. Quæ autẽ ueniunt in forma imperatiui ſimpliciter pauca reperiuntur, ut כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ Honora patrem tuum: Exo. 20. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ Audi Iſrael dominum: Deut. 6. & ſimilia. Præcepta uero negatiua nunquam ueniũt niſi in forma futuri: ut לֹא תִּרְצַח לֹא תִּנְאָת לֹא תִּגְנוֹב Nõ occides, nõ mœchaberis, nõ furaberis: Exo. 20. Nec poterimus dicere לֹא רְצַח לֹא נְאַת לֹא גְנוֹב Non occide, nõ mœchare, non furare: quia nunquã uenit imperatiuus poſt unam harum dictionum אַל לֹא פֶּן כִּי אִם אֲשֶׁר אֶת לְמַעַן בַּעֲבוּר aut quæ his ſunt ſimiles 7 Præterea illi qui loquitur pro ſeipſo non competit imperatiuus uniuerſaliter, cũ nemo ſibiipſi

Prohibitiones fiunt per futurum

 imperare

imperare soleat. Venit quoq; interdũ imperatiuus in forma deprecatiõis aut petitionis, præsertim respectu dei benedicti, quemadmodum id sæpe in libro psalmorum inuenitur. Ponuntur etiam aliquando iuxta eum dictiones נָא uel אָנָּא id est, o, obsecro, ad indicandum præcãdi formam: ut שְׁמַע נָא Audi queso: Dan. 9. אָנָּא יְיָ הוֹשִׁיעָה נָא Obsecro domine, salua queso: psal. 118. Inuenitur quoq; imperatiuus in forma hyperbolæ uel subsannationis aut potius exprobrationis: ut שְׂמַח בָּחוּר Letare adolescẽs: Eccle. 12. בֹּאוּ בֵית־אֵל Venite in Bethel: Am. 4. & similia pauca.

Fundamẽtũ VII, in quo explicatur significatio VII cõiugationũ et primo quidẽ explicatur modus significandi coniugationis קַל id est, leuis.

CONIVGATIO prima est una ex parẽtibus, uocaturq; בִּנְיַן קַל id est, coniugatio leuis, & hoc

& hoc ob alleuiationem suam. Nam non est in ea dagges, neq; habet pro signo suo additionem literæ, sicut cæteræ coniugationes tã actiuæq; passiuæ habent signum distinctiuũ, nempe dagges uel additionem literæ unius aut duarum cum dagges, quemadmodum uidebis in tabula coniugationum quam ædemus in fine istius libri auxiliante domino. 2 Significatio propria huius coniugationis kal, connotat eũ qui operatur actionẽ in semetipso. Et hinc est, quod nulla alia uerba quàm neutra in hanc coniugationem reponi deberent, ut הָלַךְ iuit, עָמַר stetit, יָשַׁב sedit, & his similia, id quod potissimum locum habet in ordine quiescentiũ, quorum uerba ut in plurimum in coniugatione kal sunt neutra: ut, יָצָא exiuit, קָם surrexit, שָׁב reuersus est, & similia. Sic quoq; aliæ duæ formæ nempe פָּעֵל & *Coniugatio cur leuis*

פָּעוֹל sunt plerunq; neutræ, quemadmodum declarabimus in oratione 2, fundamento 1. signo 2. 3 In hunc modum dignum fuerat, ut coniugatio kal ubiq; haberet significationem neutram, quod autem illi decernũtur quædam uerba transitiua, id fit contra morem suum, facileq; à nobis ratio afferri posset cur id fiat, uerum quia delectamur breuitate, omittimus illam rationem & ad alia scribenda accingimur. Porrò gignit hæc coniugatio ex se prolem, uocaturq; נִפְעַל id est passiuũ kal.

Fundamentum octauum, de significatione coniugationis passiuæ.

CONIVGATIO secunda uocatur בִּנְיַן נִפְעַל coniugatio passiua, & est proles coniugationis kal. & hæc quidem habet quatuor species, idq; iuxta quadruplicem eius distinctam significationem.

cationem. Significatio primæ speciei est peculiaris huic coniugationi, connotatq; eum qui actionem recipit de manu alterius. Exemplum: Quando dicis de parēte seu actiua cōiugatione, אָכַל comedit, dices de prole נֶאֱכַל comestus est: ubi uides quomodo filius, id est, passiuum recipit actionem comestionis à patre, qui est coniugatio leuis. Dignum igitur erat quod nō formaretur passiuum nisi à uerbis trāsitiuis, sed accidit ei id quod accidit parenti suo, hoc est, quemadmodum recipiūtur in coniugationem leuem uerba trāsitiua præter conditionem suam ut supra scripsimus in fundamento suo, sic recipiūtur in hanc coniugationem passiuam uerba quę ex seipsis passionē quādā significant, quod tamen est cōtra naturam passiuorum. 2 Species secunda habet uerba quæ carent parente, hoc est,

quæ non inueniuntur in coniugatio/
ne leui,sed tantum in paſſiua,ut נִשְׁבַּע
iurauit,נִלְחַם præliatus eſt, נִשְׁעַן inni/
xus eſt,& ſimilia,quæ non ſecus expo/
nuntur quàm ſi eſſent de coniugatione
leui. 3 Species tertia continet uer/
ba quæ habent parentem neutrę ſigni
ficationis,ut וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת Et appro
ximabitur paterſamilias:Exo.22. וַיִּגַּשׁ
משֶׁה Et acceſſit Moſes:Exo.24. אֶרֶץ
נוֹשָׁבֶת Terra habitans: Exo.16. נִהְיָה
הַדָּבָר Fuit uerbum:3.Reg.1.& ſimilia.
Dicunt tamē Grāmatici quod omnia
iſta uerba iā enūerata & alia his ſimi/
lia nō ueniūt à uerbis kal,cū uerba neu
tra non gignāt ex ſe aliquod paſſiuū ſi
cut nec paul ſeu participium paſſiuum
habent,quemadmodum ſcripſimus in
fundamento ſuo,ſed habent pro acti/
ua uoce cōiugationem piel uel hiphil,
& ab illis recipiunt paſſionem ſuam,ſi/
cut

cut dictio נוֹשֶׁבֶת recipit lectionem su/am à מְיַשֵּׁב quod est de coniugatione piel, & non ab יוֹשֵׁב quod est partici/pium præsens kal. Idem sentiendum de alijs. 7 Species quarta conti/net uerba quæ habent parentem seu actiuam uocem, transitiuam quidem, sed quæ interdũ ex se gignit filium seu passiuam uocem, quæ non recipit lecti/onem à parenre sed à seipsa, & est tunc significatio eius ut significatio uerbi neutri simpliciter, uel exponitur perin/de ac si esset de coniugatione hithpael: ut; וַעֲמָשָׂא לֹא נִשְׁמַר Et Amasa non est custoditus: 2. Reg. 20. hoc est, לֹא הִשְׁתַּמֵּר non custodiuit se: nam glossa eius est quod non custodiuit seipsum. Sic וְנִמְכַּר לָךְ Et uenditus tibi: Leuit. 25. Vt dicũt sapientes nostri bonæ me/moriæ, loquitur hic uersus de uenden/te seipsũ necessitate cogẽte. Sic וְהֹשִׁיעָה

ירו

יָדוֹ וְנִגְאַל Et apprehenderit manus illius & redemptus fuerit: Leuit. 25. hoc eſt, quod redemerit ſeipſum. Sic וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַיִּלָּפֵת Et expauit uir & apprehenſus eſt: Ruth 3. uult dicere quod cōplexus fuerit ſeipſum. Sunt adhuc & alia multa loca præter illa. 5 ❡ Scias etiam quod ab hac ſpecie uenit imperatiuus in hac cōiugatiōe: ut הִשָּׁמֵר לְךָ Cuſtoditus ſis tibi: Gene. 31. הִפָּרֶד נָא מֵעָלָי Separare nunc à me: Gen. 13. quę exponuntur pro הִשְׁתַּמֵּר הִתְפָּרֵד Cuſtodi te, ſepara te. ❡ Sic quoq; uenit imperatiuus aliarum duarum ſpecierum, ut הִשָּׁעֵן innitere, הִנָּגֵשׁ accede, & ſimilia. Sed à prima ſpecie, quæ ſcilicet recipit actionem de manu alterius, nō uenit impatiuus, ut à נִשְׁבַּר נִלְכַּד נִשְׂרַת & ſimilibus, non dices הִשָּׁבֵר confractus ſis, הִלָּכֵד captus ſis, הִשָּׂרֵת combuſtus ſis. Similiter non uenit paul uni

uerſaliter

uersaliter in niphal neq; in alijs passiuis uocibus; eo quod istæ coniugationes ex seipsis includant passionem, & non opus habeant participio passiuo.

Fundamentum nonum de significatione coniugationis Piel.

CONIVGATIO tertia, nempe piel, quæ & dagessata uocatur, etiã ipsa est parens seu actiua, habens semper ainpoal seu mediã radicalem dagessatam. Habet autẽ quatuor species quarum quęlibet propriam habet significandi rationem. Prima species continet uerba, quæ huic coniugationi sunt propria & non inueniuntur in prima cõiugatione kal. Et est significatio eorum ut significatio cõiugationis kal transeuntis in unũ: ut אזן auribus percepit, חקר inuestigauit, תקן aptauit: Eccles. 12. & his similia, quæ significant

agentem, qui ſcilicet agit in alium. 2 Species ſecunda continet uerba quæ inueniuntur in duabus coniugationibus ſed in coniugatione kal ſunt neutra; ut שָׁכַן quieuit, הָלַךְ ambulauit, & his ſimilia: & quādo habent formā piel, tunc tranſeūt ad duo, ut אֹהֶל שִׁכֵּן Tabernaculū conſtituit: pſal. 78. עָרוֹם הִלְּכוּ Nudum fecerunt incedere: Iob 24. Quorum ſignificatio eſt cōformis ſignificationi cōiugat. hiphil tranſeuntis ad duo, quemadmodum declarabimus in fundamento ſuo. 3 Species tertia habet uerba quæ inueniuntur etiam in duabus coniugationibus, ſed ſunt in utraq; coniugat. trāſitiuæ ſignificationis, & non eſt ulla differentia inter ea, niſi quod in piel habent efficaciorem ſignificationem quàm in coniugat. kal: ut שִׁלַּח & שָׁלַח miſit, שִׁבֵּר & שָׁבַר confregit & ſimilia. 4 Species

quarta

quarta complectitur uerba quæ inueniuntur tam in kal quàm in hac coniugatiõe sed sunt in utraq; neutra, nisi ꝙ in hac habent fortiorẽ significationem quàm in kal:ut שְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ Crinis tuus creuit seu floruit:Eze. 16. פִּתַּח הַסְּמָדַר Aperuit se uua acerba. Cãt. 7. quæ idẽ significant quod פָּתַח & צָמַח nisi quod addunt aliquam constantiam. Porrò uerbum quod in kal sit transitiuum & in piel neutrum, huiusmodi nullum inuenitur: nam non constituitur ista coniugatio nisi propter uerba transitiua.

5 Sed & hoc notandum quod in hac coniugatione inueniuntur uerba, quibus in omnibus alijs coniugationibus nulla similia inueniuntur: & hæc quidem sunt, quæ contrariam habent actionem: ut וְדִשְּׁנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ Et cinerabunt altare: Num. 4. hoc est, amouebunt cinerẽ, seu excinerabũt altare. Sic

תבואתי

תְּבוּאָתִי תְשָׁרֵשׁ Prouentum meum radicabit:Iob 31.hoc eſt, eradicabit radices.Sic מְסַעֵף פּוּרָה ramificās ramum: Iſa.11. Hoc eſt, deramificās ſeu auferés ramos:& his ſimilia. 6 Verum ſcias quod id nō uenit niſi in uerbis à nominibus deriuatis,ut ſunt illa quæ iam commemorauimus,id quod latius declarabimus iu tractatu ſpecierum ſpecie 2. Verum non licebit tibi id facere in omni uerbo deriuato à nomine, ſed in eo duntaxat quod Biblia ſacra in hunc modum uſurpant.Cæterum parturit & hæc cōiugatio prolem, hoc eſt, paſſiuam uocem,quæ pual uocatur,de qua nunc dicemus.

Fundamentum decimum, in quo explicatur ſignificatio coniugationis pual.

CONIVGATIO quarta uocatur פּוּעַל naſciturq; à piel,nec habet niſi ſignificationē unā quæ ſemper eſt

paſſiua

paſſiua de manu alterius,nempe à piel actiua uoce,à qua recipit lectionem ſuam & paſſionem: nam & ipſa dageſſatur ut parens eius.Exemplũ. Quemadmodum in parente ſeu actiua uoce dicis סִפֵּר כִּפֵּר numerauit, expiauit, ſic dices in ꝑle ſeu paſſiua uoce סֻפַּר כֻּפַּר numeratus eſt, expiatus eſt. Vbi non fit mẽtio illius qui numerat aut qui expiat, nec uenit in recordationem & idcirco uocãt hanc coniugationem, שֶׁלֹּא נִזְכָּר שֵׁם בַּעְלוֹ hoc eſt, quæ non recordatur nominis ſui agẽtis. 2 Idem intelligẽdũ de cõiugatione הָפְעַל quæ naſcitur ab hiphil: nã de utraq; idẽ eſt iudiciũ, cũ & illa ſemper recipiat paſſionem ſuam de manu alterius. Et hinc eſt quod in neutra earum eſt imperatiuus,neq; in ulla earũ inuenitur unum ex participijs: non quidem in pual,niſi in paucis locis, ſed ubi participium ca-

pitur loco nominis formalis: ut וְהַסְּנֶה אֵינֶנּוּ אֻכָּל Et rubus non consumitur: Exo.3. לְנַעַר הַיֻּלָּד Puero nato: Iudicum 13. & similia. At in cōiugatione hophal uniuersaliter nō inuenitur participium Sed nec infinitiuus inuenit̃ in una harum coniugationum nisi raro. Et cum literis בְּכֻלָּם nunq̃ inuenitur, id quod fusius declarabitur oratione secunda, fundamento 2. & 3. Et ita non remanet in eis nisi præteritum & futurum. 3

Dicunt autem quidam Grammatici quod etiam futurum pual & Hophal nō ueniat in usum nisi pro duabus personis: nam aiunt deficere ab eo primas personas: argumentum hinc sumentes quod in biblicis libris non inueniatur nisi unus locus, nēpe מִבֶּטֶן לַקֶּבֶר אוּבָל de uētre ad sepulchrum ducar: Iob 10. quod est futurum de quiescentibus in pe Iod. Verum nō deesset mihi quod

obijcerem

obijcerem illis, nisi præsens locus pro/
hiberet sermonis prolixitatem.

Fundamentum undecimum, in quo declaratur significatio coniugationis hiphil.

CONIVGATIO quinta, quæ est hiphil, est etiam parens seu a/ctiua, habetq́ꝫ quatuor species, quarũ quęlibet habet propriam significatio/nem. In specie prima sunt uerba, quæ in coniugatione kal sunt neutra, in hac autem transeunt ad duo: & hæc potis/sima est ratio cur hiphil deriuet᷑ à kal. Vnde & frequentius hæc cõiugatio in/uenitur in ordine quiescentium, cum il/lic sit habitaculum uerborũ absoluto/rum, quemadmodũ scripsimus in fun/damento 7. cap. 2. Exemplum, à קָם sur/rexit, שָׁב reuersus est, dices הֵקִים fecit surgere seu erexit, הֵשִׁיב reduxit &c. Idem accidit uerbis perfectis, ut à שָׁכַב iacuit, רָכַב equitauit, dices הִשְׁכִּיב fecit

iacere seu collocauit, הִרְכִּיב fecit equi-
tare, quæ omnia transeunt ad duo. 2
Species secunda continet uerba quæ in coniugat. kal transeũt ad duo, in hac autem coniugatione transeunt ad tria: ut à radice אָכַל comedit, qui actus trã sit ad secundum, dices הֶאֱכִיל fecit comedere, quod trãsit ad tria. Exẽplum: הַמַּאֲכִלְךָ מָן Cibans te mãna: וַיַּאֲכִלְךָ אֶת הַמָּן Et fecit te comedere manna: Deut. 8. Vides hic tres personas, Dominus sanctus & benedictus est cibãs, Israel comedens, & manna id quod comedit. 3 Species tertia habet uerba quæ non inueniuntur in coniugat. kal: ut הֶחֱרִישׁ tacuit, הִשְׁכִּים mane surrexit, הִשְׁלִיךְ proiecit, & similia quæ non inueniũtur in kal, sed habẽt modũ significandi kal. 4 Species quarta cõplectitur uerba, quę sunt neutra tam in kal q̃ in ista coniugatione: ut פָּרְעָה

הִקְרִיב

הִקְרִיב Pharao accessit: Exo. 14. וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם Et mouit se inde: Gene. 12. quæ eiusdem significationis sunt cū קָרַב & עָתַק Et istorū sunt pauca numero. Tamē quidā ingeniosi grāmatici secus docuerūt, nēpe q̊d nō sint neutra, sed q̊d deficiat ab eis res in quā trāsit actio, ut sit sensus וּפַרְעֹה הִקְרִיב מַחֲנֵהוּ Et pharao fecit accedere exercitum suum. Sic ab יַעְתֵּק מִשָּׁם deficit אָהֳלוֹ ut sit sensus: & mouit inde tabernaculum suum. Sic intelligendum de reliquis locis. Gignit autem & hæc coniugatio prolem seu passiuam uocem uocaturq́ꝫ nomen eius Hophal.

Fundamentum duodecimum, in quo explanatur significatio coniugationis hophal.

CONIVGATIO sexta uocatur Hophal, & est proles seu passiua uox ipsius hiphil: unde & additionem habet literæ he sicut parens eius. Ha-

bet autem duas ſpecies. Vna eſt, quando coniügatio kal eſt neutra, ut à קָם ſurrexit, dices הֵקִים erexit, & in hophal הוּקַם erectus eſt. En ſignificatio eius eſt ut ſignificatio coniugationis pual, cum הוּקַם ſit ille qui erigitur per manus alterius. 2 Species ſecunda eſt, quando uerbum in coniugatione kal eſt tranſitiuũ, tunc hophal recipit paſſionem per aliquod intermedium, ſicut & parens eius, hoc eſt, hiphil, agit operationem ſuam per intermedium. Exemplum הָכְרַת מִנְחָה וָנֶסֶךְ Exterminatum eſt ſacrificium & libamen: Ioëlis 1. Ecce hic inueniuntur tres perſonę: (ut ita dicã) locuſta, uitis & ſacrificium. Nam locuſta eſt quæ exterminat, uitis quæ exterminatur, & ea exterminata, exterminatur conſequenter & ſacrificium. Proinde omnes aliæ proprietates ipſius hophal æſtimandæ ſunt iuxta

xta conditiones cõparis sui pual, quẽmadmodum id iam declarauimus in fundamento suo.

Fundamentum XIII *in quo declaratur significatio coniugationis hithpael.*

CONIVGATIO septima uocatur cõiugatio הִתְפָּעֵל de qua iam diximus quod sit parens & proles, hoc est, actiua & passiua. Nam tota actio eius est retransitiua, cum recipiatur ab ipso agente: ut וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים Et sanctificabimini & eritis sancti: Leuit. 20. hoc est, sanctificabitis uosipsos: & hæc significatio est ei propria. 2 Habet autem & aliam significationem, nempe quod aliquando similis est recipienti passionem, cum tamen non recipiat. Exemplum וְהִתְבָּרֵךְ בִּלְבָבוֹ Et benedicet se in corde suo: Deut. 29. hoc est, cogitabit in corde suo quod sit benedictus cum tamen non

ſit. Sic, יֵשׁ מִתְעַשֵּׁר וְאֵין כֹּל מִתְרוֹשֵׁשׁ וְהוֹן רָב Eſt qui diuitem ſe facit & non omnia, eſt qui depauperat ſe, & habet ſubſtantiam multam: Prouerb. 13. Eſt autem ſenſus: Oſtendit ſe diuitem uel pauperem, & nō eſt ſic. Et ſimilia multa. 3 Id tamen non accidit niſi uerbis abſolutis. Licebit quoqꝫ tibi ut idē facias in quibuſdam, etiam ſi non inueniantur in biblicis libris. Sed caue ne id facias in uerbis tranſitiuis. Et ut in ſumma dicam, cōiugatio iſta non egreditur unquam extra ſeipſam. Nec attendas uerba illorum qui falſo aiunt, inueniri quædam loca ubi ſit trāſitiua: ut כָּל כְּלִי עֵץ תִּתְחַטָּאוּ Omnia uaſa lignea expiabitis: Nu. 31. Et וְהִתְנַחַלְתֶּם אֶת הָאָרֶץ Et ſorte diuidetis terrā: Nu. 34. & ſimilia. Hæc quidem bene poſſemus exponere in forma retranſitiuorū, ſed non eſt hic locus immorandi. 4.

Hithpael nunquam tranſitiua

Præterea

Præterea ſunt quædam uerba quæ in nulla alia coniugatione quàm in hithpael inueniuntur, quale eſt הִתְפַּלֵּל orauit, הִתְחַנֵּן depræcatus eſt, & ſimilia: & illa quidem exponuntur perinde ac ſi eſſent de coniugat. kal. Vnde eſt regula notabilis quod omne uerbũ, quod in aliqua, præterquàm in kal, coniugationum inuenitur, eſt exponendum ac ſi eſſet de kal: ut in niphal, נִשְׁבַּע iurauit, נִלְחַם pugnauit: & in hiphil הִשְׁכִּים mane ſurrexit, הִשְׁלִיךְ proiecit, de quibus etiam ſcripſimus in ſuis coniugationibus. Regula

Finit oratio prima.

ORATIO ſecunda explicat differenti/as quas inter ſe ha/bent cõiugationes in punctis & literis ſuperadditis,& per quæ ſigna unã ab alia diſcernere queas,ſiue in perfectis ſi ue in imperfectis uerbis. Diſtinximus autem & illam orationem in 13. fúnda/menta.

Fundamentum primum, in quo explicatur punctatio coniugationum kal *& item niphal, idq́ in perfectis,& ſigna earum.*

CONIVGATIO kal aliud ſignũ non habet,niſi qũod ſuper tres li/teras radicales nullam extraneam reci/pit literam, nec unquam habet dages. In præterito habet kamez,idq́ in om nibus perſonis, excepta ſecunda plur. utriuſq; generis,in qua kamez uertitur in

in ſcheua, & hoc propter mem & nun finales literas: ut פְּקַדְתֶּם & פְּקַדְתֶּן uiſitaſtis. Ainpoal uero habet pathah per omnes pſonas, excepta tertia plur. & tertia ſingulari fœm. quæ habent ſcheua mobile, ut פָּקְדוּ uiſitauerunt, פָּקְדָה uiſitauit. 2 Scias etiam ꝙ tertia ſingularis maſcu. uenit in triplici forma, nempe פָּעֵל פָּעַל פָּעֹל quæ omnes inueniuntur in una ſententia biblica, Exod. 40. וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה לָבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הֶעָנָן וּכְבוֹד יְיָ מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן cuius hæc interpretatio eſt: Et non potuit Moſes uenire ad tabernaculum, eo quod quieſceret ſuper ipſum nubes, & gloria domini impleuit tabernaculũ. At in reliquis perſonis præteriti, ueniunt ea quæ deſinũt in zere iuxta formam illorum quæ deſinunt in pathah: Exemplum. Sicut à שָׁמַר dicis שָׁמַרְתָּ שָׁמַרְתִּי &c. ſic à חָפֵץ deſiderauit

desiderauit dices חָפַצְתָּ חָפַצְתִּי desiderasti desideraui &c. Porrò tertia plur. & tertia singularis fœm. quando ueniũnt in pausa, redeunt ad priorem punctum zere: ut חָפֵצָה חָפֵצוּ Ea uero quæ habent patha, in pausa migrant in Kamez: ut בָּצָרָה בָּצָרוּ Et quæ sunt de forma פָּעוֹל ea retinẽt holem per omnes personas præteriti, excepta tertia persona plur. & tertia singulari fœm. Nã illæ habent scheua: יָכְלוּ potuerũt, יָכְלָה potuit. In pausa uero redeunt ad pristinum punctum holem: ut לְהוֹצִיא אֶת הַכִּנִּים וְלֹא יָכֹלוּ Vt educerent pediculos & non potuerunt: Exo. septimo.

3 Scias quoque quod formæ פָּעֵל & פָּעוֹל ut in plurimum non ueniunt nisi in uerbis neutris: ut זָקֵן Senuit, מָלֵא impleuit seu plenus fuit, דָּבֵק adhæsit, שָׁכֵן quieuit, חָדֵל cessauit, אָמֵל emarcuit: & pauca inueniuntur transitiua,

qualia

qualia sunt חָפֵץ desiderauit, אָהַב dilexit. Sed forma פָּעוֹל semper inuenitur in uerbis neutris: ut יָכוֹל potuit, יָגוֹר timuit, קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים Minor fui omnibus misericordijs: Gene. 32. Ideo non habēt benoni neq; paul, quemadmodum scripsimus in oratione prima, fundamento 5. signo 4. sed uenit nomen formale loco utriusq;, idq; in forma præteriti: ut וְאַבְרָהָם זָקֵן Et Abraham senex seu senescēs: Gen. 24. quod est nomē formale. וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק Et fuit cum senuisset Isaac: Gen. 27. quod est præteritum. Sic וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה Et non potuit Moses: Exo. 40. quod est præteritum: & non inuenitur ab eo nomen formale in aliquo uersu biblico: sed magistri nostri bonæ memoriæ utuntur eo pro adiectiuo, cum dicunt: אֵינוֹ יָכוֹל non est potens אֵינָם יְכוֹלִים non sunt potentes. Proinde reliqui mo

di

di horum uerborum incedunt pariter uno ritu nec est differētia inter tres formas. 4 Benoni seu participiū præsens habet pe punctatum cum holem per omnes personas, & ain cum zere, idq; solum in singulari, ut פּוֹקֵד uisitās. Sed in in reliquis personis uertitur in scheua, ut fieri solet: exemplū, פּוֹקְדִים uisitantes, פּוֹקְדָה uisitans seu uisitatrix פּוֹקְדוֹת uisitantes. Scias etiam quod fœmininū plerunq; uenit cum tau finali litera, ut פּוֹקֶדֶת & raro cum he, ut הוֹלְכָה ambulans: Ierem. 3. De quo amplius loquemur in oratione 5. fundamento 5. signo secundo. 5 Paul seu participium præteritum habet pe camezatum in singulari, ut פָּקוּד uisitatus, sed in reliquis personis uertitur camez more suo in scheua: & in omnibus personis habet Ain schurec, ut פְּקוּדִים uisitati, פְּקוּדָה uisitata, פְּקוּדוֹת uisitatæ.

Participium præsens

Forma participij præteriti

tæ. Infinitiuus habet ſub pe kamez,ut פָּקוֹר Sed cum literis בכלם uertitur in ſcheua. Aliquãdo etiam habet ſcheua ſine literis bachlã:ut עֵת סְפוֹר עֵת רְקוֹר Tẽpus plãgẽdi,tẽpus ſaltandi:Eccle.3. & ſimilia. Omnia aũt utriuſq; formæ exẽpla habẽt holẽ in Ain: & literæ bachlam punctantur cum hirec, habetq; litera mox ſequens uirgulã raphe, hoc eſt,manet lenis,ut לִפְקוֹר כִּפְקוֹר בִּפְקוֹר Excipitur litera mem, poſt quàm ſemper uenit dages,ut מִפְּקוֹר quod fit ad deſignandum defectum literæ nun, id quod in tractatu cantici uberius declarabitur. 6 Imperatiuus ſingularis habet pe ſcheuatũ & ain cum holem ſignatum,iuxta modum infinitiui quando habet literas bachlã. In plurali uero maſc. & in ſingulari fœm. pe habet hirec,eò quod in ain iam ſit ſcheua,q̊d latius declarabitur in oratione 3.fundamento

Forma infinitiui

Forma imperatiui

mento 10. signo 2. Sic quoq; quando singul.masc. habet in fine additionem he,pūctatur pe cū hirec: ut שִׁכְבָה עִמִּי Dormi mecum: Gen. 39. שִׁלְחָה הַנַּעַר Mitte puerum: Gen. 43. & hoc intelli-ge de ijs uerbis,quorum ain habet pa-thah:ut שְׁלַח שְׁכַב & similia. Sed quā do ain habet holem, pūctatur pe cum hatephcamez, ut à זְכוֹר dices זָכְרָה לִּי Memento mei:Nehem. 13. Sūt tamen quæ ab hac regula excidūt, de quibus nobis hic non est negocium. 7

Forma futuri Futuri rationem iam didicisti. Nam signum eius est אֵיתָן idq; in capite uer bi: & punctatur non secus quàm impe ratiuus. Commendabis itaq; hanc re-gulā memoriæ tuæ, quod in omnium ordinum coniugationibus addendæ sunt imperatiuo literæ אֵיתָן & emerget futurum. In hac uero coniugatione li-teræ איתן semper punctantur cū hirec excepto

excepto Aleph quod habet ſægol, eo quod ſit litera gutturalis. Sunt qui etiã aliam adferunt rationem, ſed prior magis mihi probatur. Et nota quod ſcheua ſemper quieſcit poſt איתן 8 Præterea ſciendum quod prima perſona utriuſq; numeri uenit aliquando cum additione he in fine: ut אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים Recordabor dei: p̃s. 42. נִשְׁלְחָה אֲנָשִׁים mittemus uiros: Deut. 1. Secunda uero & tertia perſona plur. maſc. habent interdũ additionẽ nun in fine: ut לְמַעַן יִלְמְדוּן Propterea diſcẽt: Deu. 4. שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן Cuſtodiẽdo cuſtodietis: Deu. 11. Et cõditio illa tam nun quàm he, eſt uniuerſalis per omnes omnium ordinum coniugationes exceptis illis, quæ quieſcunt in lamed he. Illa enim non habent unquam additionem he: cum alioquin in eis quieſcat he litera radicalis, ut אֲגַלֶּה יְגַלֶּה Reuelabo reuelabit.

Sed & hoc notandum, quod additio literæ he in fine nunquam inuenitur, quando litera futuri tēporis est Iod uel tau, nisi in duobus aut tribus duntaxat locis, sed quæ ob paucitatem eorum hic omittimus. 9 Notandum quod inueniuntur quædam uerba quæ in futuro aliquando habent holem in fine, & aliquando pathah: ut, וַיִּשְׁבּוֹת הַמָּן Et cessauit manna: Iosue 5. לָמָּה תִשְׁבַּת הַמְּלָאכָה Cur quiescit opus: Nehem. 6. & similia. Sunt alia quæ semper ueniunt cum pathah & sunt plerūque neutra: ut יִשְׁכַּב dormiet, יִרְכַּב ascendet equū, וַיִּשְׁמַן יְשׁוּרֻן וַיִּבְעַט Et impinguatus est Israel & recalcitrauit: Deut. 32. & similia. Sed ea quæ habēt holem sunt plerunque transitiua: exceptis illis quorum lamedpoal est ain uel heth: illa enim semper desinunt in pathah: ut, יִשְׁמַע audiet, יִשְׁלַח mittet. Idem sentiendum

tiendum quando ainpoal eſt ain uel heth: ut תִּשְׂחַק לָהֶם תִּלְעַג לְכָל הַגּוֹיִם Deridebis eos, ſubſannabis omnes gẽtes: pſal. 59. Excipiuntur ab hac regula וְיִנְחוֹם עָלָיו Et fremet ſuper eum: Iſa. 5 מַה אֶזְעוֹם Quare indignabor: Num. 23 Et nota ꝙ omnes iſtæ formæ ſunt cõmunes impatiuo. Nam imperatiuus & futurum habent eandem formã in punctatione, ſicut ſcripſimus ſupra ſigno ſexto. 10 Cóiugatio paſſiua habet pro ſigno ſuo additionẽ literæ nun in capite, & eſt leuis ut parẽs eius: nam nõ habet dages. Præteritũ habet per omnes perſonas literam nun puncto hirec ſignatam à capite, & ſcheua quieſcens poſt illud nun. Ainpoal uero pathatur: & retinet in punctatione formam & modum parentis ſui. 11 Benoni ſeu participium præſens habet etiam nun ſuperadditum ſicut præteri-

Paſſiuũ Kal

tum, nisi quod ain camezatur per omnes personas, ut נִפְסָר נִפְסָרִים נִפְסָרָה Exemplum aliud רוּחַ נִשְׁבָּרָה Spiritus confractus: psal. 50. Et habet semper accentum מִלְרַע hoc est in ultima, etiam extra pausam. אַחַת מֵהֵן לֹא נִשְׁבָּרָה Vnum ex his non est confractum: psal. 34. ubi habet accentum מִלְעֵיל id est, in penultima: quia est præteritum foemininum. Non autem uenit sic nisi in pausa. Extra pausam uero habet semper scheua, ut נִשְׁבְּרָה קִרְיַת תֹהוּ Contrita est ciuitas uanitatis: Isa. 24. Paul non est hic, id quod iam supra docuimus. 12 Infinitiuus uenit cum defectu nun passiuæ literæ, & ob id dagessatur pe, ad representandum illius literæ defectum. Et ut dages illud fortius fiat, necesse est ut ponamus literã he ante pepoal, ut הִפָּקֵד uisitari. Sic enim dages fortiorẽ habet prolationem

cum

cum dages nunquam ſit forte à principio dictionis niſi præcedat alia litera, quemadmodum id declarabitur in tractaculo cantici. Quinetiam cum literis bachlam ſolet he illud uenire, exceptis paucis locis, ubi deficit he: ut בֵּעָטֵף עוֹלֵל In deficiendo paruulum: Thren. 2. לֵעָנוֹת מִפָּנַי ut humiliet à facie mea: Exo. 10. וּבִכָּשְׁלוֹ אַל יָגֵל לִבֶּךָ Et cum lapſus fuerit ipſe, non lætetur cor tuum. Prouerb. decimo. 15 Imperatiuus ſemper habet he: ſed futurum non habet opus ea litera, cum literæ איתן quæ præficiuntur futuro fortificent dages. Regula. In hac cõiugatione literę nun, he & איתן ſemper hiricantur: & imperatiuus atq; futurũ ſemper habent pepoal dageſſatum atq; camezatum, niſi quãdo eſt pepoal una ex literis אחעהר tunc enim he & איתן habent zere, ut latius declarabitur in tract. cantici.

Regula niphal

Fundamentũ secundum: in quo docetur quomodo punctanda sit coniugatio piel & pual in perfectorum ordine, & item quæ illius sint signa.

Pũctatio piel CONIVGATIO piel habet in Ain pro signo punctum dages, idq; per omnes modos. Totum præteritum habet sub pe hirec & sub ain pathah, præterq; in tertia singulari masc. in qua ain plerunq; habet zere: ut פִּקֵּד numerauit. Inueniť quoq; cũ pathah: ut אִבַּד perdidit, שִׁבַּר cõfregit: Thren. 2. & similia pauca. Tertia uero plur. & tertia sing. fœm. habet scheua mobile, ut est mos eius sub litera dagessata: ut פִּקְּדָה & פִּקְּדוּ numerauit. 2 Participium præsens & præteritũ semper habent à fronte additionẽ literæ mem scheuatæ: sed in participio præsenti sequiť post illud scheua pathah: ut מְפַקֵּד numerans: & in participio præterito, sequuntur

quuntur tria puncta: ut מְסֻפָּר nume-
ratus. Horũ modorũ signa sunt מְסֻמְמָ
Habet autem Benoni sub ainpoal in
singulari masc. zere, sed in reliquis per
sonis habet scheua: ut מְסַפֵּר מְסַפְּרִים
&c. Porrò in paul seu participio præte
rito habet ainpoal per omnes p̃sonas
camez: ut מְסֻפָּר מְסֻפָּרִים & cætera.

3 Infinitiuus habet sub pe pathah
& sub ain zere, ut סַפֵּר Literæ uero
בכלם habẽt scheua, excepto mem, q̊d
semp habet hirec: ut בְּסַפֵּר כְּסַפֵּר לְסַפֵּר
מִסַּפֵּר Cæterum imperatiuus singula
ris conformis est infinitiuo, ut סַפֵּר Sed
pluralis & fœm. habet scheua mobile,
ut סַפְּרוּ סַפְּרִי & in plur. fœm. migrat
scheua in zere, ut סַפֵּרְנָה In futuro ad-
dendæ sunt literæ איתן imperatiuo, ut
אֲסַפֵּר יְסַפֵּר &c. signanturqúe puncto
scheua ut mem benoni. 4 Regu-
la generalis. In omni cõiugatione, quæ

habet in participio præsenti mem su/peradditum,imitantur literę איתן punctationē mem participij,idq; in omni/bus ordinibus præterquam in hiphil quiescentium in ain, cuius rationem il/lic tibi assignabo. 5 Quod si ain/poal fuerit una ex literis עחא migrat plerunq; dages ad punctū qui est sub litera præcedēti: & is si fuerit hirec,mu/tatur propter aduētum dages in zere, si autem sit pathah uertitur in camez, quemadmodū declarabo in tract. can/tici. Proinde licet he & heth non recipi ant dages, tamen plerunq; debiliores sunt quàm ut dages ante se propellāt & mutēt punctum paruū in magnum: ut טִהַר mundauit, בִּחַר selegit, מִהַר ac/celerauit. Sic in cōiugatione hithpael, ut מִתְיַחֲרִים appropriātes, מִתְלַחֲשִׁים
Passiuum piel mussitantes. 6 Coniugatio pual habet pro signo suo literā ain dagessa/tam,

tam,idq́ꝫ per omnes modos ut parens eius. Præteritum in omnibus perſonis habet pe tribus affectum punctis : in reliquis uero punctis non differt à forma parentis ſui. Participium præſens ſing. ſimile eſt præterito niſi quod ain camezatur, ut פָּקֻר פְּקֻרִים · &c. Participium prǽteritũ & imperatiuus hic non habent locum,quin & imperatiuus raro in hac coniugat.inuenitur:habet autem pe tria pũcta,id eſt, kybuz, & ain holem:ut גֻּנֹּב גֻּנַּבְתִּי furando furto ſublatus ſum:Gen.40. Cum bachlam uero regulariter nõ inuenit̃. In futuro literæ איתן habent ſcheua ut parẽs eius, & pe habet tria puncta ut prǽteritum: exemplum, אֲפֻקַּר יְפֻקַּר &c.Et quando ainpoal fuerit gutturalis, qualem tunc habeat formam declarabitur in tract. cantici.

Fundamentum tertium, in quo declaratur modus punctandi coniugationem hiphil & hophal in perfectis, & quæ habeant signa.

Forma hiphil CONIVGATIO hiphil habet pro ſigno he in capite, & hirec magnum ſub ainpoal. Præteritum habet per omnes perſonas he hiricatum in capite, & hirec ſub ain, ſed quod ſolum inuenitur in utraq; tertia perſona & in tertia ſing. fœm. ut הִפְקִיר הִפְקִירוּ הִפְקִירָה in reliquis autem perſonis uenit loco eius pathah, idq́; ad alleuiationem punctorum. Alioquin enim multiplicarent̃ uocalia & ſyllabæ, ut הִפְקִיר הִפְקַרְתִּי הִפְקַרְתָּ &c. 2 Participium præſens habet additionem literę mem à frõte, punctaturq́; cum pathah. Participium uero præteritum habet mem cum ſchurec radici ſuperadditũ: & poſt utriuſq; participij mem ſequit̃ ſcheua quieſcens, ut מַפְקִיר & מוּפְקָר Horum ſignum

ſignum eſt מַמְמוּם Proinde omnes perſonæ benoni habent hirec magnũ ſub ainpoal, & in paul camez magnũ.

3 Nota etiam quod in utroq; participio ſcribi debuerat he cum pathah, legendũq; מְחַפְּסִיר & in paul מְחוּפְּסָר ſed propter alleuiationẽ uocalium abijcitur he, & ponitur uocale eius, nempe pathah, ſub mem, dicimusq; in benoni מַפְּסִיר &c. & in paul מוּפְּסָר & ſic de alijs. 4 Infinitiuus habet etiam à fronte he ſed pathathum ut ſcilicet diſcrimen habeatur inter ipſum & inter præteritum. Ain uero habet zere: ut וְהַכְבֵּר לִבּוֹ & aggrauando cor ſuum: Exo. 8. & ſimilia: ſed cum bachlã nunq; uenit abſque hirec: ut לְהַקְטִין אֵיפָה וּלְהַגְדִּיל שֶׁקֶל ad minorandum mẽſuram & ad maiorandũ pondus: Amos 8. & ſimilia. 5 Imperatiuus ſingularis maſc. ſemper habet ſub ain zere, ut

הַפְקֵר אֶת הַלְוִים Cóstitue leuitas: Nu. 2. Quando uero in fine habet additionem literę he, ain punctatur cum hirec ut הַקְשִׁיבָה aduerte, הַאֲזִינָה auribus percipe, Plurale uero masc. & singula. fœm. semper habent hirec, ut הַפְקִירוּ הַפְקִירִי & plur. fœm. habet zere, ut הַפְקֵרְנָה Quod tamen dicimus ex coniectura quadam, quia non inuenitur aliquod exemplũ biblicum in hac persona. 6 Formam futuri iam didicisti, nempe quod literæ איתן ponendæ sunt ad imperatiuum, ut אַפְקִיר יַפְקִיר ubi tamen dicendum fuerat אֲהַפְקִיר יְהַפְקִיר &c. cum he, sed abijcitur he: cuius rationem iam supra scripsimus in benoni. Habet autem ain pleruncꝫ hirec, paucis exceptis, quæ habent zere iuxta formã imperatiui, ut יַכְרֵת יְיָ Exterminabit dominus: psalm. 12. וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים Et diuisit deus: Gen. primo.

7 Con/

7 Coniugatio hophal habet pro ſigno additionem literę he in capite ut parens eius. Præteritū in omnibus perſonis habet he cum hatephcamez, ut הָפְסַר uel trib. pūctis, ut וְהֻשְׁלַךְ מְכוֹן מִקְדָּשׁוֹ Et proiectū eſt habitaculum ſanctuarij eius: Deut. 10. Poteſt quoq; tempore neceſſitatis uenire cum uau ſchurec, ut הוּפְסַר formam ſcilicet tenendo quieſcentium, הוּרַד depoſitus eſt, הוּקַם erectus eſt: Nam hæc tria puncta pro fratribus computātur, & uenit ſæpe unum loco alterius, potiſſimum in coniugatione pual & hophal. 8

Paſſiuū hiphil

Kybuz ha tephcamez ſchurec

Non eſt in hac coniugatione benoni, nec paul, neq; imperatiuus. Infinitiuū quoq; raro habet: & is quidem pūctatur cum hatephcamez, & ainpoal cum zere: ut הָמְלֵחַ לֹא הָמְלַחַתְּ Vaſtando non es uaſtata: Eze. 16. Cum bachlam uero regulariter non inuenitur. Literæ

איתן

איתן in futuro habent hatephcamez, idq; ad exprimendum signum coniugationis. Debuerat autem futurum sic formari, אַתְפַּסֵּר sed de hoc iam scripsimus in participio præsenti hiphil.

Fundamentum quartum, in quo explicatur punctatio coniugationis הִתְפַּעֵל

Forma hithpael — SIGNA cõiugationis hithpael sunt he & tau atq; dages in ain. En habes tria signa. Præteritum in omnibus personis habet à fronte he hiricatum, & post illud sequitur tau cum scheua quiescente, & tunc demum tres literæ radicales, quarum media habet dages per totam cõiugationem: sed & pe habet dages, at illud est dages leue cum ueniat post scheua, de quo in libello cãtici. Pręterea in pręterito pe semper pathathur: residuum uero coniugationis, tam quo ad lectionem quàm quo ad pũctationem nó differt à coniugatione

ne piel. 2 Participium præsens habet additionem mem in capite cum hirec, & ipsum sequitur tau cum scheua quiescente. Et hic quoque abijcitur he. Nam sic formari debuerat מְהִתְפַּקֵּר quemadmodum scripsimus in benoni Hiphil, sed dicimus מִתְפַּקֵּר Paul seu participium præteritum non est in hac coniugatione. 3 Infinitiuus nõ differt à præterito, nec abijcitur litera he, etiam si accesserint literæ bachlam. Sic imperatiuus semper retinet he: sed in futuro cadit he ut in participio præsenti: & punctantur literæ איתן cum hirec ut in coniugatione kal & niphal. Habet etiam plerunque ainpoal zere, ut אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהֹוָה. Ambulabo coram domino: psal. 116. & raro uenit cum pathah, ut אַל תִּתְהַדַּר לִפְנֵי מֶלֶךְ Ne glorieris coram rege: prouerb. 25. & alia similia. Quando autẽ ainpoal fuerit gutturalis

turalis,explicabitur tibi forma illius in
tract.cantici. 4 Sed & hoc diligen
ter notabis quod per totam coniugati/
onem tau hithpaal ſemper prȩcedit pe
poal ſeu primam radicalem literam,
quemadmodum ſupra quoq; ſcripſi/
mus: niſi quando pepoal fuerit una ex
literis זסשׂץ tunc enim alia erit forma
illius: Si tau uenerit ad literas ſamech
uel ſchin,ponitur tau ipſum poſt pepo
al, ut וְיִשְׁתַּמֵּר חֻקּוֹת עָמְרִי Et obſerua/
bit leges Amri: Mich. 7. וְיִסְתַּבֵּל הֶחָגָב
Et impinguabit ſe locuſta: Eccleſ. 12.
Cum zade uero,uertitur ת in ט ut מַה
נִּצְטַדָּק quomodo iuſtificabimur: Gen.
44. Et cum zain uertitur in daleth, ut
הִזְדְּמִנְתּוּן לְמֵימַר Producitis tempus
ad loquendum: Dan. ſecundo. 5
Videtur tamen nobis non ſubeſſe ra
tionē ut deriuemus hoc poſterius uer/
bum ab הִזְדַּמִּנְתּוּן idq; ob duas cauſas.

Vna eſt, quod illa ſit dictio Syriaca. Altera, quod in מַסוֹרֶת inueniatur ſic ſcriptum: חִזַמְּנְתּוּן quidem ſcribitur, & legitur חִזְדַּמְּנְתּוּן & eſt una de duabus dictionibus quæ leguntur cum daleth & ſcribuntur ſine eo. Sed eſt adhuc dubiũ apud illos, num ſcribi debeat cum daleth, aut abſq; eo, etiam ſi inueniamus magiſtros thalmud ſic cõſueuiſſe facere, dum dicunt, נִזְדַּמֵּן לוֹ צְבִי Paratus ei hinnulus: נִזְדַּקֵן חַדִּין Obnoxius factus iuri: uerum non eſt conueniens ut ſic agamus in lingua Hebraica. Nã ijdem magiſtri dicere conſueuerunt: phraſis ſeu lingua biblica ſeorſũ, phraſis thalmud ſeorſum. 7 Inſup cum ſcrutati fuerimus totam bibliam, non inuenimus radicem ullam cuius pepoal ſit zain, quæ opus habuerit pro ſua inflexione coniugatione hithpaal, ſed ſatisfacit illis cõiugatio niphal in quar-

ta ſua ſignificatione, quēadmodū di/ ctū eſt oratione prima, fundamento octauo, ſigno 4. Porrò dictionē, רַחֲצוּ הִזַּכּוּ id eſt, lauamini mūdamini, Iſa. 1. inuenies in libro compoſitionis. Sic di/ ctionem וְהִתְשׁוֹטַטְנָה בַּגְּדֵרוֹת Circuite per ſepes: Ierem. 49. inuenies quoq; in eodem libro. Verum nunc uertam fa/ ciem meam ad explicandū defectiua, & deinde quieſcentia, atq; tandem du/ plicata, compendioſius quo potero.

Fundamentum quintum, in quo declaratur ordo deficientium in pe nun, quale eſt נָגַשׁ *appropinquauit.*

CONIVGATIO kal ſeu leuis in hunc modum formatur. Præteri/ tum & utrunq; participium formātur ſicut in pfectis. Sic infinitiuus plerunq; integre uenit, ut נָפוֹל תִּפּוֹל Cadendo cades: Eſter 4. Sic הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ Eundo & proficiſcendo: Gene. 12. Sunt etiam

quæ

quæ ueniunt cum defectu nun & cum additione tau in fine loco nun pepoal: ut גֶּשֶׁת appropinquare. Sed & imperatiuus plerunq; uenit integre: ut נְצוֹר בְּנִי Custodi fili mi: prouerb. 6. Venit quoq; cum defectu nun: ut גֶּשׁ uel גוֹשׁ uel גַּשׁ appropinqua. Sic שַׁל נַעַלְךָ Solue calciamentũ tuum: Exo. 3. Et in plur. גְּשׁוּ uel גוֹשׁוּ accedite. Et in fœm. sing. גוֹשִׁי הֲלֹם Accede huc: Ruth 2. & in plur. גֶּשְׁנָה uel גַּשְׁנָה accedite. Hoc autem dicimus ex certa coniectura: quia non inueniuntur in sacris biblijs. 2

Futurum plerunq; uenit cum defectu nun, & loco eius ponitur dages in ainpoal, ut אֶגַּשׁ accedam, יִגַּשׁ accedet, &c. cum pathah: uel cum holem, ut אֶפּוֹל cadam, יִפּוֹל cadet. Inueniuntur quoq; pauca quæ ueniunt integre, ut וְתוֹרָתוֹ יִנְצוֹרוּ Et legem eius custodiant: psal. 104. Quando uero ainpoal est guttu-

 ralis,

ralis,uenit radix illa ut in plurimum in
tegre:exemplum לֹא תִנְאַף Non mœ-
chaberis:Exo. 20. וְלֶחֶם סְתָרִים יִנְעָם Et
panis abſconditus dulceſcit:Prouerb.9
הֲיִנְהַק פֶּרֶא Num rugiet onager? Iob 6
& ſimilia.Excipiuntur tamen pauca,in
quibus literæ איתן ueniunt cum zere
loco nun:ut מִי יֵחַת עָלֵינוּ Quis oppri-
met nos? Ierem.10. וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר Et uo-
ciferata eſt tota ciuitas:Ruth 1. & ſimi-
In piel nullus defectus lia. 3 Coniugatio piel & pual in
defectiuis nun,quandoquidem utraq;
ſemper habeat mediam radicalem lite
ram dageſſatã,ut iam didiciſti, in hoc
ordine ſemper uenit integre, cum non
ſit uia qua defectus nun ſignari poſſit.
❧ Siquidem non poteris ponere dages
in ainpoal, quod ſuppleat defectum
literę nun,cũ iam ex ipſa coniugatióne
litera illa habeat dages,nec competunt
duo dages in unam literam,nec unum
dages

dages ſignare poteſt duas res. Hinc igitur eſt quod ea uerba ſemper inte/gra ueniunt. 4 Et nota quod non eſt differentia in iſto ordine inter per/ſonas præteriti niphal & perſonas prę teriti piel, quia tam illa quàm iſta ha/bent ainpoal dageſſatum licet diuerſa ratione. In niphal quidem dageſſatur ad repræſentandum defectum nun ra dicalis literæ: In piel uero eſt ſignũ con iugatiõis:ut לֹא נִכַּר שׁוֹעַ לִפְנֵי דָל Non cognoſcitur diues ante pauperem: Iob 34. quod eſt præteritũ in niphal: item נִכַּר אֱלֹהִים אוֹתוֹ Agnouit eum deus 1. Reg. 23. quod eſt præteritum in piel:& in hunc modum cognoſces in omni lo co iuxta rei congruentiam & tenorem ſententiæ num oblatum uerbum ſit ni phal uel piel. Sũt & alia ſigna per quæ diſcrimen notari poteſt, uerum nõ eſt hic locus ubi diutius immoremur. 5

Cõiugatio hiphil & hophal in defe
ctiuis nun nõ differt, quantum attinet
ad puncta, à perfectis, niſi quod defi-
cit nun radicale,& loco eius ponitur da
ges in ainpoal. Coniugatio uero hith-
paal uenit integra ſicut in perfectorum
ordine,&huius rei rationẽ ſignauimus
ſupra in coniugatione piel. 6 Præ-
terea ſciendum quod ſunt quædam ra
dices, quarum pepoal eſt Iod, & hæ
quoq; inſequũtur normam defectiuo-
Defectiua in pe Iod rum in pe nun, uocãturq; defectiua in
pe Iod. Sunt autẽ omnes radices,quæ
pro ainpoal habent zade,ut יָצַב ſtetit,
יָצַג poſuit,יָצַע ſtrauit,יָצַק fudit,יָצַר for
mauit, יָצַת accendit. Hinc enim dices
יַצֵּג גְּבוּלוֹת עַמִּים Conſtituet terminos
populorũ:Deu. 32. אַצִּיגָה נָּא Conſtitu
am nunc:Gen. 33. וְאַצִּיעָ שְׁאוֹל Et ſter-
nam infernum: pſal. 139. וַיִּצוֹק שֶׁמֶן עַל
רֹאשׁוֹ Et fudit oleum ſuper caput eius:
Gen.

Gene. 28. בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ Priusquãm formarem te: Ierem. 1. וַיַּצֶּת אֵשׁ בְּצִיּוֹן Et succendit ignem in Sion: Thren. 2. In quibus omnibus zade dagessatur loco Iod pepoal. Cæterum radix יָצָא exiuit, excipitur à memorata regula. Est etiam alia radix, nempe יָצַת id est, gyrauit, cuius ainpoal non est zade, & tamen dicimus ab ea, וַיְהִי כִּי הִקִּיפוּ Et fuit cum gyrassent. Iob primo: ubi dages in kuph ponitur loco Iod pepoal: De quo adhuc aliquid loquemur in quiescētibus pe Iod. 7 Est quoq; & alia quædã radix, cuius pepoal est lamed, uenitq; iuxta modum defectiuorum in pe nun: & est radix illa לָקַח id est, accepit, tulit: à quo dices אֶקַּח accipiam, יִקַּח accipiet, supplente dages literã lamed pepoal. Nec inuenit lamed aliud præter istud, quod ullo modo deficiat. Deficit aũt illud, quod tam frequenter Verbũ לָקַח

hac radice utamur. Abijcitur etiam interdum dages ipſum: ut וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ Et accipiẽt ad te: Num. 19. וְאֶקְחָה פַּת לֶחֶם Et accipiam fruſtum panis: Gene. 18. in quibus exemplis kuph eſt lene & non dageſſatum, ſicut & in radice נָסַע de qua וַיִּסְעוּ וַיַּחֲנוּ Et profecti ſunt atque caſtrametati: Num. 33. & ſimilia. Vbi ſamech dageſſari debuerat ſed raphatur ob frequentem uſum radicis נסע Sunt tamẽ qui dicunt uocabulum לקח duas habere radices, nẽpe לָקַח & נָקַח A לקח formantur præterita & participia: à נקח uero futura: ſicut & uocabulum הלך inuenitur habere duas radices, uidelicet הָלַךְ & יָלַךְ Ab הלך formantur prǫterita & participia, & à יָלַךְ futura, ut אֵלֵךְ uadam, יֵלֵךְ uadet, &c. Sed prima opinio conuenientior apparet propter multas ratiões, quas hic breuitatis cauſa omittimus.

Funda-

Fundamentũ ſextũ: in quo declaratur ordo quieſcentiũ in pe aleph & Iod, ut ſunt אָמַר *et* יָשַׁב

CONIVGATIO quieſcentium in pe aleph uenit integra uſq; ad futurum. In futuro enim quieſcit aleph radicale, ut אוֹמַר dicam, יֹאמַר dicet, &c. ubi dici debuerat אֶאֱמוֹר יֶאֱמֹר &c. Et nota: quando יֹאמַר & תֹּאמַר ueniunt cum uau conuerſiuo, mutatur pathah in ſęgol: ut וַיֹּאמֶר Et dixit, וַתֹּאמֶר & dixiſti. Quando uero ueniũt in pauſa, redeunt ad priſtinam formam, uidelicet deſinentia in pathah, ut וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר Et reſpondit Iob & dixit: Iob 3. הֵעֵזָה פָנֶיהָ וַתֹּאמַר לוֹ Indurauit faciẽ ſuam & dixit ei: prouerb. 7. Et quia dictio לוֹ eſt dictio parua, perinde eſt ac ac ſi finis ſentẽtię terminaret́ in ותאמר

2 Sciendum quoq; quod reſidui huius coniugationis modi ueniunt ut in perfectis, nec unquam quieſcit in eis

aleph, nisi quod in quibusdam eorum mutantur puncta, idq; propter aleph gutturalem literam. Sic in reliquis literis gutturalibus, nempe אחעה migrat hirec sub nun passiua litera, & item hirec sub he hiphil, in sægol, & litera gutturalis quæ uenit post nun & he, punctatur cum hatephsægol uel cum hatephpathah, quemadmodum declarabo in libello cantici. Inueniũtur deniq; aliquæ radices ex quiescentibus in pe aleph, quæ integræ ueniunt, etiã in cõiugatiõe kal: ut ab אָסַת & אָסַר dicitur, אֶאֱסוֹת colligam, יֶאֱסוֹת colliget, אֶאֱסוֹר uinciam, יֶאֱסוֹר uinciet. Ratio autem huius est, quod rarius illis utimur ideo non rescindimus ab eis primã literam.

3 Coniugatio kal ordinis quiescentium in pe Iod (ut est יָשַׁב sedit) formatur iuxta normam perfectorũ uerborum, à præterito usq; ad infinitiuũ.

Quin

Quin & infinitiuum aliquando ut in perfectis formamus, præsertim quando alteri uerbo coniungitur, ut יָרוֹד יָרַדְנוּ descendendo descendimus: Gen. 43. sed frequentius uenit cum defectu Iod, & tunc loco eius scribit̃ in fine uerbi litera tau: ut שֶׁבֶת בָּהָר Sedendo in monte: Deut. 12. 4 Imperatiuus etiam patitur defectum Iod, ut שֵׁב sede, שְׁבוּ sedete, &c. Et meminisse te oportet nullum esse in forma ipsa discrimen inter infinitiuum & imperatiuum huius ordinis & infinitiuũ & imperatiuum ordinis deficientium in nun. Diligenter igitur aduertendum tibi est ne erres in illis. At literæ איתן patenter distinguunt inter hos ordines. Nam in defectiuis nun, איתן punctantur cum hirec sequente dages, ut יִגַּשׁ תִּגַּשׁ &c. In isto autem ordine habẽt zere, quod est uox magna, repræsentans uidelicet

Iod

Iod in ipſa quieſcēs. Illud enim Iod ex preſſe nō ſcribit́ niſi in paucis locis, ut אֵילְכָה שׁוֹלָל Incedā diſpoliatus: Mich. 1. & ſimilia. 5 Plerunq; etiam dum Iod ſcribit́, habet איתן hirec & ain pa/thah: ut אִינַק ſugam, יִינַק ſuget, אִירַשׁ poſſidebo, יִירַשׁ poſſidebit, אִיטַב bo/nus ero, יִיטַב bonus erit, & ſimilia. Quando uero iod non ſcribitur, tunc איתן & ainpoal ſignantur cum zere, ut אֵשֵׁב ſedebo, יֵשֵׁב ſedebit, &c. Inueni/untur quoq; aliqua quæ ueniunt cum dages loco Iod quieſcentis, ut à יָצַק di/citur אֶצּוֹק רוּחִי effundā ſpiritū meum: Iſa. 44. וַיִּצוֹק שֶׁמֶן Et effudit oleum: Gen. 28. Sic à יָצַר dicitur, בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ Priuſquam formarem te: Ierem. 1. & ſi/milia. 6 Hæc autem uerba uocātur defectiua in Iod & non quieſcentia in Iod, quia imitantur in futuro modum defectiuorum in pe nun. Et hæc eſt

regula

regula notabilis in Grammatica:quan do uenit dages loco literæ deficientis, tunc uocatur dictio illa, dictio defectiua:sin uenerit unum ex uocalibus magnis loco literæ, uocatur dictio illa, dictio quiescens, seu ex ordine quiescentium. 7 De his autem prius uidisti, quũ in præcedenti fundamento, signo sexto scripserimus,multa esse uerba defectiua in pe Iod,habentia pro ainpoal literã zade: & cum huius rationem indagaremus per omnes Grammaticos libros nullam inuenimus. Vnde uisum est nobis promptã reddere rationem,nempe hanc.Quandoquidem zade & samech magnam habeant affinitatem in prolatione,& prȩsertim quando zade non est dagessatum, & multi sint homines, qui penitus nullam faciant differentiã inter has duas literas dum proferunt eas, maxime Galli: ut si ab Regula

ſi ab illis ſit proferendũ futurum uer/
borũ יָצַב יָצַג יָצַק & ſimilium, utpote
אֶצַּב ſtabo, יַצִּג locabit, iuxta normam
quieſcentium in pe Iod, audies eos lite
ram zade proferre in hunc modũ אֵסַב
יֵסַג & hinc mihi uidetur quod zade la
bente Iod dageſſatur quo fortiorem &
duriorem habeat expreſſionem. Scri/
pſimus tamen iam in præcedenti fun/
damento quod pauca ſunt quæ excipi
untur à memorata regula, nec opus eſt
ea hic repetere. 8 Coniugatio paſ/
ſiua habet per totum præteritum lite/
ram nun cum uau in holem quieſcẽte,
poniturq́ uau illud loco Iod radicalis.
Idem fit in participio præſenti. In reli/
quis uero modis uau fit mobile: & pun
ctatur cõiugatio ut in perfectis. Exem/
plum. A יָדַע cognouit, dices הִוָּדַע co/
gnoſci & cognitus ſis: אִוָּדַע cognoſcar,
יִוָּדַע cognoſcetur, &c. Mutatur autem
Iod

Iod in uau, quo dages ipſum percepti-
bilius fiat, & melius in uau q̄ꝫ in Iod
cognoſcatur. 9 Coniugatio piel &
pual in hoc ordine ſine defectu ueniũt.
Non enim eſt poſſibile ut quieſcat iod
& ponas dages poſt ipſum, quod eſt
ſignum huius coniugationis, cum da-
ges nunquam uenire ſoleat poſt literã
quieſcentem. 10 Coniugatio hiphil
per totum præteritũ habet he ſequen-
te holem loco Iod radicalis literæ: ut
הוֹשִׁיב collocauit, הוֹשַׁבְתָּ collocaſti &c.
Sic per totã cõiugationẽ literæ in capi-
te ſupadditæ habẽt holem: ut in beno
ni, מוֹשִׁיב collocãs, in infinit. & impera
tiuo הוֹשִׁיב collocare & colloca, ut in
præterito. In futuro אוֹשִׁיב collocabo,
יוֹשִׁיב collocabit, &c. Excipitur partici-
pium præteritũ in quo poſt mem ſem
per ſequitur ſchurec, idq́ꝫ per totum hi
phil, non tam in perfectis quàm in im

perfectis

perfectis uerbis. Punctatur autem ain poal per totam istam coniugationem sicut in perfectis. ıı Id quoq; hic aduertendum quod illa uerba quæ in futuro kal interdum retinent Iod radicalem literam expresse scriptam, quorum supra mētionē fecimus, hic quoq; in coniugat. biphil Iod non abijciunt, sed habent ante iod, zere uocem magnam, quæ Iod ipsum explicet: ut à יָטַב bonus fuit, dices הֵטֵב אֵטִב benefaciendo benefaciam: Gen. 32. Et à יָמַן dicitur אִם הַשְּׂמֹאל וְאֵימִנָה Si sinistram tenueris ego dextram eligam: Gen. 13. Sic ab יָלַל ululauit, אֶסְפְּרָה וְאֵילִילָה Plangam & ululabo: Mich. 1. In hunc quoq; modum he præteriti, infinitiui & imperatiui, & mem participij præsentis habent zere, ut הֵטִיב מֵטִיב benefaciendo benefaciens, הֵטִיבוּ דַּרְכֵיכֶם Benefacite uias uestras: Ieremiæ 7. &

similia

ſimilia. 12 Coniugatio hophal in hoc ordine habet he punctatum cum ſchurec:ut וְיוֹסֵף הוּרַד Et Ioſeph demiſſus eſt: Gene. 39. Eadem forma eſt in quieſcentibus ain, ut הוּקַם erectus eſt: & in duplicatis הוּסַב circundatus eſt. In tribus his he habet ſchurec nec eſt differentia inter ea quo ad punctationem:in reliquis uero perſonis præteriti eſt diſcrimen inter duplicata & inter quieſcentia in pe & ain, quemadmodum declarabitur in hac oratiõe fundamento 12.ſigno octauo. 13 Coniugatio hithpael per omnes modos uenit integra:ut à יָלַד genuit, וַיִּתְיַלְדוּ Et geniti ſunt:Num. 1. Et à יָעַץ conſuluit, וַיִּתְיַעֲצוּ Et conſilium inierunt: pſal. 80. & ſimilia. Tamen ſæpe uertitur Iod in uau mobile, iuxta rationem quã ſignauimus ſupra in niphal,ut à יָדַע cognouit, בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף Cum cognitus eſſet

Hophal

Ioſeph: Gen. 45. Et יָרָה iecit, וְהִתְוַדָּה עָלָיו Et proijciet ſuper eum: Leuit. 16. & ſimilia.

Fundamentum ſeptimum: in quo declaratur punctatio coniugationis kal & niphal uerborum quieſcentium in ain uau, quale eſt קוּם

PRAETERITVM ſingulare in hoc ordine habet ſub pe kamez ad deſignandum quietem literæ uau, etiam ſi nō ſit mos quod camez repræſentet literam uau, ſed potius aleph. Nam ſolet holem repręſentare uau: & illud holem hic uertitur in camez, quo pteritū kal in hoc ordine cōforme fiat reliquis ordinibus, qui omnes in præterito kal habent kamez ſub pe, exceptis duplicatis, id quod fuſius declarabitur in fundamento 12. huius orationis ſigno 2. Inuenitur etiam aleph ſcriptum poſt camez in dictione וְקָאם שָׁאוֹן Et ſurrexit uaſtitas: Hoſeæ 11. ubi quieſcit.

In

Inuenitur quoq; mobile, nempe in di/
ctione וְרָאֲמָה וְיָשְׁבָה Et alta erit atq;
sedebit:zach.14.Et ista duo aleph sunt
loco uau. Sic quoq; in tertia plur. mas.
& tertia fœm. sing. pe camezatur. Et
quādo habet accentum in penultima, *Accentus mutat modum*
indicium est uau quiescere:ut קָמוּ sur/
rexerunt, קָמָה surrexit: sed in reliquis
personis pe pathatbur,ut קַמְתָּ surrexi
sti, קַמְתִּי surrexi, & cætera. Et hoc fit
propter scheua q̄d quiescere solet p to
tū præteritū kal: alioqn si pe kameza/
ret,nō posset scheua quiescere, sed mo
ueretur, queādmodum id fusius decla/
rabo in tract.cantici. Venit quoq; præ
teritum cum zere iuxta formam פָּעֵל
ut,כַּאֲשֶׁר מֵת אַהֲרֹן ut mortuus est Aha
ron:Deut.32. כִּי מֵתוּ כֹּל הָאֲנָשִׁים Quo/
niam mortui sunt omnes uiri:Exo.3.Et
in forma פָּעוֹל habes Gene. 44. הַבֹּקֶר
אוֹר mane illuxit: itē כִּי אֹרוּ עֵינַי Quo/

niam illuxerunt oculi mei:1. Reg. 14.& similia pauca. 2 Participium præ/ ſens per totũ habet ſub pe camez, nec eſt differẽtia inter hoc participiũ ſing. maſ. & tertiam perſonam ſing. maſc. præteriti:ut בָּא אָחִיךָ בְּמִרְמָה Venit fra ter tuus cum dolo: Gen. 27. ubi poni/ tur in prȩterito:item אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הֶעָנָן Ego uenio ad te in denſitate nu/ bis:Exo. 19. quod eſt benoni. In fœm. uero genere eſt diſcrimẽ aliquod: nam preteritum eſt מִלְעֵיל hoc eſt,habet ac centum in penult. ut רָחֵל בָּאָה Rahel uenit:Gen.29.Sed participiũ eſt מִלְרַע hoc eſt, habet accentum in ultima, ut בִּתּוֹ בָּאָה filia eius ueniens: Gen.29. Ve/ nit etiam benoni cum zere quando eſt de forma פָּעֵל ut כִּי מֵת אַתָּה Quoniã mortuus tu:Iſa.38. Et in forma פָּעוֹל ut טוֹב טוֹבִים bonus,boni. 3 Participiũ prȩteritum,infinitiuus & imperatiuus. omnes

omnes isti modi ueniunt cum schurec, præsertim infinitiuus, ut לא אוּבַל קוּם Non potero surgere: Thren. 1. Item in imperatiuo, קוּם קְרָא Surge inuocā: Ionæ 1. Eandem formā habet פָּעוּל licet à uerbo קוּם non possit formari, cum sit uerbum neutrum: sed à uerbo שׂוּם licebit formare participiū præteritum cum sit uerbum transitiuum: Nam dimus שׂוּם שׂוּם positus שׂוּמִים positi, שׂוּמָה posita: ut מִן אַבְשָׁלוֹם הָיְתָה שׂוּמָה De Absalom fuit posita: 2. Reg 13. Inuenitur quoque infinitiuus & imperatiuus cum holē, ut קוֹם יָקוּמוּ Surgendo surgent: Ierem. 59. פּוֹר הִתְפּוֹרְרָה Dissipando dissipa, &c. Isa. 24. Imperatiuus, ut וְשׁוֹב אֵלַי Et reuertere ad me: Ierem. 3. מוֹל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל Circuncide filios Israel: Ios. 5. 4 In futuro literæ איתן camezantur ad represētādum ainpoal, nempe literam uau: ut אָקוּם surgā,

 יקום

יָקוּם ſurget, &c. Vau uero ſurecatum & expreſſe poſitum, non eſt ainpoal, ſed uau ꝓtractiōis ſicut uau in אֶפְקוֹר & יִפְקוֹר &c. Sunt tamē qui dicūt uau illud eſſe radicale, demonſtrantq́ꝫ id per exēpla יָקוּמוּ תָּקוּמוּ in quibus remanet uau. Si enim non eſſet radicale, dicendum eſſet יָקְמוּ תָּקְמוּ iuxta formam יִפְקְדוּ ubi uau extruditur. 5

Sunt etiam quę inueniuntur cum holem, ut אַל תָּקוֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ ne faſtidium habeas in correptione eius: Prouerb. 3. Sic quoqꝫ in מַסוֹרֶת hoc eſt, in biblicis annotationibus & collationibus, ubicunqꝫ inueneris יָחוֹס & תָּחוֹס ſemper habent holem, præter unum quod habet ſchurec, ut לֹא תָחוּס עֵינָם Non parcet oculus eorū: Ezech. 9. Sic ubicunqꝫ inueneris ſcriptum אָחוּס ſemper habet ſchurec. Porrò in pauſa uenit futurum ſemper cū holē, ut יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוֹת

Viuat

Viuat Ruben & non moriatur. Deut. 32. שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיָּמֹת Triginta annorum & mortuus est: Gen.8. Sed extra pausam redit holem in camezhateph idq; potissimum cum uau conuersiuo: ut וַיָּקָם אַבְרָהָם Et surrexit Abraham: Gen.24. וַיָּקָץ מוֹאָב Et abominatus est Moab: Nume. 22. Sic quoq; sine uau hippuch seu conuersiuo quando subiũgitur dictioni paruæ: ut יָשָׁב נָא אַפְּךָ Auertatur quæso ira tua: Isa. 12. תָּשָׁב נָא נֶפֶשׁ הַיֶּלֶד Reuertatur obsecro anima pueri: 3. Reg. 17. In quibus exemplis alterum camez uocatur hatephcamez, non obstante quod nullum iuxta ipsum scribitur scheua: de quo clarius quiddam scribam in tract. Cantici.

6 Cõiugatio passiua habet in præterito nun camezatum pro tribus personis absentibus, ut נָכוֹן paratus est, נָכוֹנוּ parati sunt, נָכוֹנָה parata est. In

 reliquis

reliquis uero perſonis uertitur camez, more ſuo in ſcheua, & holem migrat in ſchutec:ut כִּי נְבִינוֹתִי Quoniam paratus fui: Iſa. 10. נְפוּגוֹתִי וְנִדְכֵּאתִי Diſſolutus & contritus ſum:pſal. 38. ne ſcilicet ſint duo holem pariter. 7 Participiũ præſens in ſingulari non differt à præterito : at in reliquis perſonis migrat camez in ſcheua:ut נָבוֹן נְבוֹנִים rectus, recti, &c. Infinitiuus & imperatiuus ueniũt cum he hiricato à capite ſequente dages non ſecus quàm in perfectis:ut הִכּוֹן paratus eſto . Et in futuro אֶכּוֹן יִכּוֹן Parabor, parabitur, &c.

Fundamentum octauum: in quo probabiliter oſtenditur coniugationem Piel, quæ eſt in iſto ordine, eſſe coniugationẽ illam, quam aliqui grammatici uocant quadratam.

NVNC de cõiugatione piel & pual, præſertim cum peruenerimus ad eum locũ, cuius meminimus à principio

cipio orationis primæ,in quo probabimus coniugationem quadratam regulariter non inueniri aut certe in paucis uerbis. Sciendum igitur quod quidam grammatici dixerunt ſuper his uerbis תְּאָכְלֵהוּ אֵשׁ Deuorabit eum ignis:Iob 2. Et לְלָשְׁנִי בַסֵּתֶר Detrahentem mihi in ſecreto:pſal. 101. לִמְשֹׁפְטִי אֶתְחַנָּן Iudicantem me deprecabor:Iob 9. hæc exempla eſſe de coniugatione quadrata, idq; propter hatephcamez quod eſt ſub pepoal eorũm:ſcheua uero aiũt eſſe loco holem ad repreſentandũ uau quieſcentẽ literam poſt pepoal:ut ſint radices eorũ אוֹכֵל לוֹשֵׁן שׁוֹפֵט quarum quęlibet cõſtare uidetur quatuor eſſentialibus literis. 2 Attamen ingenioſiores grãmatici confutant opinionem illorum qui taliter ſentiũt,aiuntq; non adducendam rationem ex memoratis tribus exemplis,cũ alia præter illa non

Piel in qeſcentibus in ain.

inueniantur. Nam uolunt illa omnino
esse irregularia aut certe cōposita,quē-
admodū id declarabimus in libro cō-
positionis de singulis mentionem fa-
cturus in suo loco. Et quod ultra dicūt
in isto ordine inueniri uera quadrata,
ut à בִּין dicitur בּוֹנֵן intellectum præsti
tit,ubi uau quiescēs est ainpoal,& hinc
sequuntur duo nun, quæ sunt duo la-
medpoal, ut sic constet uerbum illud
quatuor radicalibus literis,& in hunc
modum huiusmodi uerba iuxta illorū
interpretationem uera quadrata uoca-
ri possunt: solent ingeniosiores grāma
tici ad hæc respondere,quod uerū qui-
dem sit,in שׁוֹבֵב קוֹמֵם בּוֹנֵן & similib,
duplicari lamedpoal,sed ea sunt de cō-
iugatione piel dagessata. & non qua-
drata ut ipsi dicunt.Et quoniam uau in
illis est litera quiescens,non potest fieri
ut more coniugationis piel dagessetur,
qūum

quum dages nunquam ponatur in li-
tera quiescēte, sed loco eius duplicatur
lamedpoal, diciturq́ꝫ בּוֹנֵן pro כּוֹנֵן para-
uit seu direxit. Et huius rei ratio colligi
potest ex hithpael uerborum huius or-
dinis in quibus etiā duplicatur lamed-
poal loco dages, dicimusq́ꝫ הִתְכּוֹנֵן pro
הִתְכַּנֵּן parauit se. Eadē ratione in pual,
quod dagessari debet, dicimus בְּאֵין
תְּהוֹמוֹת חוֹלָלְתִּי Dum non essent abys-
si concepta sum: Prouerb. 8. ubi dicen-
dum alioquin fuerat חֻלַּלְתִּי Sic מֵיְיָ
מִצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ A domino gressus ui-
ri disponūtur: psal. 36. quod est de con-
iugatione pual, & scribit̃ loco כֻּנְּנוּ Idē
sentiendum in futuro, ut כְּמוֹץ יְסוֹעֵר
מִגּוֹרֶן Sicut palea deturbabitur ex hor-
reo: Hoseæ 13. Item יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ Exci-
detur & arescet: psal. 90. Quæ sunt de
coniugatione pual huius ordinis. Qui
autem dicunt ea esse de coniugatione

quadrata,

quadrata, neceſſe eſt ut dicant ea eſſe uerba neutra. Sed nos longe aliter ſen timus, quum inueniamus multa uerba de coniugatione iſta tranſitiua. Præte/ rea & id nobis poteſt eſſe ſuffragio q̊d memorata coniugatio, quam illi qua/ dratam uocant, habenda ſit pro piel, ꝙ eam æque ſępenumero inueniamus tranſitiuam ut coniugationē piel, quæ ferè ſemper eſt tranſitiua ut ſcripſimus in fundamento ſuo. Proinde licebit & & alia ratione oſtendere hanc coniuga tionem uſurpari loco piel. Nam ſi ad/ uerteris participium præſens & præte/ ritum, uidebis utrunq; à fronte habere mem ſcheuatum ut in piel, quin & lite ræ בְּבָלֵם atq; אֵיתַן habent ſcheua iu/ xta morem ipſius coniugationis piel. Eſt tamen differētia aliqua inter beno ni & paul: quia benoni deſinit in zere, ut מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת Reducens ſemitas: Iſa.

Iſa. 58. Paul uero deſinit in camez: ut
וְהוּא מְחוֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ Et ipſe uulnera-
tus propter iniquitates noſtras: Iſa. 53.
3 Regula. Coniugatio piel in iſto
ordine habet pe punctatum cum ho-
lem ad repreſentandum literam uau
quieſcentem, quæ radicis ainpoal eſt,
& duplicatur in ea lamedpoal loco da-
ges. Punctum uero literis à capite ad-
dendis ſubſternendum eſt ſcheua, iu-
xta formã coniugationis piel. Eandem
formam ſeruat cóiugatio pual, nec eſt
inter hanc & illã ulla differentia niſi in
ipſo ſignificato: ut כּוֹנְנוּ חִצָּם paraue-
runt ſagittam ſuam: pſal. 16. quod eſt
de coniugatione quam nos piel uoca-
mus, וּמֵה' מִצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ Et à domi-
no greſſus uiri diriguntur: quod eſt de
coniugatione pual. Item חוֹלְלָה יָדוֹ For-
mauit manus eius: pſal. 89. de cóiugat.
piel. Sic לִפְנֵי גְּבָעוֹת חוֹלָלְתִּי Ante col-
les

les formata ſum: quod eſt de cõiugat. pual, ſicut etiam ſupra ſcripſimus. 4

Coniugatio hiphil habet per totum præteritũ à capite literam he cum zere, & in tribus tertijs perſonis habet lite-teram pe hiricatam, ut הֵקִים הֵקִימוּ הֵקִימָה In reliquis uero perſonis eadẽ litera habet pathah, ut הֲקַמֹתָ הֲקַמֹתִי &c. tam & ſi in illis perſonis pe aliquando retineat hirec, ſed tunc he habet hatephpathah uel hatephſegol, exẽplum הֲקִימוֹתָ הֲקִימוֹתִי erexiſti, erexi: הֱקִיצוֹתָ הֱקִיצוֹתִי Exuſcitaſti, exuſcitaui uel euigilaui. unde הֱקִיצוֹתִי כִּי יְיָ יִסְמְכֵנִי Euigilaui quoniam dominus ſuſtentabit me: pſal. 3. 5 Participium præſens habet mem cum zere, ut He præteriti. In reliquis uero perſonis uertitur zere more ſuo in ſcheua: ut מֵקִים Erigens, מְקִימִים erigentes &c. Participium præteritum habet mem ſchurecatũ, ut

ubiqꝫ

ubiq; habere solet in coniugatione hi-
phil:exemplū מוּקָם מוּקָם erectus, מוּקָמִים
erecti, &c. Infinitiuus & imperatiuus
ambo habent he camezatum, quo sci-
licet discrimen aliquod sit inter ipsos &
inter præteritum. Pepoal uero habet
zere:ut הָקֵם Erige,erigere. At cum lite
ris bachlam pe habet hirec: ut בְּהָקִים
לְהָקִים מֵהָקִים &c. Sic quoq; imperá-
tiuus pluralis masc. & singularis fœm.
habet hirec:ut הָקִימוּ erigite,הָקִימִי eri
ge, &c. ut iam in perfectorum quoq;
ordine scripsimus. 6 Futurum ha
bet sub literis איתן camez, quū potius
habere deberet zere, sicut habet mem
participij præsentis. De quo iam scri-
psimus regulam,nempe in coniugatio
ne piel uerborum perfecti ordinis,ora-
tione 2. fundamento 4. signo 4. Ha-
bet autem futurum sub literis איתן ca-
mez quo discrimen aliquod sit inter
ipsum

ipsum & futurum kal,quod in quiescē/
tibus Iod sub איתן habet zere:ut אֵשֵׁב
sedebo, יֵשֵׁב sedebit &c. Et hæc est ra
tio cur literæ איתן hic punctantur cum
camez sicut & in kal eiusdem ordinis,
nisi quod uerba in kal habent pe cum
schurec,ut אָקוּם surgā יָקוּם surget &c.
hic autem in hiphil pe habet hirec, ut
אָקִים faciam surgere seu erigam, יָקִים
eriget &c. 7 Coniugatio hophal
iam à nobis est descripta in quiescenti
bus pe Iod,in oratione ista fundamen
to sexto, signo undecimo. Coniugatio
quoq; hithpael iam descripta est supe/
rius in coniugatione piel, fundamento
isto,signo secundo,nempe quod soleat
uenire cum duplicato lamedpoal, & id
loco dages, ut הִתְבּוֹנֵן הִתְבּוֹנַנְתָּ Intelle/
xit,intellexisti, &c. Participiū præsens,
מִתְבּוֹנֵן Intelligēs.In infinitiuo הִתְבּוֹנֵן.
intelligere:quæ forma nō dissimilis est
praeterito

præterito. Futurum, אֶתְבּוֹנֵן intelligam, יִתְבּוֹנֵן intelliget, &c.

Fundamentum nonum: in quo declaratur ordo quieſcentium in lamed aleph, ut eſt קָרָא clamauit.

CONIVGATIO kal habet per totum præteritum literam aleph quieſcentem præcedente eam camez, excepta tertia perſona plu. & tertia ſingulari fœm. ubi aleph mouet̃, ut קָרְאוּ clamauerunt, קָרְאָה clamauit. Porrò in participio præſenti & præterito quieſcit aleph, ſed in ſingulari maſ. tantum in reliquis autem perſonis mouetur: ut קוֹרֵא uocans, קוֹרְאִים clamantes, &c. קָרוּא uocatus, קְרוּאִים uocati, &c. In infinitiuo קָרֹא uel קְרֹא Et cũ literis בכלם בִּקְרָא בִּקְרֹא Venit quoque interdum cum tau ſuperaddito, more quieſcentiũ in lamed he, de quibus in ſequenti fundamento dicemus: exemplum לִבְלְתִּי

קְרֹאת לָנוּ. Non uocando nos: Iudicum
8. לְפִי מְלֹאת לְבָבֶל ad implendum Ba
bylonem: Ierem. 29. & his similia. 2
Sic igitur est in multis locis permuta
tio quædã huius ordinis cum quiescen
tibus in lamed he, in qua re nos hic nõ
prolixi erimus, quandoquidem nihil
negocij nobis sit cum his quę excipiun
tur à regula. Imperatiuus, קְרָא uoca,
quiescẽte aleph: in reliquis autem per-
sonis mouetur: ut קִרְאוּ uocate, קִרְאִי
uoca, קְרֶאנָה uocate, quod etiam ueni
re solet cũ defectu he, ut קְרֶאןָ לוֹ וְיֹאכַל
לָחֶם. Vocate eum & comedat panem:
Exo. 2. Accidit quoq; quod tam aleph
quàm nun quiescunt, nempe in dictio-
ne hac, קְרֶאןָ לִי מָרָה uocate me ama-
ram: Ruth 1. 3 Proinde literæ איתן
haud secus punctantur quàm in perfe
ctorum ordine, quiescitq; aleph quan
do claudit ipsam dictionem: ut אֶקְרָא

יִקְרָא &c. Sed quando post literam aleph sequit̃ alia litera, mouebit̃ ipsum aleph: ut יִקְרְאוּ clamabunt, תִּקְרְאוּ clamabitis, תִּקְרְאִי clamabis. In plur. tamẽ fœm. qescit, ut כִּי תִקְרֶאנָה מִלְחָמָה Quoniam uocabunt prælium: Exo. primo. 4 Omnes autem residuæ coniugationes insequũtur istam normam, nisi quod in eis uenit zere ante aleph literam quiescentem in personis præteriti: ut נִקְרָא uocatus est, נִקְרֵאתָ uocatus es, &c. הִמְצִיא fecit inuenire, הִמְצֵאתָ fecisti inuenire.

Fundamentum decimum: in quo declaratur punctatio ordinis quiescentium in lamed he, ut est גָּלָה *reuelauit.*

CONIVGATIO kal habet in præterito quadruplicẽ formam: prima est quod he quiescit in fine uerbi, ut גָּלָה reuelauit. Secũda, quod absconditur, ut גָּלוּ reuelauerunt. Tertio

uertitur in Tau raphatum,ut גָּלְתָה Reuelauit mulier. Quarto,in reliquis personis uertitur in Iod quiescens, ut גָּלִיתָ reuelasti, גָּלִיתִי reuelaui, &c. Et in omnibus his personis pe habet punctum camez ut in perfectis. 2 Scias quoq; quod in tertia plur. & in tertia singulari fœm. uertitur he aliquando in Iod literam mobilem : ut ab חָסָה sperauit, צוּר חָסָיוּ בוֹ Creator, sperauerũt in eo: Deut. 32. Item בְּךָ חָסָיָה נַפְשִׁי In te sperauit anima mea: psal. 57. existente camez semper ante Iod mobile, quo latius ipsum proferas. Nam debuerant sic scribi, חָסְיוּ sperauerunt, חָסְיָה sperauit,iuxta formam פָּקְדוּ פָּקְדָה 3 In participio præsenti he quiescit,habens plerunque ante se sægol, ut גּוֹלֶה reuelans, quod fit ad distinguendum ipsum à quiescentibus in lamed aleph. quod habet zere:ut קוֹרֵא de quo iam

scripsimus

ſcripſimus in præcedenti fundamento. Quādo uero ſubiungitur dictioni par/uæ uel dictioni habēti accentum in pe/nult. habebit & ipſum zere, ſignabitꝙ accentus in penult. eius: ut וַיְהִי בּוֹנֵה עִיר Et fuit ædificans ciuitatem: Gen. 4. עֹשֵׂה פֶלֶא Faciens miraculum: Exo. 15. & ſimilia multa, quæ enumerantur per magiſtros traditionis qui מסורת ſcri/pſerunt, id eſt, concordantias uocabu/lorum ſcripturæ. Porrò ſingulare fœm. habet camez ante he: ut אֶסְתֵּר עוֹשָׂה Eſter faciens: Eſter 2. In utroꝙ aūt plu rali, id eſt, maſ. & fœm. occultatur he, ut גּוֹלִים reuelātes ſeu reuelatores, גּוֹלוֹת reuelatrices. Et habet pepoal in omni/bus iſtis holem ſicut in perfectis. 4

In Paul uertitur he in Iod mobile per omnes perſonas, pūctaturꝙ ut in per/fectis: Exemplū, גָּלוּי reuelatus, גְּלוּיִים reuelati, &c. Infinitiuus ut in plurimum

habet he in fine quiescens, præsertim si sit sine literis בכלם ut רָאֹה רָאִינוּ uidendo uidimus: Gen. 26. עָשֹׂה יַעֲשֶׂה לוֹ Faciendo faciet ei: Prouerb. 23. Quando uero infinitiuus alteri uerbo non iungitur, habet scheua, ut רְאֹה פָנֶיךָ Videndo faciem tuam: Gen. 48. הִסְכַּלְתָּ עֲשׂוֹ Stulte fecisti agendo: Gen. 31. Quando uero habet annexam unam ex literis בכלם uertitur he in uau quiescens acceditq́ꝫ in fine litera ת Exemplum בִּגְלוֹת in reuelando, כִּגְלוֹת Cum reuelaret, &c. quin & absq́ꝫ literis bachlã retinet nonnunq́ꝫ hanc formã: ut גְלוֹת הָאָרֶץ Reuelare terram: Iud. 17. & similia pauca. Imperatiuus singularis habet in fine he quiescens, præceditq́ꝫ ipsum punctus zere: ut גְלֵה reuela. In plur. masc. & sing. fœm. absconditur he, ut גְלִי גְלוּ In plur. uero fœm. uertitur he in Iod quiescens præceditq́ꝫ ipsum sægol: ut

עַל

עַל שָׁאוּל בְּכֶינָה Sup Saul flete: 2. Reg. 1. uel absq; Iod, ut צְאֶנָה וּרְאֶנָה Egredimini & uidete: Cant. 3. In futuro ponas literas איתן super imperatiuum & habebis propositum. Pūctatur autem hic ut in perfectis. Et nota quod omnes iam memoratæ regulæ, quas præscripsimus tibi in hac coniugatione de cõuersione he in Iod uel in tau, & item de defectu eius, sunt intelligendæ de omnibus uerbis huius ordinis: tam in kal quàm in alijs coniugationibus. Nã sunt cõmunes omnibus septem istius ordinis coniugationibus: punctaturq́; pepoal & literæ superadditæ (ut sunt mem in utroq; participio, literæ בכלם in infinitiuo, literæ futuri איתן) in singulis coniugationibus sicut in perfectis: nec puto opus esse ut hic singula repetam & alijs exẽplis rem semel demonstratam denuo inculcẽ. 6 Sed hoc

necesse est ut scias, multa esse futura in hoc ordine, quæ interdum ueniunt in kal cum defectu he, ut אֶגֶל reuelabo, יָגֶל reuelabit, תָּגֶל reuelabis, punctāt' q; cum hirec & sægol: & cum literis איתן inueniūt' habere zere, ut אַל תֵּפֶן Ne respicias: Num. 16. וַתֵּלֶךְ וַתֵּתַע Et abijt atq; errauit: Gene. 16. Sic in passiuo, אֶגָּל reuelabor, תִּגָּל reuelaberis, יִגָּל reuelabitur, cū hirec & camez. Et in piel, אֲגַל reuelabo, יְגַל reuelabit, תְּגַל reuelabis, cum scheua & pathah. In coniugatione uero pual & hophal cum defectu he non inueniuntur hæc uerba. In Hiphil, אֶגֶל faciam reuelare, יֶגֶל faciet reuelare, תֶּגֶל facies reuelare, cum sex punctis. In hithpael אֶתְגַּל prodā me, יִתְגַּל prodet se, תִּתְגַּל prodes te. 7

Nota etiam quod raro is defectus contingit nisi quando uerbo adiunctum fuerit uau conuersiuū: Exemplū in kal

וַיִּבֶן אֱלֹהִים Et ædificauit deus: Gene. 2. In paſſiuo, וַיִּקָּר אֱלֹהִים Et obuiam factus deus: Nu. 23. In piel, וַיְצַו אֱלֹהִים Et præcepit deus: Gene. 2. In hiphil, וַיִּפֶן זָנָב Et reſpexit cauda: Iud. 14. In hithpael, וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלוֹ Et diſcoo/puit ſe in medio tabernaculi ſui: Gen. 9. Aduerte quoqꝫ & illud הֲנִסָּה דָבָר אֵלֶיךָ תִּלְאֶה nunquid ſi tentauerimus loqui tecum moleſtus eris? & poſtea ſcribitur: תָּבוֹא אֵלֶיךָ וַתֵּלֶא Veniet ad te & moleſtus eris: Iob 4. Pauca autem inueniuntur abſque uau conuerſiuo: ut אַל תֵּפֶן אֶל מִנְחָתָם ne reſpicias ad mu/nus eorum: Num. 16. וְסוֹד אַחֵר אַל תְּגַל Et ſecretũ alterius ne reueles: Prouerb. 25. יַעַשׂ יְיָ עִמָּכֶם Faciat dominus uobi/ſcum: Ruth 1. & ſimilia. § Sic quoqꝫ imperatiuus ſingularis uenit interdum cũ defectu he: ut in piel צַו אֶת בְּנֵי Præ/cipe filijs: Leuit. 6. Item גַּל עֵינַי Reue/

la oculos meos: psal. 119. Et in hiphil, ut חֶרֶב כַּבְּסֵנִי multiplica, laua me: psal. 51. חֶרֶת מִמֶּנִּי Desine à me: Deut. 9. Et in hithpael, ut שְׁכַב עַל מִטָּתְךָ וְהִתְחָל Iace super lectum tuum & fac te infirmũ: 2. Reg. 13. In kal uero & niphal nõ uenit imperatiuus unquam cum defectu he. 9 Nota etiam quod quatuor inueniuntur radices quarũ lamed poal he, nunquam quiescit sed perfectorũ more semper expresse scribitur in eis, & sunt istæ גָּבַהּ כָּמַהּ נָגַהּ תָּמַהּ Hinc etiam est quod punctantur cum camez & pathah ut uerba perfecta & non ut

Nota quiescentia in he, quæ semper habent duplex camez, ut בָּנָה קָנָה עָשָׂה גָּלָה & his similia. Punctantur autem priora quatuor uerba cum pathah sequente punctulo mappic, quod literã he semper stabilem demõstrat & quæ nunquam reijciat. Nam à גָּבַהּ dices, כִּי גָבְהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן

צִיּוֹת Quoniam ſuperbierũt filiæ Sion: Iſa.3. וַיִּגְבַּהּ יְיָ צְבָאוֹת. Et eleuatus eſt dominus exercituum: Iſa. 5. cum mappic. Sic de iſto כָּמַהּ לְךָ בְשָׂרִי Concupiuit ad te caro mea: pſal. 63. poteris dicere, כָּמַהְתָּ כָּמַהְתִּי &c. tam & ſi nõ inueniatur. Sic de נָגַהּ Iob 18. לֹא יִגַּהּ שְׁבִיב אִשּׁוֹ. Non ſplendebit flãma ignis eius: ubi he habet mappic. Item de תָּמַהּ habes pſal. 48. הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמָהוּ Ipſi uiderunt ſic admirati ſunt. אַל תִּתְמַהּ עַל הַחֵפֶץ Nõ mireris ſuper deſiderio illo: Eccleſ. 5. cum mappic. Porrò וַיִּתְמַהְמַהּ Gene. 19. הִתְמַהְמְהוּ וּתְמָהוּ Iſa. 29. & his ſimilia, habent pro radice uerbum מַהְמַהּ quod eſt ex quadratis, ideoq́ non comprehenditur inter memorata quatuor uerba. Eſt proinde controuerſia de iſto uerbo, וַתֵּלַהּ אֶרֶץ מִצְרַיִם Et defecit terra Ægypti: Gen. 47. utrum ſit à radice לָאָה uel à לָהַהּ Et hinc dici-

tur

tur כְּמִתְלַהְלֵהַ Sicut fatigans se: Pro/uerb. 26. Verum nihil ad nos de ista concertatione. Nō enim est nobis ne/gocium de retrusis.

Fundamentum undecimū: in quo explicatur modus punctandi coniugationem kal *&* *niphal in ordine duplicatorum.*

VOCAMUS duplicata uerba, ea quæ habent duas posteriores li/teras similes: ut est סָבַב circuiuit, שָׁלַל spoliauit, גָּזַז totōdit, & alia his similia. De reliquis uero speciebus duplicato/rum iam diximus in fundamēto 3. ora/tione prima, signo 10. Iam uero nota/bis quædam ex illis esse duplicata uer/ba, quæ interdū ueniunt iuxta morem uerborum perfectorū, ut à סָבַב שָׁלַל גָּזַז dicimus סָבַבְתָּ שָׁלַלְתָּ גָּזַזְתָּ & similia, nec opus est ut illa declarem cum perfecto rum seruent normam. Sed ueniūt ple/runque cum defectu unius literæ dupli/catæ

catæ,& tũc altera dagessatur ad repræ-
sentandum defectum amissæ literæ:ut
סַבּוֹתָ circuisti, pro סָבַבְתָּ & סַבּוֹתִי circu-
iui pro סָבַבְתִּי Et si quæras quæ dupli-
catarũ literarum deficiat:respondeo,co
gimur dicere,literam ainpoal deficere,
lamedpoal uero dagessari: alioquin si
contrarium fieret, nõ esset uirtus in da-
ges ad repræsentandum amissam lite-
ram, quum dages non in præcedenti Officiũ dages
sed sequenti litera ostendat defectum:
quod bene notabis & memoriæ com-
mendabis, cum sit notabilis regula in
grammatica. 2 Per totum præte-
ritum pepoal pathatur, quo discrimen
sit inter ista uerba & inter quiescentia
in ain,in quibus pe camezatur:& præ-
terea pe hic pathatur propter dages
quod uenit in reliquis præteriti perso-
nis post pathah:ut סַבּוֹתָ סַבּוֹתִי &c.In
quibus exemplis si Samech camezare

tur

tur,non poſſet ſequi dages, quãdoqui-
dem dages non ſoleat uenire poſt ca-
mez uocem magnã. 3 Ob eandem
rationem paticipium præſens habet
quoq; pathah : ut סַב סַבִּים &c. Etiam
illa quæ iuxta magiſtros מסורת ſunt
camezata,ut eſt, תָּם וְיָשָׁר Integer & re
ctus : Iob 1. A quo dicimus in plurali,
וְיַהְדָּיו יִחְיוּ תַּמִּים Et pariter erunt im-
maculati: Leuit.2. ubi dageſſat̃. At hic
צַדִּיק תָּמִים Iuſtus,integer: Ge.6. תמים
ſcribitur cum camez,quia eſt ſingulare
maſ. à quo in plurali dicimus תְּמִימִים
iuxta formam חָסִיר חֲסִירִים Et nota q;
non eſt differentia inter præteritum &
participium ſingulare maſc. niſi in mo
do ſignificandi:ut תָּם הַכֶּסֶף Conſum-
pta eſt pecunia: Gen.47. quod eſt præ
teritum. Item וּבַר לֵבָב Et mũdum cor:
pſal. 15. quod eſt participium formale.
At in fœm. genere eſt differentia inter
præteritum

præteritum & participium, quia præte ritum habet accẽtum in penultima, ut חַמִּשְׂגָּב נָחָתָּה Confugium & formidauit: Ierem.48. Participium uero habet accentum in ultima, ut וְלָשׁוֹן רַכָּה Et lingua tenera: Prouerb.25. Participium uero præteritum nunquam uenit nisi integrum: ut וְאַתְּ שָׁדוּד Et tu deuastatus: Ierem. 2. Sic וְשַׁלַּח רְצוּצִים Et dimitte oppressos: Isa.58. &c. Infinitiuus & imperatiuus habent holem, quatenus scilicet differentia sit inter ipsos & inter præteritum atque participium præsens. Exemplum de infinitiuo, סוֹב אֶת הָהָר הַזֶּה Circueundo montem istum: Deu. 2. Item de imperatiuo, סוֹב דְּמֵה לְךָ Reuertere similis esto tibi: Cãt.2. סֹבּוּ צִיּוֹן Circuite Sion: psal. 48. סֹבִּי עִיר Circui ciuitatem: Isa. 23. Vbi dages uenit post holem tam & si non sit cõsuetudo eius ut ueniat post uocem magnam. Venit

autem hic poſt holem propter accen-
tum millel, hoc eſt, propter accentum in penult. poſitum, id quod tibi clarius explicabitur in tractatu cãtici. 3 Futurũ habet ſub literis אית״ן camez non ſecus quàm in ordine quieſcentium in ain. Eſt tamen differentia inter hoc & illud futurũ. Nam in iſtis pe pleruncꝫ habet holem: ut וְחַנּוֹתִי אֶת אֲשֶׁר אָחוֹן Et miſerebor cui miſerturus ſum: Exo. 32. Sic in plurali, שׁוֹל תָּשׁוֹלּוּ לָהּ Dimittendo dimittetis ei: Ruth 2. יָרוֹנּוּ יוֹשְׁבֵי סֶלַע Laudabunt habitatores petræ: Iſa. 42. Sic יָסֹבּוּ תָּסֹבּוּ תָּסֹבִּי ut תְּסֻבֶּינָה אֲלֻמּוֹתֵיכֶם Circundabunt manipuli ueſtri: Gen. 37. Quieſcentia uero in ain habẽt pleruncꝫ ſchurec, ut ſuo loco ſcripſimus. Sunt etiam qui dicunt literas אית״ן habere dages poſt ſe, ut אָתּוֹם perficiam יִתּוֹם perficiet &c. de quibus loquemur in coniugatione paſſiua quæ

ſequitur iſtam. 4 Coniugatio paſ‑ſiua habet in tribus tertijs perſonis prę‑teriti nun camezatum, & pepoal pun‑ctatur uel cum zere uel cum patha uel cum holé, una ſcilicet ex tribus formis, iuxta quas coniugatio kal in perfecto‑rum ordine punctari cõſueuit, nempe פָּעַל פָּעֵל פָּעוֹל de quibus ſuo loco ſu‑pra diximus. Exemplũ de pathathis, נָקַל זאת uilefactum eſt hoc: 4. Reg. 3. וְנָסַב הַגְּבוּל Et circũdatus eſt terminus: Num. 34. וְחַם הַשֶּׁמֶשׁ וְנָמָס Et incaluit ſol & diſſolutũ eſt: Exo. 16. ubi נמס ha‑bet duplex camez, idq́ꝫ ꝓpter pauſam. Proinde reliquæ perſonę dageſſantur, ut נָסַבּוּ עַל הַבַּיִת Circũdati ſunt ſuper domum: Gene. 19. נְסַבּוֹתֶם נָסַבּוּנוּ &c. Exemplum de his quæ habent zere, נָמֵס בְּתוֹךְ מֵעָי Diſſolutum eſt in me‑dio uiſcerum meorũ: pſal. 22. נָסֵבָּה אֵלַי Cõuerſa eſt ad me: Eze. 26. Quæ uero

habent formam holem, ea duntaxat in plurali inueniuntur: ut וְנָגֹלּוּ כַסֵּפֶר Et conuoluentur seu plicabuntur sicut liber: Isa. 34. נָגוֹזּוּ וְעָבַר Tondentur & pertransibit: Nahũ 1. Possumus quoq; in singulari dicere נָגוֹל נָגוֹז iuxta for/mam נָמוֹךְ id est, oppressus est, cuius radix in sermonibus magistrorum no/strorum hæc esse deprehenditur, מָכַךְ Hinc est illud psal. 106. וַיָּמֹכּוּ בַּעֲוֹנָם Et humiliati sunt ob iniquitatẽ suam. Cæ/terũ omnes tres formæ in reliquis per/sonis præteriti ueniũt iuxta unum mo/dum, ut נְסַבּוֹתָ circundatus es, נְקַלּוֹתָ uilipensus es, נְגַלּוֹתָ conuolutus es: in quibus omnibus ainpoal dagessat̃ ad indicandum literam duplicatam. Inue/niuntur tamen pauca quæ leuia sunt, hoc est, quæ carent puncto dages: ut נָבְקָה רוּחַ מִצְרַיִם Euacuatus est spiri/tus Ægypti: Isa. 19. וְרַחְבָה וְנָסְבָה Et dilatabitur

dilatabitur atq; circundabitur: Zach. 14. נָקְטָה נַפְשִׁי בְּחַיָּי Attædiata est anima mea in uita mea: Iob 14. quæ regulariter sic scribi debuerant נָבַקָּה נָסַבָּה נָקַטָּה &c. 5 Participium præsens singulare per totum habet camez: ut עִם נָבָר תִּתָּבַר Cum purificato purificabis te: 2. Reg. 22. Et cum zere, ut לֵב נָמֵס Cor liquefactũ: Nahum 2. Item נָקֵל מִהְיוֹתְךָ לִי עֶבֶד uilipensus es ut non possis esse mihi seruus: Isa. 49. Reliquę uero duæ formę habẽt dages: ut אֲנַחְנוּ נְמַקִּים Nos liquefacti sumus: Ezech. 33. Sic quoq; debuerat dici נְמַסִּים cum dages &c. Infinitiuus uenit cũ holem per modum quiescentiũ in ain: ut הִבּוֹק תִּבּוֹק Dissipando dissipabitur: Isa. 24. uel cum zere, ut הִמֵּס יִמַּס dissoluendo dissoluetur: 2. Reg. 16. Sic imperatiuus habet uel holẽ uel zere iuxta formã infinitiui. Poterit quoq; habere pathah

& futurum ut indicabimus: Nam ſolet imperatiuus imitari formã futuri, quẽadmodũ id iã ſemel aut bis annotauimus. Aliæ uero perſonæ imperatiui dageſſant ainpoal, ut חַבְּסוּ חַבְּסִי &c. uel חַמֵּסוּ חַמֵּסִי &c. Futurũ tenet formam quieſcentiũ in ain: ut אֶשֹּׁם וְאֶשְׁאַת Deuaſtabo & abſorbebo: Iſa. 42. יִתֹּום פִּרְיוֹ Cõſummabitur fructus eius: Eze. 47. וַיִּדֹּם אַהֲרוֹן Et tacuit Aharon: Leuit. 10. Et nota quod eſt magna controuerſia inter grãmaticos de iſtis dageſſatis: Nam quidam uolũt ea eſſe de coniugatione kal, id quod hinc probant וָאֶכֹּות אוֹתוֹ טָחוֹן Et cõminui eum commolendo: Deut. 9. ubi abſq; dubio אכות eſt de coniugatione kal, id quod ex ſequenti pronomine אותו aduerti poteſt. Alij uero dicunt ea uerba eſſe de coniugatione niphal, ſumentes argumentũ ex dages quod literam paſſiuam

uam nun repreſentat. Nos uero dici-
mus quædã eorum eſſe de kal, & quæ-
dam de niphal ſeu paſſiua uoce, cogno
ſciq́ꝫ poterunt ex ipſa ſignificatione &
tenore ſententiæ. Nec eſt nobis hic di-
utius immorandũ. Id tamẽ certo ſcias,
quod futurum huius cõiugationis ſem
p terminari debet in patha, ut לֹא יִמַּד
Non menſurabitur: Hoſeæ 2. יִדַּל כְּבוֹד
יַעֲקֹב Attenuabitur gloria Iacob: Iſa.
17. Et quãdo ainpoal habet punctum,
puta ſequitur uau ſchurec, tũc dageſſa-
bitur: ut יִתַּמּוּ חַטָּאִים Conſummabun
tur peccatores: pſal. 108 Sic יִשַּׁסּוּ הַבָּתִּים
Diripientur domus: Zach. 14. Quan-
do uero pepoal eſt una ex gutturalib.
habẽt literæ איתן zere, ut וְאַל תֵּחַת Et
non pauebis: Deut. 1. יֵחַתּוּ הֵמָּה וְאַל
אֵחַתָּה אָנִי Pauebunt ipſi & non paue-
bo ego: Ierem. 10. Et aliquando ſerua-
tur hæc ipſa forma in aliĳs quàm guttu

ralibus literis : ut וָאֵקַל בְּעֵינֶיהָ Et uilis facta sum in oculis eius: Gen. 16. וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ Et amotus est neruus fœmoris: Gene. 32. Inueniuntur etiam quædam sine dages, ut יִדְּמוּ כָּאָבֶן Similes erunt lapidi: Exo. 15. וַיִּתְּמוּ יְמֵי בְכִי Et finiti sunt dies luctus: Deut. 33. Quæ regula riter sic scribi debuerāt יִדַּמּוּ וַיִּתַּמּוּ Sūt tamen qui dicunt ea esse ex kal, de hac scilicet forma וַיֵּרוֹם וַתֵּתּוֹם de quibus supra quoq; scripsimus.

Fundamentum duodecimum : in quo declarātur aliæ coniugationes uerborum duplicatorum.

CONIVGATIO Piel in hoc ordine uenit plerunq; more uerborum perfectorū, ut קִלֵּל קִלַּלְתָּ uilipendit, uilipendisti, &c. Sic חִלֵּל חִלַּלְתָּ laudauit laudasti &c. & de his non opus est ut aliquid hic dicamus. Sed hic idē ordo insequit̃ interdū normā piel uerborum quiescentium in ain, nam dupli

catur

catūr loco dages lamedpoal,de quo iā
ſupra ſcripſimus fundamento 8. huius
orationis,dicimusq̃ à רָמַם pſalm. 99.
רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ Exaltate dominū deū
noſtrum : ſic אֲרוֹמֵם יְרוֹמֵם exaltabo
exaltabit , ſicut in quieſcentibus in ain
à בּוֹן dicimus בּוֹנֵן בּוֹנְנוּ &c. Ratio au
tem iſtius conformitatis eſt hæc.Cum
uerba duplicata habeāt duas poſterio
res literas ſimiles,non facile potuerunt
maiores noſtri pro coniugatione piel
mediam radicalem dageſſare , quū ex
illa dageſſatione una litera in eadem
radice quodāmodo triplicaretur.Nam
radix ipſa in hoc ordine duplicat ſecun
dam literam , & præterea ſi media da/
geſſaretur, illa quoq; ratione dages ua
leret duplicem literam, & ita eadem li/
tera continuo triplicaretur.Hinc igitur
eſt quod interdum reiecto dages poni
tur pro eo litera uau quieſcens : & per

hoc ſoluitur dubium de multis uerbis,
utrum ſint de quieſcentibus in ain, aut
ex duplicatis. 2 Porrò participium
præſens & prꝑteritũ non ueniunt unq̃
niſi integra: ut מְסַבֵּב מְסַבְּבִים Circun/
dãs circũdãtes, מְהַלֵּל מְהַלְּלִים Lauda/
tus laudati &c. Vnde omnia quæ inue
neris in forma מְפוֹעֵל ꝑticipij præſen/
tis, aut in forma מְפוֹעָל participij prꝑte
riti, ut eſt מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת Cõuertens ſe
mitas: Iſa. 28. מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ Augurans
& incantans: Deutero. 18. וְהוּא מְחוֹלָל
מִפְּשָׁעֵינוּ Et ipſe uulneratus propter
peccata noſtra: Iſa. 53. מְרוֹמַם עַל כָּל
בְּרָכָה Eleuatus ſuper omnem benedi/
ctionem: Nehe. 9. hæc inquam omnia
ſunt ex quieſcentibus in ain & non ex
duplicatis. Et hæc eſt opinio Rabi A/
ben Ezræ in libro elegantiarum. Sunt
tamen qui ab illo diſſentiunt. Nam
inuenitur מְחוֹנֵן עֲנָוִים Miſerator man
ſuetorum

ſuetorum: In prouerb. quod eſt ex duplicatis. Rabi Dauid Kimhi adducit quoque multa huiuſmodi uerba, quæ quieſcunt in ain & duplicant ain poal, idq; in libro radicum ſuarum. Proinde hithpael uenit plerūq; cum integra radice, ut הִתְפַּלֵּל orauit, הִתְחַנֵּן miſertus eſt & ſimilia. Venit etiam hęc coniugatio interdū in forma quieſcentiū in ain, ut à מָרַר uenit וַיִּתְמוֹרֵר עַל הַיֶּלֶד Et menſurauit ſe ſuper puerum: 3. Reg. 17. Et à גָּלַל dicitur מִתְגּוֹלֵל בְּדָם Volutauit ſe in ſanguine: 2. Reg. 20. & ſimilia.

3 Coniugatio hiphil habet in præterito duplicem modum, & in utroq; habet litera he zere. In primo quoque modo habet pepoal zere: ut וְהֵסֵב לֵב Et conuertit cor: Ezræ 6. הֵחֵל הַנֶּגֶף Incœpit plaga: Num. 17. הֵעֵז אִישׁ Impudenter egit uir: Prouerb. 10. Alter modus habet ſub pepoal punctū pathah,

ut חֲמַר שַׁדַּי לִי מְאֹד Amaram me fecit omnipotens ualde: Ruth 1. Sic quoq; utraque tertia persona uenit iuxta hos duos modos: exemplũ cum zere, הֵסֵבּוּ אֵלַי אֶת אֲרוֹן Reduxerũt ad me arcam 1. Reg. 6. וְהַמַּשְׂאֵת הֵחֵלָּה Et eleuatio flammæ cœpit: Iud. 20. Exemplũ cum pathah, הֵמַסּוּ liquefecerunt, הֵמַסָּה liquefecit. Reliquæ uero personæ præteriti omnes insequuntur normam quiescentiũ in ain, nisi quod huius ordinis uerba dagessantur, ut הֲסִבּוֹתָ אֶת לִבָּם Conuertisti cor eorũ: 3. Reg. 18. וַהֲזִכּוֹתִי בְּבוֹר כַּפָּי Purificaui in mũdicia manus meas: Iob 9. Quiescentia uero in ain raphantur seu carent dages: ut הֲשִׁיבוֹתָ הֲשִׁיבוֹתִי Reduxisti reduxi, &c. 4

Participiũ præsens habet mem cum zere ut quiescentia in ain. Est tamen discrimen aliquod inter hæc & illa uerba: quia quiescentia in ain habent hi-

rec

rec sub pe, ut מֵקִים erigens, מֵשִׁיב reducens. Illa uero habent zere, ut מֵסֵב כֵּלֵי Reducens uasa: Ier. 21. מֵחֵל לְהָרֵעַ Incipiens malignari: Ier. 25. Porrò reliquæ personæ habẽt dages, ut מְסִבִּים reducentes, מְסִבָּה reducens. Quiescentia autem in ain habent raphe seu carẽt dages, ut מְשִׁיבָה מְשִׁיבִים Reducens reducentes. Paul habet mem cum schurec ut semp habere solet: exemplũ מוּסָב reductus seu gyratus: & in alijs psonis habet dages, ut: מְסַבָּה מְסַבִּים מְסַבּוֹת שֵׁם Conuersas nomine: Num. 32. Quiescẽtia uero in ain carent dages: ut מוּשָׁבִים reducti. מוּשָׁבָה reducta, &c. 5 Infinitiuus habet he cameza tum sequente zere, ut הָמֵק בְּשָׂרוֹ defluendo carnem illius: Zach. 14. Venit quoq; cum literis בכלם in illa forma, hoc est, cum zere, ut לְהָחֵל ad incipiendũ, לְהָדֵק ad attenuandum: Verum

rum hic, בתת להרק Contriuit ad attenuandum: 2. Paralip. 32. est infinitiuus de coiugatione niphal, iuxta mentem Rabi Iacob filij Eleazari. At Rabi Dauid Kimhi putat esse de hac coiugatione, ut sit idem quod להרק habente pe poal punctum zere, licet quiescentia in ain hanc formam non habeant, sed cum hirec punctantur, ut להקים ad erigendum, להשיב ad reducendum. Sic imperatiuus quoque habet zere, ut החל רש Incipe hæreditare: Deu. 2. Reliquæ uero personæ dagessantur: ut הסבו reducite, הסבי עיניך Reduc oculos tuos: Cant. 6. הסבנה reducite: & hæc omnia habent accentum in penult. alioquin non posset sequi dages. 6 Futuru habet sub literis איתן camez non secus quàm in ordine quiescentiu in ain. Distinguutur tamen illa ab istis: quia hęc habet in fine zere, ut אחל גדלך Incipia magnifi-

magnificare te: Deut. 2. יֵקַל יָדוֹ Leuis erit manus eius: 1. Reg. 6. Quiescentia uero in ain habent hirec: ut אָקִים eri/gam, יָקִים eriget. Et quãdo habẽt uau conuersiuum, mutant zere in sægol: ut וַיָּגֶל אֶת הָאֶבֶן Et uoluit lapidem: Gen. 29. וַיָּרֶק לְעָפָר Et cõtudit in puluerem: 4. Reg. 23. Et in hoc non differunt à quiescentibus in ain, quemadmodum suo loco scripsimus. 7 Inuenitur quoq; alia forma, in qua literæ איתן habent pathah sequente dages: ut וַיַּסֵּב אֱלֹהִים Et reduxit deus: Exo. 13. כִּי תַתֵּם דְּרָכֶיךָ Quia perficies uias tuas: Iob 35. Inuenitur etiam וַיַּסֵּבּוּ פְּנֵיהֶם Et uer/terunt facies suas: Iud. 18. וַיַּסֵּבּוּ אֶת אֲרוֹן Et reduxerunt arcam: 1. Reg. 5. ubi Samech & beth dagessantur præter morem suum, cum non sit consuetudo ut ueniant duæ dagessatæ literæ ad deuorandum unam literã: unde regulariter

sic

sic dici debuerat וַיָּסֵבּוּ Portrò fœmini/
nū plur. habet scheua: ut וַתְּחִלֶּנָה שֶׁבַע
שְׁנֵי Et cœperūt septem anni: Gen. 42.
& similia illi. 8 Cōiugatio Hophal
habet in præterito literam he puncta/
tam cum schurec, ut הוּסַב reductus est:
de quibus iam mentionem fecimus in
ain. Aliæ uero personæ à tertia singula
ri mascul. habent dages, ut הוּסַבּוֹתָ
reductus es, הוּסַבּוֹתִי reductus sum,
&c. Quiescentia autem in ain non ha/
bent dages, ut הוּשַׁבְתָּ Conuersus es,
הוּשַׁבְתִּי conuersus sum, &c. Futurum
formatur duplici modo. In uno literæ
איתן habent schurec, ut לֶחֶם יוּדַק pa/
nis comminuetur: Isa. 28. יוּחַן רָשָׁע Mi
sericordia fiet impio: Isa. 26. Attamen
frequentius habēt tria puncta sequen/
te dages, ut יֻכַּת שַׁעַר Cōteretur porta:
Isa. 24. לָעֶרֶב יֻכַּתּוּ ad uesperam succi/
dentur: Iob 4. Coniugationem hith/
pael

pael iam ſummarie perſtrinximus in coniugatione piel, ideo non eſt opus ut denuo illam repetam.

Fundamentum XIII *in quo declarantur aliquæ regulæ uerborum quæ ſunt de ordine compoſitorum.*

SCRIPSIMVS iam à principio orationis primæ, fundamenta ordinũ eſſe ſex, quę hucuſq; explicuimus. Nunc explanabimus & alios ordines qui componũtur ex memoratis ſex ordinibus, tam & ſi non ſit opus ut tempus teram in illis, cum quiſq; illorum obſeruet formam duplicis ordinis unde componitur. Exemplum. Hęc radix נָטָה inclinauit, ut componitur ex defectiuis in pe nun & ex quieſcentibus in lamed he, ita ratione nun ſeruat formã huius uerbi נָגַשׁ appropinquauit, & ratione he inſequitur normam uerbi גָּלָה hoc eſt, ubicunque ſolet deficere litera

nun

nun in uerbo נָגַשׁ uel ubi ſolet quieſcere litera he in uerbo גָּלָה ibi quoq; deficit litera nun & qeſcit litera he in uerbo נָטָה Excipitur imperatiuus. Nam ubi à uerbo נָגַשׁ dicis גְּשׁ appropinqua, גְּשׁוּ appropinquate, nun reiecto, non poteris dicere à נָטָה in imperatiuo טֵה טוּ ſed נְטֵה inclina, נְטוּ inclinate. Pariformiter à uerbo גָּלָה formatur imperatiuus in coniugatione piel גַּל reuela, צַו impera, cum defectu he: ſed non poterimus ſic dicere à נָטָה in imperatiuo נַט inclina. 2 Porrò ordo quieſcentium in extremitatibus habet tres ſpecies: prima habet uerba quorũ pepoal eſt aleph & lamedpoal he: ut אָבָה uoluit, אָפָה coxit: in quibus uerbis aleph ſeruat normam quieſcentium in pe aleph, he uero inſequitur formam quieſcentiũ in lamed he. Secunda ſpecies complectitur uerba quorũ pepoal

eſt

eſt Iod & lamedpoal aleph, ut יָרֵא ti/ muit, יָרֵאתָ timuiſti, &c. Deſinit autem hæc ſpecies in zere iuxta formam פָּעַל Porrò in tertia ſpecie ſunt uerba quo/ rum pepoal eſt Iod & lamedpoal he: ut יָרָה iecit, יָרִיתָ iecisti, &c. ubi Iod in utraqꝫ ſpecie ſequitur formã quieſcen/ tium in pe Iod more uerbi יָשַׁב id eſt, ſedit: Aleph uero imitatur formã quie/ ſcẽtium in lamed aleph iuxta formam uerbi קָרָא clamauit. Sic he tenet for/ mam quieſcentiũ in lamed he, hoc eſt, imitatur formam uerbi גָּלָה reuelauit, exceptis infinitiuo & imperatiuo, qui integri ueniunt, literam pepoal retinen tes: ut in infinitiuo à יָרֵא timuit, dices יְרֹא uel יְרָא timere: & cum literis בְּבָלַם 1.Reg.18. לִירוֹא מִפְּנֵי דָוִד ad timendũ à facie Dauid. In imperatiuo יְרָא אֶת יְהוָה Time dominum: Prouer.24. יִרְאוּ מֵיְהוָה Timete à domino: Pſal.33. אַךְ

 יראו

יִרְאוּ אֶת יְיָ קְדוֹשָׁיו Attamen timete do
minum ſancti eius: pſal. 34. ubi aleph
quieſcit (nam uox ſchurec hæret ad li-
teram res) quo diſcrimen ſit inter iſtã
uocem & inter uerbum רָאָה uidit, de
quo dicitur כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי Quo
niam non uidebit me homo & uiuet:
Exo. 32. Sic à יָרָה dicitur יָרֹה יִיָּרֶה Sa
gittando ſagittabitur, ſeu lapidando la
pidabitur: Exo. 19. Et cum literis בַּכְּלָם
pſal. 11. לִירוֹת בְּמוֹ אוֹפֶל Ad ſagittan-
dum ſeu iaciendũ in eos obſcuritatem.

3 Regula. Omnes ſpecies ordi-
num cõpoſitorũ quos hactenus com-
memorauimus, nunquam ueniũt cum
defectu pe, etiam in infinitiuo & in im
peratiuo, exceptis his duabus radicib.
יָצָא egreſſus eſt, נָשָׂא tulit ſeu leuauit,
quæ ueniunt cum defectu pe. Exem-
plum de primo, צֵאת exire, בְּצֵאת in ex-
eundo &c. In imperatiuo, צֵא egrede-

re,

re, צְאוּ exite, &c. Sic de altero dicitur שְׂאֵת Tollendo seu leuando, בִּשְׂאֵת in tollendo seu dum tolleret &c. In imperatiuo, שָׂא tolle, שְׂאוּ tollite,&c. Futura in his uerbis sic formantur: à יָרֵא timuit, dicitur אִירָא timebo יִירָא timebit,&c.Et à יָצָא exiuit אֵצֵא egrediar, יֵצֵא egredietur, &c. Item à יָרָה iecit אִירֶה iaciam, יִירֶה iaciet, &c. & cũ defectu he, אִיר iaciam, יִיר iaciet, &c. iuxta formam, וַיִּיף בְּגָדְלוֹ Et pulchrefactus est in magnificentia sua: Eze. 31.

4 Porrò ordo deficientium in extremitatibus non inuenitur nisi in radice נָתַן dedit, quæ in præterito defectũ patitur posterioris nun, ut נָתַתָּ נָתַתִּי dedisti, dedi: in imperatiuo uero & futuro deficit nun primum, ut תֵּן da, אֶתֵּן dabo, יִתֵּן dabit, &c. Proinde in infinitiuo nonnunquam deficit utraq; extremitas, ut אָחֵל תֵּת Incipiã dare: Deu. 2.

Coniugatio uerbi נָתַן

בְּתֵת יְיָ In dando dominum, siue cum daret dominus: Num. 22. Quod quidem sic scribi debuerat בְּתֵנֶת iuxta hãc formam, בְּגֶשֶׁת in appropinquando. Inuenitur quoq; præteritum eiusdem uerbi deficere in utraque extremitate, nẽpe in dictione וְאוֹיְבַי תַּתָּה לִּי Et inimicos meos dedisti mihi: 2. Reg. 22.

Verba quadrata

☞ 5 Ordo autem quadratorum uerborum, hoc est, quæ quatuor constant radicalibus literis, ut est, וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק Et oblectabit se infans: Isa. 11. componitur ex quiescentibus in lamed & ex duplicatis, caditq; he lamedpoal & duplicatur pe & ain. Sic quoq; inuenitur תּוֹרָתְךָ שִׁעֲשָׁעְתִּי Lege tua oblectaui me psal. 119. Vtrunq; exemplũ est de coniugatione piel. In coniugatione uero pual, עַל בִּרְכַּיִם תְּשָׁעֳשָׁעוּ Super genua oblectabimini: Isa. 66. Et in hithpael, בְּחֻקֹּתֶיךָ אֶשְׁתַּעֲשָׁע In præceptis tuis oblectabo

lectabo me: psal. 119. Inueniũtur etiam duæ radices quatuor distinctarum radicalium literarum, hoc est, in quibus nulla litera duplicatur, & hæ sunt בִּרְבֵּל & כִּרְסֵם Exēplũ: יְכַרְסְמֶנָּה חֲזִיר מִיַּעַר Demolietur eam aper de silua: psal. 80. וְדָוִיד מְכֻרְבָּל Et Dauid indutus: 1. Par. 15

6 Inueniuntur etiam multa de ordine duplicatorum quæ in hac forma ueniũt, duplicaturq́ in eis pepoal post lamedpoal, ut à גָּלַל dicitur וְגִלְגַּלְתִּיךָ מִן הַסְּלָעִים Et uoluā te de petris: Iere. 21. Sic à קָלַל Eccles. 10. וְהוּא לֹא פָנִים קִלְקַל Et ipsum non leuefecit seu limauit facies. Et item à סָלַל habes Prouer. 4. סַלְסְלֶיהָ וּתְרוֹמְמֶךָּ Exalta eam & eleuabit te: Prouerb. 4. & alia his similia. Omnia autem huiusmodi uerba non inueniuntur nisi in coniugatione piel. Exemplũ de quiescentibus in ain, הִנֵּה יְיָ מְטַלְטֶלְךָ טַלְטֵלָה גָּבֶר Ecce dominus

mutabit ſeu trãſferet te translatione ui ri: Iſaiæ 22. cuius prima radix eſt טִיל Hinc eſt illud וַיָּטִילוּ אֶת הַכֵּלִים Et pro iecerunt uaſa: Ionæ 1. Hinc quoq; naſcitur illa coniugatio quam grammatici uocant quadratam, nempe quæ duplicat lamedpoal, ut à שׁוֹב fit מְשׁוֹבֵב conuertens, & à קוּם ſurrexit, מְקוֹמֵם erigens. Verum iam probauimus ea uerba eſſe de cõiugatione piel, nec diutius hic ſiſtendũ cenſemus. 7 Ver

Verbũ quinq; literarũ eſſentialium

bum quinq; literarum eſſentialiũ non inuenitur niſi unum, nempe חֲמַרְמַר ut חֳמַרְמְרוּ מֵעַי turbata ſunt uiſcera mea: Thren. 2. Et in pauſa, פָּנַי חֳמַרְמָרוּ Facies meæ conturbatæ ſunt, ſeu fletu ſordidæ factæ ſunt: Iob 16. Duplicatur autẽ in hoc uerbo ain & lamed poſt tres radicales literas. Nam radix eius eſt, חָמַר id eſt, lutoſum ſordidum ſeu turbatum fuit. Hæc uero לִבִּי סְחַרְחַר Cor meum

meũm fluctuat ſeu inſtabile uagatur: pſal. 38. item חֳסַבְסַךְ דָּרֶךְ peruerſa eſt uia: Prouerb. 15. ſunt nomina adiecti/ua, ſicut & illa, יְרַקְרַק flauus, אֲדַמְדַּם rufus, Leuit. 13. § Inuenitur quoq; uerbum unum ex quieſcentibus in la/med he, conſtans quinq; radicalibus literis, nempe, יָפְיָפִיתָ מִבְּנֵי אָדָם Pul/chrior factus eſt præ filijs hominum: pſal. 45. cuius radix eſt יָפָה duplicatę́q; in ea pe & ain, & eſt de coniugatione kal: ſed חֳמַרְמַר eſt de coniugatione pu al, tam & ſi nihil referret ſi ipſum coniu garemus iuxta formã parentis ſui, hoc eſt, in piel: dicendo חִמַרְמַר חִמַרְמַרְתָּ Sic enim aiunt grammatici quod om/nis radix quæ in parente ſeu actiua uo ce inuenitur coniugari, poteſt quoq; & in paſſiua uoce inflecti, & ecõuerſo, ut יֻקַּח נָא מְעַט מַיִם accipiatur queſo pau xillũ aquæ: Gen. 18. וְכִי יֻתַּן מַיִם עַל זֶרַע

Et quoniã dabitur aqua ſuper ſemen:
Leuit.11.quæ ambo ſunt de cõiugat.ho
phal: ergo poterimus ea quoq; cõiuga
re iuxta normã parẽtis ſui,id eſt,hiphil
& dicere הִלְקִיחַ tulit,הִנְתִּין cõtulit. 9
In hũc itaq; modũ ſi inueneris uerbũ
unũ in aliqua certa cõiugatiõe, poteris
ipſum cõſequẽter inflectere per totam
illã cõiugationẽ:ut à הִשְׂמַחְתָּ כָּל אוֹיְבָיו
Lætificaſti omnes inimicos eius:p̃s.89.
poteris in hiphil formare participiũ p̃/
ſens, uidelicet,מַשְׂמִיחַ Lætificãs,& par
ticipiũ præteritũ,מוּשְׂמָח lætificatus,&
infinitiuũ atq; imperatiuũ הַשְׂמַח lętifi
care,uel הַשְׂמִיחַ exhilara & exhilarare:
& futurũ,אַשְׂמִיחַ lætificabo. יְיָ אלהינו
אותנו יַשְׂמִיחַ על יד עברו משיח אמן do
minus deus noſter lętificet nos per ma
num ſerui ſui moſchiæ, Amen.
Finit pars prima, quæ agit de uerbis:
nunc de nominibus.

Declarat

DECLARAT oratio tertia uarias formas & מִשְׁקָלִים id eſt, ponderationes nominũ perfectorum, diuiditurq́; inſtar priorum orationum in tredecim fundamenta.

Fundamentum primum : in quo explicatur quid ſignificetur per dictionem מִשְׁקָל & quomodo nomina ſoleant ponderari.

IAM ſcripſimus in oratione prima fundamento tertio, quod grammatici conſueuerint ponderare unãquãq; radicem iuxta pondus ſeu formam huius dictionis פעל Quemadmodum autem agunt in uerbis ſic quoq; faciũt in nominibus. Exemplum. hoc nomen אֶרֶץ terra, ponderãt ſeu exigunt iuxta formã פֶּעֶל Et חָכָם id eſt, ſapiens, ponderatur iuxta formam פָּעָל Similiter

Ponderatio nominum

ea nomina quæ habent à fronte uel à calce additionem literæ, habent simi/lem ponderationem: ut מִשְׁמַר id est, custodia, exigitur ad formam מִפְעַל & זִכְרוֹן id est, memoria, ad formã פִּעְלוֹן Sic תִּפְאֶרֶת ponderatur per תִּפְעֶלֶת &c.

2 Idem sentiendum de nominib. quæ deriuantur ab ordinibus defecti/uorum & quiescentiũ. Nam & illa exi/guntur ad formam dictionis מעל hoc est, ut me intelligas: quando deficit aut quiescit litera à nomine, tunc quoq; iu/xta formam illam deficit uel quiescit li/tera una à dictione פעל Exemplum, מַטַּע plantatio, מַשָּׂא onus, ut in his di/ctionibus deficit litera una radicalis, sci/licet nun, & addit̃ à capite litera mem, sic pondus illarum, iuxta quod exigun/tur, nempe מַעַל caret prima radicali ui/delicet פ & suscipit additionẽ literæ מ. Idem obseruandũ in מַשָּׁרָה id est, ob/seruatio.

seruatio, & מַתָּנָה donatio, quæ pro suo pondere habent dictionem מַעֲלָה In his enim omnibus deficit pepoal, additurq́ꝫ à fronte litera mem, & à fine accedit he fœminina litera, saltem in duobus posterioribus exēplis. 3 Idem quoqꝫ fit in quiescentibus in pe Iod, ut שֵׁנָה somnus, דֵּעָה scientia, עֵצָה consiliū, in quibus omnibus deficit Iod pepoal, & accedit in fine he litera fœm. iuxta formam עֵלָה Sic in ordine quiescentium in ain: ut אוֹר lux, יוֹם dies, quorū מִשְׁקָל seu forma est פּוֹל Idem iudicium est de סִיר olla, קִיר paries, quæ habent פִּיל pro suo pondere: & זָר alienus, צַר tribulator, habēt פָּל pro suo miscal. 4 Haud dissimilis ratio est in illis quiescentibus, quādo habent literam aliquam superadditā, ut מָקוֹם locus, מָלוֹן diuersorium, quæ sunt de forma מָפוֹל Et תַּבְנִית similitudo

tudo, תַּרְמִית deceptio, habent formā פַּעְלִית Sic de omnibus nominibus omnium ordinum agitur. Verum hic diligenter aduertendum eſt, quando huiuſcemodi formas conſtituis, ut ſcias quę litera ſit radicalis & quę miniſterialis, ne forte impingas, & præſertim in uerbis: exempli gratia, מוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת Inuenio ego amariorem morte: Eccleſ.7. cuius miſcal eſt פּוֹעֵל nam eſt participium præſens de coniugatione kal, à radice מָצָא inuenit: at מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו id eſt. educens uentum de theſauris ſuis: pſal. 135. illius radix eſt יָצָא exiuit, & eſt in hoc loco participiū præſens de coniugatione hiphil, iuxta formā & miſcal מוֹעֵל &c. 5 Idem nunc obſeruandum in nominibus, ut מַפַּל בַּר Quiſquiliæ frumenti: Amos 8. quod habet formam huius, מַקֵּל יַד baculus manus: Eze. 39. Eſt autem מַפַּל

ex defectiuis in pe nun, habetq́ʒ super/additam literam mem: sed מַשָׁל est ex integris,estq́ʒ mem litera essentialis: si/cut & in simili casu מָקוֹם id est, locus, habet formam שָׁלוֹם id est, pax: sed מקום est ex quiescentibus in ain, & שלום ex perfectis. Et hęc quidem tam in regimine q̃ʒ in plurali numero inter se, quãtum ad formam attinet, nullam habent differentiã, sed ut horum pun/cta sic quoq́ʒ illorum mutantur, quem/admodum id latius explicabimus, de singulis in suis quibusq́ʒ locis & funda mentis loquuturi.

Fundamentum secundum: in quo declarãtur cau sæ ob quas puncta in nominibus mutantur, & quæ sint puncta mutabilia atq́ʒ in quæ mutẽtur.

SCIENDVM itaq́ʒ causas, quæ no mina in punctis mutant, esse qua/tuor, & harum signum est סרנבר id est, סְמִיכוּת regimen, רִבּוּי pluralis nume/rus

rus, נְקֵבוֹת fœmininus casus,& בְּנִיּוֹת affixorum subiunctio. Pūcta uero seu uoces quæ in nominibus mutationem admittunt sunt quatuor, uidelicet camez,zere, sægol & holē. Quin & scheua est quasi unum ex illis, non tamen annumeratur illis, quia non continetur in summa uocalium, quemadmodum declarabitur in tractatu cantici.

Voces mutabiles

2 Mutatur autem zere & camez ferè semper in scheua,& præsertim quando ponuntur sub prima litera. Quādo uero scribuntur sub secunda litera: migrant in path:h:exemplum: à דָּבָר in regimine dicis, דְּבַר יְיָ uerbum domini: Gen. 15. Et à זָקֵן in construct. זְקַן בֵּיתוֹ Senex domus suæ: Gene. 24. Sic cum quibusdam affixis sing. numeri. Mutantur quoq; in scheua cum aliquibus affixis plur. & in constructione, ut singula hæc infra conspicies fundamento

septimo

ſeptimo. 3 Regula: Omne no-
men perfectum cuius uocale primum
eſt camez, migrat in omnibus memo-
ratis mutationibus in ſcheua. Idem iu
dicium eſt de nominibus quorum pri-
mum uocale eſt zere. Eſt tamen diſcri-
men aliquod inter camez & zere, quia
camez mutat̃ in omni nomine in ſche
ua, quæcũq; fuerit uox ſecunda: ſed ze-
re non mutatur niſi quando uocale ſe-
cundũ fuerit camez. 4 Exemplum
quando uocale primum eſt camez: ut
דָבָר גָדוֹל קָצִיר זָקֵן ab his dices in con
ſtructione ſingulari, דְבַר uerbum, גְדוֹל
magnus, קְצִיר meſſis, זְקַן ſenex: & cũ
affixis, דְבָרוֹ גְדוֹלוֹ קְצִירוֹ זְקֵנוֹ Et in plu
rali דְבָרִים גְדוֹלִים קְצִירִים זְקֵנִים Et cum
affixo דְבָרָיו גְדוֹלָיו קְצִירָיו זְקֵנָיו Sed
in regimine plurali habent ſub prima
hirec, ut דִבְרֵי גִדְלֵי קִצְרֵי זִקְנֵי cuius ra-
tionem tibi aperiam in fundamento ſe

xto

xto. 5 Ea uero quorum uox prima eſt zere, ut eſt לֵבָב cor, עֵנָב botrus, שֵׂעָר crinis, & his ſimilia, mutant quoq; zere in ſcheua in hunc modũ, לְבַב עֲנַב שְׂעַר & cum affixis, לְבָבוֹ cor eius, עֲנָבוֹ uua eius, שְׂעָרוֹ pilus eius: & in plur. עֲנָבִים לְבָבִים &c. At quando uocale ſecundum non eſt camez, zere quod eſt in capite nominis non mutatur, ut אֵפוֹד humerale, אֵבוּס præſepe: & in regimine, אֵפוֹד בַּד humerale lini: 2. Reg. 6. אֵבוּס בַּר Præſepe uacuitatis: Prouerb. 14. אֵפוֹדוֹ humerale eius, אֵבוּסוֹ præſepe eius. Idem ſentiendum de ſingulis quatuor memoratis mutationibus, in quibus iſta forma, quantum attinet ad puncta, nullã habet mutationem.

6 De his uero nominibus, quorũ ſecundũ uocale eſt ſægol, iam nõ dicã, ut eſt סֵפֶר liber עֵגֶל uitulus, עֵשֶׂב herba, & ſimilia, ſed explicabuntur fund. ſequenti

ſequenti. Inueniũtur quoq; pauca cum quatuor punctis, hoc eſt, cum duplici zere, ut חֵילֵל בֵּן שַׁחַר Lucifer filius auroræ: Iſa. 14. תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ Orbis & qui habitãt in eo: pſal. 24. Et hæc non inueniũtur in plurali neq; cum affixis. Sed תֶּבֶל הוּא Scelus eſt: Leui. 18. quod ſignificat תּוֹעֵבָה abominationem, habet ſex puncta: & pro ſigno utriuſq; ſint tibi iſta, אַרְבָּעָה הֵם קְטַנֵּי אָרֶץ Quatuor ſunt parua terræ: Prouerb. 30. שֵׁשׁ הֵנָּה שָׂנֵא יְיָ Sex iſta odit dominus: Prouer. 6. Prudens intelligit quid per hæc uelim. 7 Proinde pauca inueniuntur quorum primum uocale eſt camez & ſecundum ſægol, ut אָוֶן uanitas עָוֶל iniquitas, מָוֶת mors. & ſimilia: & in illis omnibus eſt ainpoal uau, & idcirco æquum eſt ut talia ponantur in numero quieſcentium in ain uau, ut declarabimus oratione 4. fundamento, 4

& ſigno quarto. 8 Nota etiam q̄d uocale ſecundū nunq̄ mutatur niſi quando fuerit camez uel zere:talia em̄ nomina in regimine ſingulari mutant zere uel camez in pathah, & in regimine plur. in ſcheua, ſicut & cum quibuſdam affixis plur. quemadmodum id declaraturi ſumus fundamento 7.Sed in reliquis mutationibus non mutantur regulariter, ſicut ſupra ſcripſimus.

Fundamentum tertium, in quo declarantur nomina quæ habent ſægol.

NOVERIS nunquam inueniri aliquod nomen,cuius uocale primum ſit ſægol,quin & ſecundum uocale ſit ſægol,ut ſunt בֶּגֶד ueſtis,קֶבֶר ſepulchrum, חֶסֶד pietas & ſimilia.Et forma illa nominum excedit reliquas formas nominum,uocãturq́ nomina ſex punctorum, & habent ſemper accentum millel, hoc eſt, in penultima, nec mutantur

tantur in regimine ſingulari uniuerſaliter: ut בֶּגֶר פִּשְׁתִּים ueſtis linorum: Leuit.13. חֶסֶד אֵל miſericordia dei: pſal.52. Sed cum affixo ſingul. uertitur ſægol primum in hirec & ſecundum in ſcheua, ut בִּגְדוֹ ueſtis eius, קִבְרוֹ ſepulchrũ eius, & alia his ſimilia. 2 Hic etiam aduertendum quando litera prima eſt una ex gutturalibus, tũc migrat ſægol primum in pathah, ut חַסְדּוֹ miſericordia eius, עַבְדּוֹ ſeruus eius &c. Inueniuntur tamen & alia multa quę in hoc caſu habent pathah, etiam quando prima non eſt gutturalis, ut à רֶגֶל dicitur רַגְלוֹ pes eius, & à גֶּפֶן גַּפְנוֹ uitis eius, & ſimilia. In reliquis autem mutationibus omnia iſta nomina inſequuntur normam nominũ camezatorũ. Nam ut à דָּבָר dicis דְּבָרִים דִּבְרֵי דְּבָרָיו Sic à בֶּגֶר dices, בְּגָדִים ueſtes, בִּגְדֵי ueſtes, בְּגָדָיו ueſtes eius, & cætera. Et ab חֶסֶד

fit חֲסָרִים חַסְרֵי חֲסָרָיו 3 Scias etiã quædã nomina inueniri cum ſex pun/ ctis, quæ interdũ habent tantũ quinq; puncta, quale eſt נֶדֶר uotum, quod quinquies inueniť habere quinq; pun/ cta, & extra illa loca ſemper habet ſex puncta. Sic שֵׂכֶל intellectus ſeu inge/ nium, in quinq; locis inuenitur habere ſex puncta, & extra loca illa ſemper ha bet quinq; puncta in hunc ſcilicet mo/ dum שֵׂכֶל. Sunt deniq; & alia multa quæ hic exceptionẽ habent, & illa poſ/ ſunt cognoſci ex annotatione מְסוֹרֶת & nos citabimus hæc omnia cum ſuis exceptionibus in æditione noſtra ma/ gna, quam ſecundo incœpimus, occaſi/ one ſumpta ex מסורת 4 Inueni/ untur etiam nomina quę ſemper ueni/ unt cum quinq; punctis, ut ſunt סֵפֶר liber, עֵגֶל uitulus, עֵשֶׂב herba & ſimi/
15 lia. Sed nunquam inuenitur aliquod

nomen

nomen cuius primum uocale ſit ſægol & ſecundum zere. 5 Sed & hoc notandum, quod nomina illa quæ habẽt ſex puncta ſiue duplex ſægol, in duobus differunt à nominibus illis quæ aliquando uel quæ ſemper quinq; conſtant punctis: uno modo quando ueniunt in pauſa, hoc eſt, ſub athnah aut fine ſententię: tunc enim ea quæ ſex habent puncta mutant ſægol primum in camez: ut הוּא יִהְיֶה לִּי עָבֶד Ipſe erit mihi ſeruus: Gene. 44. Sic: וְעֵרוֹם יְכַסֶּה בָּגֶד: Et nudum operiet ueſtimento: Ezech. 18. & alia his ſimilia. Sunt prætere quæ etiam cum accentu zakeph mutantur: ut מְתַחֲרֶה בָּאָרֶז Æmularis cedrum: Ierem. 22. Sunt item alia quædam ex his, quæ etiam in æthnahta & fine ſententiæ non mutantur, ut מֶלֶךְ rex, תֶּבֶן palea, & illis ſimilia. Verum פֶּסַח ubiq; unum punctum mutat, ex-

cepto illo loco, נֶחְפָּה בַכֶּסֶת Opertus quaſi auro, ubi ſub pauſa Athnah retinet ſægol. Et quidem huius rei rationem facile poſſemus reddere, ſed temporis anguſtia id nos prohibet. Rurſum illa quæ quinq; ſcribũtur punctis, nunquam habent in pauſa kamez.

6 Alio modo in hoc differũt quod ea quæ ſex habent ſubnotata puncta, in affixione ſingulari interdum habẽt hirec & interdum pathah, ſicut id ſupra indicauimus: ſed illa quæ ſcribuntur cum quinq; punctis, ſemper habẽt hirec: etiam ſi cõſtent ex gutturalibus literis, nec ſic mutatur hirec, ſaltem in pluribus locis. Exemplum. Ab עֵשֶׂב dicitur in regimine plur. עִשְׂבוֹת הָרִים herbæ montium: Prouerb. 27. Sic ab עָקֵב fit עִקְּבוֹת מְשִׁיחֶךָ Veſtigia Chriſti tui: pſal. 89. Quæ uero mutantur, mutantur in ſægol, ut חֶלְקוֹ pars eius:

עגלו

עֶגְלוֹ uitulus eius: חֶלְבּוֹ adeps eius. Idē obſeruatur in regimine plur. ut חֶלְקֵי partes, עֶגְלֵי uituli, &c. Per hunc igitur modum poteris iſta diſcernere ab illis.

7 Et nota quod omnia iſta, tam quæ ſex conſtant punctis quàm quæ quinq;, quando pro lamedpoal habēt heth uel ain, migrat ſægol alterum in in pathah, ut צֶמַח germen, שֶׁבַח hymnus, פֶּרַח flos, שֶׁבַע ſeptem, & alia his ſimilia. Quod ſi ainpoal fuerit heth uel ain, mutatur utrunq; ſægol in pathah: ut נַחַל torrens, שַׁחַר aurora, בַּעַר ſtultus, נַעַר puer, & ſimilia. Sed פַּחַם pruna, גַּחַל carbo כַּחַשׁ mendax, hæc ſunt de forma dageſſatorum, quod hinc dignoſcitur, quia non mutantur in plur. numero: Nam dicitur גֶּחָלִים בָּעֲרוּ Carbones exarſerunt: pſal. 18. בָּנִים כֶּחָשִׁים filij mendaces. Iſa. 30. 8 Sed & hoc notandū, quod iſta omnia ſunt מִלְּרַע

Hæc diligenter aduertēda

hoc eſt,habent accentũ in ultima: quæ uero pathãtur illa ſemper ſunt מִלְעֵיל hoc eſt habent accentum in penult. ſicut illa quæ habent ſex & quinq; puncta. Et in hoc quoq; illa diſcernuntur ab his quæ conſtant duplici kamez,nã ea ſemper ſunt מִלְרַע ut זָהָב aurum, דָּבָר uerbum, עָשָׁן fumus. Aduerte id bene,quia eſt regula notatu digna.

Fundamentum quartum: in quo declarantur formæ nominum,quorum prima uox eſt holem.

SCIENDVM quãdo uocale primũ in aliqua dictione eſt holem, illud in affixorum ſubiunctione ſingulari,& in plurali,atq; in regimine plur. mutatur in hatephkamez, ſed hac conditione quod uox ſecunda ſit ſægol & non alius punctus: ut אֹזֶן auris, קֹדֶשׁ ſanctitas, חֹדֶשׁ menſis,& ſimilia: hinc enim dicitur אָזְנוֹ auris eius, חָדְשׁוֹ קָדְשׁוֹ & אָזְנֵי אָזְנַיִם & cum affixis אָזְנָיו aures

eius

eius & cætera. At in regimine ſingula-
ri nunquam mutantur, ut אוֹזֶן אַהֲרוֹן au
ris Aharon: Exo. 28. קֹדֶשׁ יְיָ Sanctitas
domini: Leuit. 19. & ſimilia. 2 Po-
tiſſimum autē in perfectis neceſſe eſt
ut uox ſecunda ſit ſægol, alioquin in
quieſcētibus in lamed he mutatur etiā
holem quando uocale ſecundum non
fuerit ſægol, quod ſuo loco declarabi-
mus, nempe in oratione quarta, funda-
mento 9. ſigno tertio. 3 Porrò quan-
do in perfectis uox ſecunda non eſt ſæ
gol, ut in his, אוֹצָר theſaurus, כּוֹכָב ſtel
la, עוֹלֵל infans, & ſimilibus, holem q̊d
eſt in capite regulariter non mutatur:
camez uero aut zere quod eſt in calce,
qualiter illud mutetur iam ſignaui in
fundamento ſecundo, ſigno ſecundo.
Scripſi etiam paulo ſuperius in nomi-
nibus quę ſex conſtant punctis, funda
mento tertio, ſigno 7, quod propter

heth uel ain ſægol poſterius migret in pathah: & hæc eadē regula hic quoq; locum habet: nam ab אוֹרַח & כּוֹבַע dices אָרְחוֹ ſemita eius, כֹּבְעוֹ galea eius, &c. Quando aũt ainpoal eſt una ex literis gutturalibus,tunc migrat hateph kamez ſub ainpoal, & pepoal habet camez: ut ab אֹהֶל dicitur אָהֳלוֹ tabernaculum eius: & à תֹּאַר forma, תָּאֳרוֹ forma eius.

Fundamentum quintum:in quo declarantur formæ nominum, quibuſcunq; alijs à iam memoratis conſtent punctis.

AD uertendum præterea quod pauca inueniuntur nomina quorum prima uox eſt ſchurec: exempla, מִנִּים וְעוּגָב Chordæ & organũ: pſal. 102. עָגִיל וְכוּמָז Inauris & murenula: Num.31. Inuenitur deniq; tantũ unum q̃d habet hatephcamez, nẽpe מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָּן Opus manuũ artificis: Can.7.

Et ſic

Et sic non restāt nobis alia pūcta quę explicemus pręter pathah, hirec & tria puncta, hoc est kybuz: pro quibus tibi unam damus regulam omnibus satisfacientem, & est hæc. Quia enim tria illa puncta sunt ex minoribus, cōgruū fuit ut semper post ea sequeretur dages, de qua re fusius loquemur in tractatu Cantici. Nunc autē nomina dagessata nunquam mutantur: exempla, *Dagessata nõ mutantur*
אַבִּיר magnificus, כַּבִּיר fortis, גַּנָּב fur, סֻלָּם scala. Hinc dices in regimine אַבִּיר הָרֹעִים præcipuus pastorum: 1. Reg. 21. כַּבִּיר כֹּחַ Robustus uirtute: Iob 36. Et in statu affixorū: אַבִּירוֹ magnificus eius, כַּבִּירוֹ robustus eius. Sunt tamen pauca quæ excipiuntur ab hac regula mutationē admittentia. 2 Nota etiā quod nomina à capite scheuata, nunquam mutāt illud scheua, ut דְּבַשׁ mel, גְּבִיר uir, זְאֵב lupus, חֲמוֹר asinus, גְּבוּל terminus

terminus,& his ſimilia, in quibus ſcheua nunq̃ mutatur. Quod autem inuenitur Cant. 4. אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי id eſt, comedi fauum meum cum melle meo: putant illud aliam habere formã, ut nulla eſt forma nominũ quæ à communi regula non patiatur aliquam exceptionem. De quibus ampliorem faciemus mentionem in præfatione libri compoſitionis. Vide ibi. 3 Præterea ſciendum quod uox quæ illico poſt ſcheua uenit nunquam mutatur, niſi quando fuerit camez, cuiuſmodi ſunt כְּתָב ſcriptura, יְקָר honor,& his ſimilia. At iam explicuimus in fundamento 2. ſigno ſecundo quo pacto mutetur camez. Porrò quãdo iſta nomina, de quibus hic agimus, ueniũt in regimine plurali, uertitur ſcheua capitale in hirec, ut כִּתְבֵי ſcripturæ, יִקְרֵי honores: quorũ rationẽ oſtẽdem9 in ſequẽti fundamẽto.

Fundamentum

Fundamentum ſextum: in quo ſit mentio de his quæ conducũt ad noticiam affixorũ nominum.

NON inutile uiſum eſt, ut præmittam tibi regulam unam notabilem, quæ conditionem ſcheua manifeſtet. Nam punctũ illud eſt radix & fundamentum in miniſterio affixorum, præſertim in nominibus pfectis. Itaq; ſciendum, quod nunquam à capite dictionis duo ſcheuain ſimul ſcribuntur, ita ut unum mox cõſequatur alterum. Docuimus etiã paulo ſuperius, in fundamento 2. ſigno 2. quod camez & zere migrãt in ſcheua in capite cuiuslibet nominis. 2 Idem iudicium habetur nonnunquã de eo in medio dictionis. Vnde quodcunq; nomẽ habet ab initio ſcheua, etiam ſi illud ex alio puncto natũ fuerit, puta quod camez uel alius punctus à principio nominis mutetur in ſcheua ratione aliqua quatuor

mutationum

Duo scheua à principio

mutationum quas signauimus à capi/te fundamenti secundi, ueneritq; post huiuscemodi scheua pūctus camez aut zere, & inciderit simul causa ad mutan/dum punctum camez uel zere in pun/ctum scheua, certe cōcurrent in hoc sta tu duo scheuain à principio dictionis, sed impossibile est ut sic pariter mane/ant, quemadmodum supra scripsimus: ideo necesse est ut primum migret in hirec, quoties huiuscemodi inciderit ca sus. Quod ut clarius intelligas, hęc duo nomina דְּבָרִים זְקֵנִים capias pro ex/emplo. Quū enim obtinuerint locum cōstructionis, illico in fine cadit mem, id quod explanabitur in fundamento 12. huius orationis, & tum necesse erit ut etiam uoces ipsæ alleuiētur, nempe ut camez uel zere more suo in scheua mutentur: quo facto, erunt duo sche/uain à capite dictionis, dicendumq;

tunc

tunc esset רִבְרֵי זְקַנֵי sed quia id non est possibile, ut illas dictiones sic punctatas proferre queas, mutandum est primum scheua in hirec, dicēdumq́ue, רִבְרֵי זִקְנֵי id est, uerba, senes. ; Hinc liquet illos errare qui dicunt in thalmud זְכָרִים אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן לִזְכָרֵי כְהֻנָּה quia à זְכָרִים fit constructiuum זִכְרֵי sicut à רְבָרִים dicimus רִבְרֵי Et quidem ego uidi in una glossarum, quæ sunt de ordinanda oratione, in qua scriptum habetur: dici debet לִזְכָרֵי כְהוּנָה & non לְזִכְרֵי quia זִכְרֵי idem sonat quod זִכָּרוֹן id est, memoria: nunc autem de masculis sacerdotio aptis fit in Mischna mentio. Ad quod ego dico. Non est ullum discrimē inter זִכְרֵי si ipsum formes à זֶכֶר seu זִכָּרוֹן memoria, & inter זִכְרֵי quando est à singulari זָכָר quod est masculus. Nam dicimus à זֵכֶר memoria, זִכְרֵי memoriæ, sicut à בֶּגֶר ueste, בִּגְרֵי uestes: &

& quemadmodum absurdum & contra hebraismi proprietatē esset dicere בְּגָדַי sic minime conuenit ut dicamus זְבָרַי 4 Porrò in statu affixorum, plur. numerus recipit omnia affixa cū scheua à capite dictionis: ut דְּבָרָיו uerba eius, זְקֵנָיו senes eius, דְּבָרֶיךָ uerba tua: excipiūtur illa quæ in fine habent mem & nun literas, ob quas opus est quadam uocalium alleuiatione. Nam cum camez uel zere mutetur in scheua, & sic duo cōcurrāt scheuain, ut דְבְרֵיהֶם uerba eorum, זְקֵנֵיהֶם senes eorum, necesse est ut scheua primum uertatur in hirec, dicaturq; דִּבְרֵיהֶם & זִקְנֵיהֶם &c.

5 In hunc quoq; modum hæc nomina כְּתָב & יְקָר atq; his similia, quæ à principio habent scheua, quando ueniunt scribenda in plur. constructiuo, migrat scheua in hirec, diciturq; כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ scripta sanctitatis, יִקְרֵי רוּחַ gloriæ

riæ ſpiritus,tam & ſi hæc exempla non inueniantur in ſentẽtia aliqua biblica, nihilominus ſic dicimus per modum coniecturæ.

Fundamentum ſeptimum: in quo explicantur affixorum modi.

IN primis eſt notandum quod cuilibet nomini decem ſubiungũtur affixa ſeu pronomina: & literę quę iſtud exequuntur officium, ſunt ſex, comprehendunturq́ꝫ hoc ſigno הַכְּנוּיִם Accipe igitur has decem affixiones per ordinem: & quidem à nomine דָּבָר dices:

דְּבָרוֹ	uerbum eius, maſ.
דְּבָרְךָ	uerbum tuum, maſ.
דְּבָרִי	uerbũ meũ, maſ. & fœm.
דְּבָרָם	uerbum eorum.
דִּבְרְכֶם	uerbum ueſtrum: maſc.
דְּבָרֵנוּ	uerbũ noſtrũ, maſ. & fœ.
דְּבָרָהּ	uerbum eius, fœm.
דְּבָרֵךְ	uerbum tuum, fœm.

דְּבָרָן	uerbum earum.
דְּבַרְכֶן	uerbum ueſtrum,fœm.

2 Vides quomodo prima litera in omnibus iſtis exemplis habet ſcheua & ſecunda camez, præter ea quæ in fine habent mem uel nun, in quibus camez,quod eſt ſub ainpoal mutatur in pathah: idq; propterea, quod plurib. quàm alia exempla cõſtent uocalibus. Nunc accipe formam affixorũ in plurali numero. A דְּבָרִים uerba dicimus:

דְּבָרָיו	uerba eius:maſ.
דְּבָרֶיךָ	uerba tua: maſ.
דְּבָרַי	uerba mea,maſ. & fœm.
דִּבְרֵיהֶם	uerba eorum.
דִּבְרֵיכֶם	uerba ueſtra, maſ.
דְּבָרֵינוּ	uerba noſtra:maſ. & fœ.
דְּבָרֶיהָ	uerba eius, fœm.
דְּבָרַיִךְ	uerba tua, fœm.
דִּבְרֵיהֶן	uerba earum.
דִּבְרֵיכֶן	uerba ueſtra,fœm.

Vides

3 Vides hic quod in omnibus iſtis dictionibus litera prima habet ſcheua, præterquam illæ quæ in fine aſciſcunt affixum mem uel nun. Illa enim mutant ſcheua in hirec, quũ duo ſcheuain à principio dictionis ſimul ſtare non poſſint, quemadmodum in præcedenti fundamento ſcripſimus. Ponitur q̊q; in omnibus memoratis exemplis Iod ante affixum ipſum ceu ſignum plur. numeri. 4 Proinde notandum ꝙ affixa quæ nominibus ſubiunguntur, ſemper ſignificant poſſeſſionem quandam, hoc eſt, ſignificãt rem ipſam per nomen expreſſam in illius eſſe poſſeſſione, quem affixum ipſum demõſtrat. Exemplum. Quãdo dicis עַבְדוֹ ſeruus eius, aut אֲמָתוֹ ancilla eius, ſignificatur ſeruus aut ancilla huius aut illius. At affixa quæ uerbis ſubiunguntur, eum indicant in quem actio aliqua ueluti in

patientē transit: ut פְּקָדוֹ uisitauit eum, פְּקָדְךָ uisitauit te, quod perinde est ac si diceres פָּקַד אוֹתוֹ ille uisitauit istum, aut פָּקַד אוֹתְךָ ille uisitauit te, &c. quod tibi aliquanto fusius explicabimus in tractatu affixorum. 5 Sed & hoc aduertendum, quod literæ quæ à capite nominum seruiūt, habent pro signo memoratiuo מֹשֶׁה וְכָלֵב Et quoniam propter eas nomina in punctis uocalibus minime mutantur, non opus est ut hic quippiam de illis dicam, sed ministeriū earum explicabitur in tractatu officiorum.

Fundamentum octauum: in quo declarantur formæ nominum fœm. generis.

SCIENDVM quod nomina fœm. generis plerunq; terminantur in literam He, & litera mox præcedēs punctatur cum camez: & accentus dictionis cadit in eam literam quæ habet camez

mez: ut צְדָקָה iuſticia, חָכְמָה ſapientia, גְּזֵלָה rapina, אֲכִילָה comeſtio: שִׂמְלָה ueſtimentum, עֲבוֹדָה cultus, מְלוּכָה regnum, בֶּהָלָה terror, & alia his ſimilia. In regimine uero mutať he in Tau, & camez in pathah: ſed alia puncta manent omnino inconcuſſa, niſi quod ea nomina quæ hanc habent formam פְּעָלָה qualia ſunt בְּרָכָה benedictio, צְדָקָה iuſticia, ſic habent in cõſtructione: בִּרְכַּת יְיָ Benedictio domini: Gen. 38. צִדְקַת יְהוָה Iuſticia domini: Deu. 33. Et cum affixis בִּרְכָתוֹ & צִדְקָתוֹ & cætera. 2 Cauſa uero huius eſt, quod camez primum tranſit in ſcheua, quod conſequenter uertitur in hirec, ob cauſam quam iam ſupra fundamento ſexto ſcripſimus. Aliæ autem formæ nihil mutant. Nā dicimus חָכְמַת חָכְמָתוֹ Sic גְּזֵלָתוֹ גְּזֵלַת & אֲכִילָתוֹ אֲכִילַת & alia his ſimiliã. 3 Regula. He fœmi-

 nina

nina litera duplex habet ſignũ per q̊d cognoſci poteſt. Vnum eſt, quod ſemper habet camez ante ſe. Alterum, q̃ neceſſario accentus ponendus eſt ſub eam literam quę habet camez, hoc eſt, quod dictio illa habet accentum milra ſiue in ultima. Quod ſi unũ ex his duobus ſignis defuerit, litera he non conſtituet nomen fœmininum, ſed uel eſt ocioſe ſuperaddita aut eſt radicalis: ut

Cognitio he fœm. literæ

בְּחָלָה קָרָא לָיְלָה uocauit noctẽ: Gen. 1. מִצְרָיִם Torrens Ægypti. Num. 34. אַרְצָה שֵׂעִיר In terram Seir: Gene. 32. & ſimilia, in quibus accentus nõ eſt in ultima, & præterea in omnibus eis he eſt ſuperadditum, & nomen ipſum eſt maſ. generis. 4 Porrò quando litera eſt radicalis, tunc nomen ipſum eſt de quieſcentibus in lamed he, id quod illic latius declarabimus, & præſertim in oratione quarta, fundamento ſexto, ſigno

ſigno ſecundo, & tertio dabimus tibi quaſdam regulas quomodo diſcernere debeas he ſuperadditum à radicali.

Fundamentum nonum: in quo declaratur plurale nominum fœm. generis.

NOMINA fœminina in plurali numero ut in plurimum habent in fine literam Tau, & quæ eam præcedit punctatur cum holem & uau quieſcente, ut צְדָקוֹת iuſticiæ, חָכְמוֹת ſapientiæ, & ſimilia. 2 Aliquando autẽ uau illud ſcribitur & aliquando nõ ſcribitur: quod ſcribit͛ uau plenũ, & quod non ſcribitur uau deficiens uocatur ab autore qui fecit הַמַּסוֹרֶת id eſt, librum traditionum ſeu collationum ſcripturę: ut תּוֹלְדוֹת generationes, quod plurale ubiq; inuenitur deficiens, demptis duobus locis ubi eſt plenum. Sic צָרוֹת id eſt, tribulationes, ſemper inuenitur integre ſcriptum. Hoc uero plurale חֻפּוֹת

 id eſt,

id eſt, decreta, in nouem locis repertũ, octies eſt plenum & ſemel deficiẽs. Similiter pluralia maſculina, quæ deſinũt in יִם aliquando patiuntur defectum in Iod, ut הַתַּנִּינִם quod dracones ſignificat, ter deficere inuenitur. Et in uocabulo צַדִּיקִם Iod poſterius quãdoq; inueniť expunctũ. Et in hũc modũ plurima inueniũtur, quemadmodum id auxiliãte domino indicabimus in æditione noſtra המסורת quam iam non ſemel conteſtati ſumus nos prope diem ædituros 3 Sunt quoq; nomina fœm. quæ in ſing. numero habent he fœm. literam, in plurali uero deſinunt in יִם more maſculinorum: ut à שָׁנָה annus, dicitur שָׁנִים anni, & à נְמָלָה formica, נְמָלִים & alia his ſimilia. Sicut & nomina maſculina aliquando inueniuntur habere in plurali terminationem fœmininã, ut ab אָב pater, fit אָבוֹת patres

patres: & à בּוֹר puteus dicitur בּוֹרוֹת & ſimilia. Sunt etiam quædam quæ in utranq; deſinunt plur. terminationem: ut ab חֲגוֹר cinctoriũ, fit plurale חֲגוֹרִים & חֲגוֹרוֹת Sic à דוֹר generatio, dicitur in plur. דוֹרוֹת & דוֹרִים uerum iam con teſtati ſumus nos æditùros libellũ unũ in quo explicabimus omnes huiuſce modi nominũ diuerſitates, uocabit'q; nomen illius פֶּרֶק חֲמוּרוֹת id eſt, tracta tulus proprietatum.

Fundamentum decimum: in quo declarantur nomina fœminina, quæ in ſingulari numero deſinunt in literam Tau.

SCIENDVM, quemadmodũ participium præſens fœm. in coniugat. kal, in ſingulari numero habet duplicem formam, nempe פּוֹקֶדֶת uel פּוֹקְדָה & frequentius iſta forma פּוֹקֶדֶת eſt in uſu quàm alia, id quod ſuo loco fuſius indicauimus, nempe oratione 2. funda

mēto primo & ſigno quarto, ſic quoq; nomina fœm. hanc duplicem formam habere inueniũtur, ſed frequentius deſinũt in he quàm in Tau, ſicut id oſtendimus ſupra fundamēto octauo, & in fundamento ſequenti declarabimus quandam differentiam quæ eſt inter ea. 2 Scias igitur quædam eſſe nomina fœm. quæ in fine habent Tau literam, & mox pręcedens litera punctatur cum ſægol, ut שִׁבּוֹלֶת קְטוֹרֶת uapor, ſpica, & ſimilia, & frequentius talia nomina ſcribuntur cum duobus ſægolin, quę literã tau mox præcedunt, ut אַדֶּרֶת pallium, עֲטֶרֶת corona, & ſimilia. 3

Noueris etiam quod memorata nomina ſolum hanc duplicem habēt formam, nam uel habent duplex ſægol, uel habent holem præcedente uno ſægol literam tau fœmininam. Idem ſentiendum de nominibus, quæ à fronte admit-

admittunt literam mem, ut מגערת increpatio, משקולת ponderatio: aut habent ſuperadditã literã tau, ut תחבושת ligatura, תפארת ornamentum: & punctus qui eſt ante holem uel ſægol nunquam mutatur, ſiue ueniat poſt eũ dages ſiue non. 5 Porrò modum mutationis & punctationis eorum, quando habẽt unã ex literis gutturalib. aut quando ueniunt in pauſa, & alia cõtingentia, diſces & intelliges ex nominib. trium literarum, & quæ habent iſtam in punctis formam, hoc eſt, quę habẽt holem & ſægol, deſinũtq; in tau fœm. literam, quale eſt קטורת & ſimilia, inſequuntur normam horum nominum חרש קרש uidelicet quod in ſtatu mutationis, holẽ migrat in hatephcamez: ut קטרתו incenſum eius, & ſimilia, ut iã fundamento 4. ſcripſimus. 6 Eà uero quæ cõſtant duplici ſægol, ut ſunt

אדרת

עֲטֶרֶת אֲגֶרֶת imitantur formam nominum habentium ſex puncta: de quib. ſcripſimus in fundamento 3, & 4. Scias tamen quod ſægol primum nunq̃ uertit̃ in hirec ſed duntaxat in pathah ut עֲטַרְתּוֹ corona eius, תִּפְאַרְתּוֹ decor eius, &c. iuxta formam רֶגֶל רַגְלוֹ & ſimilium.

Fundamentum undecimũ: in quo declaratur quo pacto affixa ſubiungantur nominibus fœm. generis, deſinentibus in he uel tau, & quale inter ſe habeant diſcrimen.

NOTANDVM quod ea nomina quę in fine habent he fœmininã literã mutãt he in tau molle, q̃ties illis aliquod ſubiungitur affixũ: ut à צְדָקָה dicitur צִדְקָתוֹ iuſticia eius: & à שִׂמְלָה fit שִׂמְלָתוֹ ueſtimentum eius, & ſimilia. Illa uero quæ in fine habent literã he alioquin ſuperadditã, in affixorum ſubiunctione priuantur litera he: ut à

מקנה

מִקְנֶה quod ſignificat pecus, dicitur
מִקְנִי מִקְנְךָ &c. excipitur tamen affixũ
tertiæ perſonæ ſingularis numeri, ubi
he fit mobile, ut מִקְנֵהוּ pecus uel poſ/
ſeſſio eius, מַטֵּהוּ baculus eius. 2

Porrò in plur. numero affixa maſ. &
fœm. plur. & item ſing. fœm. tertiæ per
ſonę, nõ abijciũt he, ut מִקְנֵיהֶם מִקְנֵיהֶן
מִקְנֶיהָ Alia uero affixa excludunt lite
ram he, ut מִקְנַי מִקְנֶיךָ מִקְנָיו &c. Cæ
terum ea nomina fœminina quę in ſta
tu abſoluto deſinunt in tau, ſub omni/
bus affixis in ſingulari daggeſſantur,
ut ab עֲטֶרֶת & תִּפְאֶרֶת dices עֲטַרְתּוֹ co/
rona eius, תִּפְאַרְתּוֹ decor eius, & alia
his ſimilia: & per hoc diſcernes illa ab
iſtis. Vnde cogimur dicere iſta nomi/
na מִלְחַמְתּוֹ prælium eius, מִשְׁמַרְתּוֹ cu
ſtodia eius, & his ſimilia, habere ſingu/
lare abſolutũ מִלְחֶמֶת & מִשְׁמֶרֶת Nã
ſi eſſent ab מִלְחָמָה & מִשְׁמָרָה in hũc
modum

modū ſubiungeretur affixū, מִלְחַמְתּוֹ & מִשְׁמַרְתּוֹ tau ſcilicet litera raphata.
3 Id quoq; ſciendum, quod fœminina pluralia recipiunt affixa manente utroq; ſigno pluralis numeri, hoc eſt, manente Iod ſigno maſc. & tau ſigno fœm. ut צִדְקוֹתָיו iuſticiæ eius, צִדְקוֹתֶיךָ iuſticiæ tuæ, &c. Sic quæ in ſingulari cum affixis habent tau daggeſſatum, de quibus ſupra ſcripſimus, in plurali quando recipiunt affixa habent tau raphatum & molle: ut מִלְחֲמוֹתָיו prælia eius, מִשְׁמְרוֹתָיו cuſtodiæ eius. Huius autem rei cauſa eſt holem, quum non ſoleat poſt ipſum uenire dages. 4
Nota etiam quod affixa plur. maſc. & fœm. plerunque in fine ſubiunguntur cum he & mem, uel cum he & nun: ut מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם וּמִשְׁפְּחוֹתֵיהֶן familiæ eorum & familiæ earum, exceptis paucis locis in quib. he excludit: ut מִשְׁפְּחוֹתָם

& מִשְׁפְּחוֹתָן Est autem aliqua differentia inter ea: & is qui intelligit expositionem Rabi Schlomo Iarhij super hūc uersum, וּתְכַל תְּלוּנֹּתָם Et cessabit murmur eorū: Num. 17. intelliget quale sit discrimen inter מִשְׁפְּחוֹתָם & מִשְׁפְּחֹתָם & מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם Verū iam statui componere aliquem librum, in quo exponam omnia uerba memorati ra. Salomonis, quæ grammaticaliter commemorat in sua glossa super pentatheucū.

Fundamentum duodecimum: in quo declarantur nomina, quæ habent ultra tres radicales literam aliam superadditam.

NOTANDVM quod sex sunt literæ, quæ nominibus absq; ulla consignificatione superaddi solent, quarum signum est הָאֱמַנְתִּי Et aliquando quidem à fronte superaddi solent, aliquando à calce, nonnunquam à fronte & à calce. Et aduerte quod nō superad *Literæ Heemanthicæ*

duntur

duntur nisi illis nominibus quæ deriuantur à uerbis, quemadmodum id latius explicabo in libello specierum, specie secunda. Declarabo autem singulas illas literas, in duobus istis ultimis fundamentis, quomodo segregari debeāt à radice trium literarum. 2 In primis notandum quod he litera non inuenitur superaddita initijs nominum perfectorum, nisi in uno dūtaxat loco, nempe לְהַשְׁמָעוּת אָזְנַיִם id est, ad auditum aurium: Ezech. 28. Nominibus uero imperfectis sæpius inuenitur superaddita: ut הַצָּלָה defensio, à uerbo נָצַל eua sit: & הַרְוָחָה dilatatio, à uerbo רָוַח dilatauit, quæ quidem suis in locis excutiam. Porrò in fine nominū inueniuntur tria genera hehin. Quoddam constituit fœm. genus, aliud est radicale, & tertium est superadditum, quod fundamento octauo explicuimus.

Litera He

3 Litera aleph in multis locis solet superaddi nominibus, & tum plerũq; punctatur cum sægol: ut אֶצְבַּע digitus, אֶשְׁכָּב stratũ, אֶשְׁכּוֹל botrus, אֶגְרוֹף pugnus, & alia his similia. Interdum quoque inuenitur habere pathah, ut אַבְנֵט baltheus, אַבְרֵךְ præpositus, אַכְזָב mendax, & similia. Quiescit autem scheua semp̱ post literas הֶאֱמַנְתִּי Inueniuntur deniq; nomina in quibus aleph est litera radicalis, quæ scilicet numerantur inter nomina quatuor radicalium literarũ: de quibus mentionem faciemus in sequenti oratione, fundamento 13. Et nota quod illa nomina Hæemantica ferè nunquam admittũt literam he fœmininam. 4 Sed & hoc sciẽdum, quod aleph in fine nominum nunquam inuenitur denominatiue adiecta saltem in lingua Heb. secus in lingua Chal. quam Thargum Aleph

n uoca-

uocamus, in ea enim ſæpe nominibus à calce ſuperaddi conſueuit: ut מַלְכָּא rex, עַבְדָא ſeruus, & ſimilia. Sunt etiã quæ literam aleph habent pro tertia radicali litera, ſicut כִּסֵּא ſolium, פֶּלֶא miraculum, uerum illa ſunt de quieſcentibus in lamed aleph, quorũ ſuo loco non obliuiſcemur. Rurſus ſunt alia, in quibus aleph loco he uſurpari ſolet, ut כַּמַּטָּרָא לַחֵץ Quaſi ſignum pro ſagitta Thren. 3. Et קְרֶאןָ לִי מָרָא Vocate me amaram: Ruth 1. & his ſimilia. 5

Mem Hæemã thicum

Mem quoq; ſupperaddi ſolet nominibus à fronte, & tũc plerunq; punctatur cũ hirec, & ſcheua quod uenit poſt ipſum qeſcit, & ultima uox eſt camez: ut מִקְדָּשׁ ſanctuarium, מִשְׁכָּן tabernaculũ: & cum holem, ut מִזְמוֹר pſalmus, מִכְלוֹל ornatus uel ſummarium, & ſimilia. Quando autem poſt mem ſequitur litera gutturalis, tunc mem pathatur

tur

tur in fauorē gutturalis literæ, ut מַאֲכָל cibus, מַחֲשׂוֹת denudatio, & ſimilia. Idem quoq; fieri ſolet extra caſum literæ gutturalis, & tunc plerunq; talia dageſſantur quādo habent ſubiunctum affixum, aut quando pluralis habent formam: ut מַטְעַם cibus, מַרְבַד tapetum, מַחְמַד deſiderium: de quibus dices מַטְעַמִּים מַרְבַדִּים מַחֲמַדִּים Sed & ea quæ ſub mem habent hirec, interdū inueniuntur dageſſari, ut à מִשְׂגַב fit מִשְׂגַבִּי confugiū meum, & ſimilia pauca. Omnia autem talia quæ recipiunt dages, habēt penultimā uocē pathah: ſed quæ in camez uel holem deſinunt, nunquā admittunt dages. 6 Iam etiam didiciſti, quod camezata in regimine mutant camez in pathah, ut à מִקְדָשׁ dices מִקְדַשׁ יְיָ ſanctuarium domini: Num. 19. מִשְׁכַּן יְיָ Tabernaculum domini: Ibidē. Item מַאֲכַל מִכָּל

פַּרְעֹה de omni cibo Pharaonis : Gen. 40. 7 Sunt etiam aliqua quæ in fine admittũt he fœm. literam, & ſimul habent mem punctatũ cum hirec uel pathah aut cum ſægol,ut מִלְחָמָה prælium, מַמְלָכָה regnum, מֶמְשָׁלָה dominium:& in ſtatu regiminis , מִלְחֶמֶת & מַמְלֶכֶת עוֹג Regnum Og:Deu.3.Item לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם in dominiũ diei : Gen. 1. Inuenitur quoq; hæc forma extra ſtatum regiminis: ut מִסְגֶּרֶת טוֹפַח Clauſura palmæ: Exo.25. אֶת הַמִּגְעֶרֶת Increpationem: Deut. 28. Et cum holem, ut מִשְׁקוֹלָה ponderatio , מַחְגוֹרָה cinctura. Et iam quidem fundamento 10.ſcripſimus nonnihil de horum conditioni-

Mem à fine bus.Inueniunt̃ præterea nomina,quæ à calce admittũt literã mem, ut פִּתְאוֹם Subito, שִׁלְשׁוֹם nudiuſtertius,& ſimilia quædam pauca. At mem quod in fine nominum adijcitur ad conſtituen

dum

dum pluralem numerum,ut hic דְּבָרִים . זְכָרִים nõ uocatur mem superadditum sed potius mem seruile, & præcedit ipsum semper hirec magnum, hoc est, hirec simul cum Iod.Et quãdo nomen huiusmodi plurale uenerit in statum regiminis, cadit mem ipsum remanente solo Iod,& litera quæ mox præcedit literam Iod punctatur cũ zere:ut דִּבְרֵי זִקְנֵי id quod fusius declarabo in tractatulo affixorum.

Fundamentum XIII. *in quo declaratur quo pacto quædam nomina habent superadditas literas nun uel tau uel Iod, à capite uel à calce.*

LITERA Nun à fronte non solet superaddi nominibus,nisi in paucis quibusdam nominibus proprijs,ut sunt נַפְתָּלִי נִמְרוֹד quę nos legimus Neptalim,Nemrod & similia. 2 At in fine dictionis frequẽter inuenitur superaddi, & tunc pepoal habet plerunque

punctum hirec, ut זִכְרוֹן memoriale, שִׁלְטוֹן poteſtas. Et quædam deſinunt in camez,ut פִּשְׁתָּן linum, חַרְצָן acinus, & ſimilia. Inueniuntur quoq; paucula quæ ſignantur cum hatephcamez aut cum tribus punctis, qualia ſunt קָרְבָּן ſacrificium, שֻׁלְחָן menſa,& talia habēt plurale fœmininum in oth, ut קָרְבָּנוֹת שֻׁלְחָנוֹת Inueniuntur quoq; multa in quibus nun illud eſt radicale, reijciunturq; talia nomina in claſſem nominū conſtantium 4. radicalibus literis, ut ſunt חַשְׁמַן legatus, דָּרְבָן ſtimulus: de quibus nonnihil dicemus in ſequenti oratione,fundamento ultimo. Inueniuntur præterea multa quæ dageſſant, ut ſunt זִכָּרוֹן memoria, ſeu hiſtoria, שִׁכָּרוֹן ebrietas,etiam quando ainpoal ſignatur cum ſcheua, ut קִלְּשׁוֹן ſarculus, קִמְּשׁוֹן urtica, & ſimilia pauca in hunc modum dageſſata. 3 Litera

tau

tau superaddi solet nominibus à capi- te,& tunc plerunq; punctatur cum pa- thah, etiam extra casum literæ guttu- ralis, quiescitq; scheua post ipsum, & uox ultima sępenumero est schurec, ex emplum, תַּמְרוּר mutatio, תַּמְרוּק mun dus muliebris, תַּעֲנוּג uoluptas. Inueni untur deniq; pauca quædã cum hirec uel cũ zere, ut תַּלְמִיד discipulus, תַּכְרִיךְ pallium, תַּרְשִׁישׁ insula, תַּשְׁבֵּץ inclusio, & similia. Item tau quoq; inuenitur ha bere hirec, ut תִּדְהָר abies: Et cum he litera fœminina: ut תִּפְאָרָה pulchritu- do. Sunt etiam quædam quæ inueni- untur habere tau tam à fronte quàm à calce: ut תִּלְבּוֹשֶׁת uestitus, תִּפְאֶרֶת de- cor, & similia. Et omnia ista habent ac- centum millel, hoc est, in penultima. *Tau hæe manthi*

4 Inueniuntur subinde quædam quæ à calce duntaxat habent additio- nem tau & non à fronte, & litera mox

præcedens punctaẽ cum schurec, & pepoal cum pathah : ut מַלְכוּת regnum, גַבְהוּת altitudo, מַרְדוּת rebellio, שַׁחֲרוּת nigredo. Rursus inueniuntur aliqua, quę sub pepoal habent hirec, ut רִפְאוּת sanitas, שִׁפְלוּת humilitas, עִקְשׁוּת peruersitas. Item quædam habent sub pepoal scheua sequente hirec, ut יְרִירוּת dilectio, שְׁרִירוּת prauitas. Et in his omnibus sic debet formari plurale, ut Iod ipsum moueatur, hoc est, consonãs fiat & non uocale maneat, quẽadmodum à מַלְכוּת dicitur in plur. אַרְבַּע מַלְכִיּוֹת quatuor regna: Daniel. 9. Sic dicemus שִׁפְלִיּוֹת sterilitates, עִקְשִׁיּוֹת peruersitates, גַבְהִיּוֹת extollentiæ. 5 Reperiunẽ quoq; aliqua quæ habent additionem tau in fine pręcedente hirec, ut sunt גָפְרִית sulphur, שְׁאֵרִית reliquiæ, תַּבְנִית similitudo, תַּרְמִית deceptio, רֵאשִׁית principium, חֲמִישִׁית quinta

pars

pars,& ſimilia:& hæc quoq; habent in
plur.iod mobile iuxta formā חֲמִישִׁיּוֹת
quod in Thalmud inuenitur. Sic dici-
tur תַבְנִיּוֹת רַאשִׁיּוֹת & cætera. 6 Iod *Iod hæemāthi*
frequenter inuenitur ſuperadditum no
minibus proprijs à capite, ut יִצְחָק
יַעֲקֹב יִצְהָר & ſimilia. Ex appellatiuis
inueniuntur etiā quædā,ut ſunt יַלְקוּט
ſaccus ſeu pera, יַנְשׁוּת ulula, quod &
in holem inuenitur finiri, וְעֹרֵב וְיַנְשׁוֹת
Coruus & noctua:Iſa.34.Sicut & illud
סַפִּיר וְיַהֲלוֹם Saphirus & Iaſpis: Exo.
28.Item Iod quoq; inuenitur ſuperad-
di nominibus proprijs in fine: ut בַעֲרַי
בַחֲרַי & ſimilia pauca. Sed יְהוּדִי מִצְרִי
עִבְרִי id eſt,Iudæus,Ægyptius,Hebræ
us atq; ſimilia, in his Iod non eſt litera
hæematice ſuperaddita, ſed potius eſt
litera gentilis, id quod in libello ſpecie-
rum clarius explicabimus.

Finit oratio tertia.

ORATIO quarta declarat multiplices formas nominum imperfectorum & quiescentiũ diuiditurq; & ipsa in tredecim fundamenta.

Fundamentum primum: in quo explicantur nomina quæ defectum patiuntur in pepoal Nun.

HIC in primis sciendum quod om̃nia nomina defectiua in nun, habent augmentum mem à capite, semper punctatum cum pathah sequente dages, quod repræsentat defectũ nun: ut מַטַּע יְיָ plantatio domini: Isa. 61. מַסַּע וְשִׁרְיָה Arma & lorica: Iob 41. quorum radices sunt נָטַע plantauit, נָסַע profectus est. Sunt quoque quæ in fine recipiũt he literã fœm. ut מַפָּלָה cadauer, מַטָּרָה custodia. Et cum zere, ut

ut מַגֵּפָה plaga seu cædes, מַסֵּכָה con/
flatile, & similia. Et hanc formã quoq;
habet מַצֵּבָה statua, quod tamen est
de quiescentibus in pe Iod. Nam idem
est de illis & de ijs quæ deficiunt in pe
nun iudicium, quemadmodum id in/
dicaui oratione 2. fundamento quinto,
signo sexto. 2 Didicisti autem iam
supra quod nomina dagessata nõ mu/
tantur in punctis, ut est explicatum o/
ratione 3. fundamento 5. signo primo.
In hunc quoq; modum occurrunt non
nunquam nomina, quæ defectum pa/
tiuntur in pe nun, & simul quiescunt in
lamedpoal he: Exempla, מַכָּה cædes,
מַצָּה contentio: quorum radices sunt
נָכָה & נָצָה Et he quod nominibus in
fine additur, est he fœmininum. Sed
hic צַר הַמַּצָּע angustum stratum: Isa.
28. est à radice יָצַע strauit. Sunt præ/
terea aliqua quæ in fine habent he ra/
dicale

dicale:ut מַטֶּה baculus & ſimilia. Ratio uero per quam he illud dignoſcitur ab he fœm. litera eſt, quia habet ante ſe ſægol:& id declarabitur latius in fundamento 6. huius orationis. Item ☞ exemplum ubi extremitates deficiunt: מַתָּן donum, & cum defectu utriuſq; extremitatis, מַתַּת datum, à radice נָתַן dedit. 3 Regula. Quandocunq; inueneris aliquod nomē, quod à fronte habet mem pathatum ſequente dages,non dubites quin illud ſit ex defectiuis in pe nun.Inueniunt quoq; duo in hoc ordine quæ à fronte habent augmentum he ſequente dages,ut רְוַח וְהַצָּלָה dilatatio ſeu reſpiratio & liberatio: Eſter 4. Sic הַכָּרַת פְּנֵיהֶם Cognitio facierum ſuarum: Iſa. 3. quorum radices ſunt נָכַר & נָצַל Rurſus inueniuntur alia duo in hoc ordine,quæ à fronte defectum patiūtur abſq; ullo ſuperaddito

Regula pro defectiuis nominibus

addito augmento, & sunt שִׂיא eleua-
tio & שִׂיג occupatio seu apprehensio:
ut יַעֲלֶה לַשָּׁמַיִם שִׂיאוֹ Ascendet in cœ
lum altitudo eius: Iob 20. Sic וְכִי שִׂיג
לוֹ Quoniam negocium est illi: 3. Reg.
18. quorũ radices sunt נָשָׂא & נָשַׂג Nec
opus est pro illis aliquam afferre ratio
nem, quãdoquidẽ pauca numero sint.

Fundamentum secundum: in quo explicantur ea nomina quæ quiescunt in pepoal aleph uel Iod.

HIC sciendum, quod nullum unquam reperitur nomen in cuius capite quiescat litera aleph, sed omnia talia nomina formantur more nominum perfectorum, ut ab אָמַר fit מַאֲמָר dictum, uel אוֹמֶר uerbum: Et ab אָכַל comedit, fit מַאֲכָל uel אוֹכֶל uel אֲכִילָה cibus & cibatio. Simili modo aleph in medio nominis nunquam inuenitur quiescere: ut à שָׁאַל rogauit, fit שְׁאֵלָה interrogatio, uel מִשְׁאָל petitio. In fine

uero

uero dictionis solet quiescere, quemad modum infra ostendam fundamento octauo. 2 Ea uero quæ quiescunt in pe Iod, plerunq; habent à capite ad ditionem mem uel tau, punctanturq; cum holem: ut מוֹצָא exitus, מוֹשָׁב con sessus, & similia, habentq; camez in fi ne, licet sint & alia quæ desinũt in zere, ut מוֹעֵד solennitas, מוֹקֵשׁ offendicu lum, & similia. Et nota quod ea quæ in singulari desinunt in camez, in plurali quoq; retinẽt camez illud: nam à prio ribus exemplis hæc formantur plura lia, מוֹשָׁבִים sessiones seu habitationes, מוֹצָאוֹת egressiones. Sed illa quæ in sin gulari desinunt in zere, mutant illud in plur. in scheua: ut à מוֹפֵת dicit' מוֹפְתִים prodigia, & à מוֹקֵשׁ fit מוֹקְשִׁים scan dala, & similia. Habent autem omnia ista accentum milra, hoc est, in ultima. Et iam quidem didicisti conuersionem

camez

camez & zere in fine dictionum. Item exemplum ubi in hoc ordine à fronte additur litera tau, תּוֹשָׁב habitatio, & in plurali, תּוֹשָׁבִים Tamen quæ à fronte recipiunt augmentum tau frequentius in fine desinunt in he fœmininum, ut תּוֹלְדָה generatio, תּוֹכֵחָה correptio, & similia. Idem fit in his quæ quiescunt in extremitatibus, ut תּוֹדָה laus uel gratiarum actio, תּוֹרָה instrumentum seu lex, à uerbis יָדָה & יָרָה Item sunt quę in utraq; extremitate admittunt tau, ut תּוֹעֶלֶת utilitas, תּוֹחֶלֶת spes, & similia. Sunt etiã, licet pauca, quæ habẽt mem in capite & tau in fine, ut מוֹעֵצָה consultatio, מוֹרָשָׁה possessio. Regula. Quodcunq; nomen à fronte inuenitur habere augmentũ mem uel tau sequente puncto holem, illud est ex quiescentibus in pe Iod. Excipiunt tamen quædam à regula: ut וַהֲבֵאתִי מוֹרָךְ Et ad-

ducam teneritudinem: Leui. 26. בְּמוֹעַל יְדֵיהֶם In studio manuum suarum: Ne hemię 8. quæ sunt ex duplicãtibus ain/ poal. Inueniuntur etiam pauca quæ habent mem punctatum cum schurec, ut מוּסָר disciplina, מוּצָק infusorium, & similia. Item inueniuntur alia quæ ca/ rent augmento literæ à fronte, sed desi nunt tantum in he fœmininũ, ut שֵׁנָה somnus, עֵצָה consilium, דֵּעָה scientia, & similia: & hęc in regimine mutant zere in scheua, & camez in pathah, quemad modum explicatum est in oratione pri ma, fundamẽto 2. Sũt pręterea alia, sed pauca, quæ in hac forma carent he fœ/ minina litera, & hæc non sunt curanda ob paucitatem eorum, ut est, צֵא תֹּאמַר לוֹ Egestionem dices ei: Isa. 30. Sic בּוּל הָרִים fructus montium: Iob 40. quo/ rum radices sunt יָצָא exiuit, & יָבַל pro tulit.

Fundamentum

Fundamentum tertium: in quo explicantur nomina quieſcentia in ainpoal, augmentum literæ habentia.

NOTANDVM in primis quod multa ſunt nomina in ordine quieſcentium in ainpoal, quæ habent augmentum mem cum camez, ut מָקוֹם locus, מָלוֹן diuerſorium, & ſimilia. Et hæc in ſtatu regiminis & affixionis mutant camez more nominum perfectorum in ſcheua, ut מְקוֹם מְלוֹן & מְקוֹמוֹ מְלוֹנוֹ & cætera. Quædam habent terminationem pluralem maſculinam, ut מְלוֹנִים מְקוֹמוֹת Quando uero à calce aſſumunt he fœm. literam, mem ſemper habet ſcheua ſequiturq́ ipſum ſchurec: ut מְשׁוּבָה auerſatrix, מְלוּנָה tugurium, מְבוּנָה intelligentia, & ſimilia. Sunt quoq́ quæ augmentū tau in capite habent, ut תְּקוּמָה erectio uel reſurrectio, תְּלוּנָה murmur, & ſimilia.

Sed abſq; he fœm. litera nunquam in hac forma inuenitur nomen quod habeat ſuperadditum mem aut tau. 2

¶ Regula. Quodcunq; nomen inueneris à fronte habere augmentũ mem cum camez,& in quatuor dictis mutatiõibus mem illud uel tau uertit camez in ſcheua, ſignum eſt nomen illud eſſe ex quieſcentibus in ainpoal. Inueniuntur quoq; pauca quæ in fine habent augmentum tau,ut בּוֹשֶׁת confuſio:& iam in præcedentibus didiciſti tau in talib. daggeſſari quoties illis affixũ aliquod ſubiungitur,ut לְבָשְׁתְּךָ וְלְבוֹשֶׁת In confuſionẽ tuam & in confuſionẽ: 1. Reg. 20. 3 Sic quoq; uenit in alia forma, ut עֵדוּת teſtimoniũ,& in plurali,עֵדְיוֹת ſicut & ſupra explicatum eſt oratione 3.fund. ult. ſigno 4. Inuenitur etiã unũ quod habet augmentũ mem in fine, nempe רֵיקָם uacuum uel uacuitas.

Funda-

Fundamentũ quartũ: in quo agitur de nominibus quiescentibus in ainpoal, quæ nullum habent literæ augmentum.

SVNT complura nomina in hoc ordine, quæ penitus nullum habent augmentum, & constant dũtaxat duabus literis, pũctaturq; pepoal semper uno quinq; magnorũ uocaliũ. Exempla quæ habent camez: זָר extraneus, צָר tribulator, רָע malignus. Quæ zere, ut גֵּר peregrinus, אֵד exitium. Quæ hirec, ut סִיר olla, קִיר paries, עִיר ciuitas. Quæ holẽ, ut אוֹר lux, יוֹם dies, טוֹב bonus. Quę schurec, ut שׁוּק platea דוּד caldariũ, & similia. 2 At cum uocalibus minoribus nunquam inueniuntur. Et nota quod prædicta nomina plerunq; non mutãtur: quæ autem mutantur, mutãtur in formas cõmutabiles seu æquiualẽtes, ut à nomine יום formatur plurale cum camez: similiter

cum affixis mutatur holem in camez, ut יָמִים dies, יָמָיו dies eius, &c. Sic à ראשׁ fit רָאשִׁים capita, רָאשָׁיו capita eius. Itemq; nomen טוֹב in statu re- giminis & affixionis mutat holem in schurec, ut טוֹב טוּבוֹ &c. 3 Porrò quæ habent camez & zere, regulariter non mutantur: huius ratio & causa patebit infra fundamento 8. Sunt quoq; multa quæ habent hirec & schurec & non mutantur, nisi quod עִיר quando significat pullum, in plurali num. habet Iod mobile, ut עֲיָרִים & עֲיָרוֹת Sic שׁוּק id est, platea, in plur. mouet uau ipsum, ut שְׁוָקִים Sic קוֹץ quoq;, id est, capillus, habet קְוֻצּוֹתָיו Cincinni eius: Cant. 6. Et à רוּר inuenitur וּבַרְוָרִים Et in ollis: 2. Paralip. 34. 4 Rursus sunt alia, quæ in singulari numero habent Iod mobile, ut בַּיִת domus, זַיִת oliua, עַיִן oculus, לַיִל nox, & alia his similia,

milia, quæ omnia habent accentum millel, hoc eſt, in penult. alioquin neceſſe eſſet Iod dageſſari, ſicut explicabitur in libello cantici. 5 Hæc itaq; nomina per omnes quatuor mutationes habent Iod immobile, ut in regimine & affixione dices, בֵּית בֵּיתוֹ Sic זֵית זֵיתוֹ & in plur. זֵיתִים oliuæ. Item לֵיל nox, לֵילוֹ לֵילוֹת Et ab hac regula nihil excipitur præter uocabulum בָּתִּים id eſt, domus in plur. quod eſt ualde irregulare, quum in eo dages ſequatur uocem magnam accentumq; habeat milra, hoc eſt, in ultima. 3 Inueniunt quoq; in hoc ordine nomina, quæ in ſingulari habent uau mobile, ut אָוֶן uanitas, עָוֶל iniquitas, מָוֶת mors, תָּוֶךְ medium, & alia his ſimilia, quæ habēt camez & ſægol, nec inuenitur hæc forma in perfectis, ut memorauimus in oratione tertia, fundamento 2. ſigno 7.

In ſtatu uero regiminis & affixionis: quieſcit plerunq; uau, ut בְּתוֹךְ הָעִיר In medio ciuitatis: Gene. 19. מוֹת יְשָׁרִים Mors rectorum: Num. 23. Et cum affixis, לִפְנֵי מוֹתוֹ Ante mortē ſuam: Deu. 33. אֶל תּוֹכוֹ ad medium eius: Leuit. 11. מַחְשְׁבוֹת אוֹנֵךְ Cogitationes uanitatis tuæ: Ierem. 4. Item quædam recipiūt augmentum he in fine, retinetq; uau mobilitatē ſuam, ut מָוְתָה mors, עַוְלָה iniquitas. Et unum inuenitur quod in ſtatu affixiōis habet uau mobile, nempe וּבְעַוְלוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה Et in iniquitate ſua quam fecit: Ezech. 18. Præterea uocabulum שָׁוְא id eſt, uanum, fruſtra, ſeu uanitas, eſt de forma iſta, niſi quod in punctis habet alleuiationem, nam uertitur ſægol in ſcheua propter quietem aleph, cum שֶׁוְא dicendum eſſet.

Funda-

Fundamentum quintum: de nominibus quiescentibus in lamedpoal aleph.

NOTANDVM q̊d multa sunt nomina quę quiescunt in lamed aleph, & punctantur duplici sægol, ut פֶּלֶא miraculum, כֶּלֶא carcer, גֶּבֶא fouea, טֶנֶא sporta, & similia. Et hæc imitantur normam nominum perfectorum: habentq; aliquando in affixorum subiunctione hirec, ut פִּלְאוֹ miraculum eius, כִּלְאוֹ carcer eius: aliquando pathah, ut à טֶנֶא fit טַנְאֲךָ sporta tua. 2 Sũt etiam aliqua quæ camezãtur iuxta formam פָּעָל ut צָמָא sitis, צָבָא exercitus: & quædã iuxta formam פּוֹעָל ut גוֹמָא iuncus, סוֹבָא commessatio: & unũ cum dages, nempe כִּסֵּא solium, quod in statu regiminis non mutatur, sed in affixorũ subiunctione migrat zere in scheua abijciturq; dages: ut כִּסְאֲךָ כִּסְאוֹ Idẽ fit in plurali, habetq; formam fœmini-

norum: ut שָׁמָּה יָשְׁבוּ כִסְאוֹת Illic sedebunt solia: psal. 122. 3 Hoc quoq; uocabulum חֵטְא id est, peccatum, est de forma ista, debuitq; scribi חֵטְא sed alleuiatur dictio ipsa à punctis, sicut & שָׁוְא alleuiatur quod tamen est de forma בַּעַל ut in præcedenti fundamento diximus, signo 4. Punctatur aũt heth in dictione חֵטְא cum zere iuxta formã illorum nominum quæ quinq; constãt punctis. Vnde & in affixorum subiunctione heth habet ſægol, ut חֶטְאוֹ peccatum eius, חֶטְאָם peccatum eorum, de qua forma dictum est fundamẽto tertio orationis primæ, signo sexto. In plurali חֲטָאִים peccata. Illud uero וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים Et in uia peccatorum: psal. primo, est de forma daggessatorum, quæ non admittunt aliquam mutationem. Nam de eo dicitur pluraliter in statu regiminis & affixionis: חַטָּאֵי עַמִּי Peccata

cata

cata populi mei: Amos 9. Et חַטֹּאתָם יַשְׁמִיד peccata eius delebit: Isa. 13.

Fundamentum sextum: in quo explicantur nomina quiescentia in lamedpoal He.

AD uertendũ quod nomina quiescentia in lamed he, ueniũt plerunque cum augmento mem uel tau à principio, punctat'que augmentũ ipsum cum hirec sequente scheua quiescente: ut מִצְוָה præceptum, מִנְחָה munus, תִּקְוָה spes, תִּכְלָה consumptio, & alia his similia. Verum iuxta literas gutturales signantur hæ literæ superadditæ cum pathah: ut מַחֲצָה medietas, מַחְתָּה acerra, תַּאֲוָה concupiscentia, & similia.

2 Sunt autem omnia illa he quæ memoratis exemplis in fine subiũguntur, fœminina & nõ radicalia, id quod ex accẽtu dignosci poteſt, nam omnia sunt milra: & præterea in statu regiminis & affixionis mutãtur in tau molle, *He fœm. mutabile*

iuxta morem he fœm. literæ: ut מִצְוַת יְיָ præceptum domini: psalm. 19. מִנְחַת יְהוּדָה Munus Iehudæ: Malachiæ 4. מִצְוָתוֹ præceptum eius, מִנְחָתוֹ תַּאֲוָתוֹ Et pauca inueniuntur quæ desinunt in he hęemanthicum: ut ab עָלָה ascendit, מַעֲלָה ascensus, & similia: & hæc sunt millel, sicut etiam in oratione tertia scripsimus, fundamento 8. signo tertio.

3 At cum he radicali inueniuntur plurima, habentq; semper ante he sægol: ut מִקְנֶה possessio, מַחֲנֶה turma, & similia: & per hoc distinguuntur ab illis quæ desinunt in he fœmininam literam atq; hæmanthicam: quin & in statu regiminis atq; affixionis non mutantur, nisi quod sægol migrat in zere: ut מַחֲנֵה דָן Turma Dan: Numeri. 10. מִקְנֵה רַב Pecus multum: Nume. 32.

4 Cum affixis uero mouetur he, ut מִקְנֵהוּ pecus eius, מַחֲנֵהוּ turma eius,

& ſimilia. In omnibus iſtis he cenſetur eſſe radicale. Verum quando ſuperadditur tau à fronte, nunquam inuenitur he eſſe radicale.

Fundamentum ſeptimum: in quo explicantur nomina quieſcentia in lamedpoal he, atq; habentia augmentum mem uel tau à fronte, & tau à calce.

SCIENDVM quod in hoc ordine etiam inueniũtur nomina, quæ habẽt augmentũ mem à principio & tau à fine: ut מַשְׂבִּית imaginatio, מַרְבִּית augmẽtatio, & ſimilia. Et quædam habent tau à capite & calce, ut תַּבְנִית ſimilitudo, תַּכְלִית cõſummatio, & ſimilia: in quibus pũctus poſtremus eſt hirec magnum, id eſt, hirec cum Iod. 2 Et nota q̊d huiuſmodi nomina deberent ſcribi cum tribus Iodin in hunc modũ תַּבְנִיִית מַרְבִּיִית quorum unum uocatur iod protractionis uel ſequelę, quod etiam

etiam uenire ſolet in participio præſenti coniugationis hiphil poſt quodlibet ainpoal, ut מַפְקִיר & מַפְקִירָה faciens uiſitare. Alterũ Iod eſt loco he lamedpoal: nam radices memoratorũ exemplorum ſunt רָבָה & בָּנָה Tertium uero eſt Iod gentile, ſicut Iod in עִבְרִית Hebræa, מִצְרִית Ægyptiaca, & ſimilibus. Verum de hoc amplius loquemur in libro compoſitionis. 3 Inueniunẗ quoq; alia noĩa in hac forma, quorũ ultima uox eſt ſchurec, pręſertim quando à capite augmentum fuerit tau: ut תַּרְבּוּת incrementũ, תַּבְנוּת ſimilitudo
6 & ſimilia. Non autem hæc forma inuenitur cum mem niſi in ſermonibus miſna, hoc eſt, in expoſitione legis: ut מַלְקוּת uerberatio à uerbo לָקָה percuſſit. Memineris etiam quod mem & tau à capite iſtorum nominum ſemper habent pathah, etiã extra cauſam literæ guttura/

gutturalis. Inuenitur deniq; solũ unum cum augmẽto aleph in capite, nempe, וְאַחֲוָתִי בְּאָזְנֵיכֶם Et ostensio mea in auribus uestris: Iob 13. cuius radix est חָוָה indicauit. Regula. Quodcunq; nomen à capite habuerit mem uel tau, signatum cum hirec uel pathah, & mox sequẽs litera habuerit scheua, illud non est de perfectis, præsertim quum in eo non sint tres literæ mobiles, sed est de quiescentibus in lamed He. Inueniuntur tamen duo quæ à capite habent augmentum tau scheuati, nempe תְּעָלָה aquæductus, & תְּלָאָה fatigatio.

Fundamentum octauum: in quo explicantur nomina quiescentia in lamedpoal he, quæ scilicet à fronte nullum habent augmentum, sed in fine duntaxat subiungitur illis he fœmininum.

RVRSVS sciendum quod in hoc ordine inueniuntur etiam nomina desinentia in he fœmininũ, quorum

quædam ſub pepoal habent kamez, ut ſunt שָׂפָה labium, מָנָה pars & ſimilia, quædam uero habent zere, ut מֵאָה centum, פֵּאָה angulus, & ſimilia. Et hęc quidem omnia mutant iuxta morem cõſuetum capitale punctum in ſcheua.

2 At nomina quieſcētia in ain ſeu media radicali, quæ habēt utranq; hāc formam, regulariter non mutantur: ut à קָם ſurgens maſc. & צָר tribulator, dices in fœm. gen. קָמָה ſurgens, צָרָה tribulatrix: & in ſtatu regiminis, קָמַת צָרַת & in plur. maſc. קָמִים צָרִים ubi camez initiale non mutatur. Idem iudiciũ eſt de ijs quæ habent zere à principio. Nã ab his quæ quieſcunt in media radicali litera, puta à uerbis צָר & שָׁב fiunt nomina, צֵדָה uiaticũ, שֵׂיבָה ſenium: & in ſtatu regiminis, צֵדַת & שֵׂיבַת עַבְדְּךָ ſenectus ſerui tui: Gen. 44. ubi uides zere nõ mutari. Ratio huius

hæc

hæc signatur. Quæ quiescunt in media radicali, semper opus habent à fronte uoce magna, quæ aliqualiter representet uau mediam radicalem literam, & in qua uau ipsum quiescat: ideo ob nullam status mutationem uoces illæ magnæ poterunt uariari. At in his exemplis שָׂפָה labium, מָנָה pars, פֵּאָה angulus, מֵאָה centum, quæ sub prima radicali litera non habent uocem magnam quæ repręsentet & includat quietem sequentis literæ, camez & zere libere mutari possunt, dicesque, שְׂפַת פְּאַת &c. Et uide ne huius regulæ unquam obliuiscaris, quum sit notatu dignissima. Faciemus tamen adhuc illius mentionem in ordine duplicatorum, fundamento II. signo quarto. Quæ uero habent tertio loco literam he essentialem, hæc explicabo in sequenti fundamento.

Fundamentum

Fundamentum nonum: in quo declarantur nomĩna quieſcentia in lamedpoal he, quæ ſcilicet retinent in fine he radicalem literam.

AD uertendum quod pauca inueniuntur nomina in hoc ordine, quæ he radicalẽ literam non amittunt, qualia ſunt גֵּאֶה נָרָם Superbus & ſublimis: Iſa. 2. וַיֵּצֵא מִגֵּוָה Et exiuit de pharetra: Iob 20. & ſimilia. Sũt rurſus alia quæ ueniunt cum ſægol, ut גֵּאֶה מְאֹד Superbus ualde: Iſa. decimoſexto. רֵעֶה דָוִד Amicus Dauid: 2. Reg. 15. In plur. uero dicitur גֵּאִים ſuperbi, רֵעִים ſocij uel amici. Porrò à גֵּאָה quod deſinit in camez fit וְהַבּוּז לְגֵאיוֹנִים Et contemptus ſeu deſpectio ſuperbis: pſalm. 123. Et eſt Iod illud mobile. Sic in גְּוִיָּה uertitur he in Iod mobile, quando uenerit in ſtatu regiminis: ut גְּוִיַּת הָאַרְיֵה cadauer leonis: Iud. 14. In plurali, מָלֵא גְוִיּוֹת impleuit ruinas ſeu cadauera: pſal. 110.

Scias

2 Scias quoq; quod multa inueniuntur nomina in hoc ordine, quæ mutant he finale in Iod quiescens, præceditq; ipsum punctus hirec. Et hæc quidem sunt in quadruplici differentia. Primo sunt quædam, quorum prima uox est camez, ut צָלִי decoctio, קָלִי polenta. Secundo sunt alia quorum uox prima est scheua, ut שְׁבִי captiuitas, פְּרִי fructus, כְּלִי uas uel instrumẽtum. Tertio sunt aliqua quorum uox prima est holem, ut חוֹלִי infirmitas, עוֹנִי afflictio. Quarto inueniuntur quoque aliqua quorum uox prima est sægol, ut מֶשִׁי polymita uel uestis serica, קֶרִי molestia uel occursus. 3 Itaq; in statu regiminis migrãt camezata in scheua, ut צְלִי קְלִי & scheuata in sægol, sed in loco pausæ, ut פֶּרִי כֶּלִי שֶׁבִי Et quando istis subiungitur affixum, redditur Iod mobile, ut שֶׁבְיְךָ captiuitas tua,

He mutatur in Iod

פִּרְיְךָ fructus tuus, כֶּלְיְךָ uas tuum. Et fieri poteſt quod in מְשִׁי & קְרִי Iod quoq; mobile ſit, ſicut etiam à פְּתִי dicimus פְּתָיִים pueri. Quæ autem habent holem, mutant illud in hatephcamez, cum ueniunt in ſtatum regiminis, etiam ſi uocale poſtremum non ſit ſægol, uti ſcripſimus in oratiõe tertia, fundamento 4. ſigno 2. Sunt quoq; quæ extra ſtatũ regiminis habẽt hatephcamez: ut כָּל חֳלִי omnem infirmitatem: Deut. 28. מֶה חֳרִי Qualis furor: Deut. 29. 4 Proinde illæ formæ quas cõmemorauimus, interdũ occurrunt cum augmento tau in fine, ut עָמִית proximus. Et horum quædam habent holem in fine, ut אָחוֹת ſoror, חָמוֹת nurus: quæ in regimine atq; affixorũ ſubiunctione mutant camez in ſcheua: ut עֲמִיתְךָ proximus tuus, אֲחוֹתְךָ ſoror tua, חֲמוֹתְךָ nurus tua &c. Item cum

ſcheua

ſcheua, ut חֲנִית lancea, שְׁבִית captiui⸗tas: & aliquãdo cum ſchurec in fine, ut גָּלוּת captiuitas ſeu exiliũ, חָזוּת uiſio: Et pepoal cum ſcheua, ut שְׁבוּת capti⸗uitas, פְּדוּת redemptio. Quomodo au tem hæc mutentur in plur. numerum iam ſcripſimus in tertia oratione, fun⸗damento ult. ſigno quinto. Item quæ⸗dam inueniuntur habere augmentum nun in fine, ut רָצוֹן uoluntas, קָלוֹן igno minia, & ſimilia, in quibus uau quieſcit loco he lamedpoal. Sunt etiam aliqua quæ habent augmentum nun & Iod mobile à fine loco he lamedpoal, ut בִּנְיָן ædificatio, עִנְיָן negocium, קִנְיָן poſſeſſio.

Fundamentum decimum: in quo explicantur nomina quieſcentia in lamedpoal he, quæ duas duntaxat habent literas.

SCIENDVM quod ſunt in hoc or dine nomina quæ nullam penitus

habent superadditam literam, quin & he tertiam radicalem literam reijciunt remanētib. duabus dutaxat literis. Inter hæc autem nomína quædam semper camezantur, & quædam semper pathantur: alia interdum camezantur & interdum pathantur: & illa enumerantur ab autore traditionis in hũc modum, אָב pater, אָח frater, יַד manus, דַּג piscis, קַו לָקָו regula ad regulam, צַו לָצָו præceptum ad præceptum: Isa. 28. Omnia inquam ista cōformitatem habent cum his quæ quiescunt in media radicali, & item cum duplicatis: de quibus in sequenti fundamento dabo tibi signa & quasdã regulas, per quas illa ab istis discernas. Sunt præterea aliqua quæ punctantur cum hirec sequente Iod quiescente, & ea nomina deriuantur à radicibus, quarum ainpoal est una ex literis וי״ח ut â radice רָוָה irrigauit

irrigauit dicitur רִי irrigatio: unde אַף בְּרִי Etiam cum irrigatione: Iod 37. Sic à נָהָה planxit, נְי planctus. Hinc בִּנְיהֶם קִינָה In planctu eorũ lamentare: Eze. 27. Et à צָיָה aruit, צִי nauis: ut וְצִי אַדִּיר Et trieris magna: Iſa. 33. Et item à כָּוָה combuſſit, dicitur כִּי תַחַת יֹפִי combuſtio pro pulchritudine: Iſa. 3. In quibus omnibus Iod ſcribitur loco he radicalis literæ, ainpoal uero occultatur. 4

Sed פִּי id eſt, os, non eſt de iſto ordine: nam radix eius eſt פֶּה nomen duarum tantum literarum iuxta formam שֶׂה quod ouem ſignificat. Et ſcribitur eodem tenore in regimine & in affixione Iod literæ, hoc eſt, quantum attinet ad formam nominis ſcriptam, non eſt differentia inter פִּי יְיָ os domini: Iſa. 1. & inter פִּי הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם Os meum loquitur ad uos: Gen. 45. quod tamen ſic grammatice ſcribi debuerat, פִּיי os

meum: ſed ad euitandam duplicis Iod difficiliorē prolationē, reijcitur unum. Et tu quidem id facile ubiq; locorū diſcernere poteris quādo בִּי capiendum ſit cōſtructiue, aut quando habeat iod affixum. 5 Regula ſuper omnibus his quæ diximus in iſto & præcedenti fundamento: Omne nomen, quod conſtat duabus literis mobilibus habens in fine ſuperadditam literam tau, quā præcedit hirec uel ſchurec, aut habuerit Iod quieſcēs in fine, ſiue conſtet duabus literis mobilibus ſiue una, aut habuerit Iod mobile poſt duas literas radicales: tale nomen eſt ex quieſcentibus in lamed he. Expende quod dixi & inuenies ita eſſe. Et quod diximus, poſt duas radicales literas, id notanter dictum putes, ad excipiendum perfecta & quieſcentia in ain. Nam quando Iod nominibus perfectis adiunctum

fuerit

fuerit, habet locum post tres radicales literas, ut חֲמִשִׁיּוֹת quintæ, & similia. In quiescentibus uero in ainpoal, litera Iod uenit mox post primam literam, ut בַּיִת domus, זַיִת oliua &c. Noluimus autem in ista regula comprehendere quodcunque nomẽ in cuius fine inuenitur nun præcedente holem, qualia sunt רָצוֹן uoluntas, & קָלוֹן ignominia, ne imponerent tibi nomina in quibus nun illud ultimum est radicale, ut est אָדוֹן dominus, אָרוֹן arca: sic מָדוֹן contentio cum quiescentibus in Ain: cuius radix est דון contendit.

Fundamentum XI. *in quo explicantur nomina quæ sunt de ordine duplicatorum: quæ scilicet unius literæ defectum patiuntur.*

NOTANDUM quod multa sunt nomina de ordine duplicatorũ quæ ueniunt cum defectu unius literæ iuxta morem uerborum duplicatorũ:

relinquunturq́ duæ duntaxat literę in illis,ut sunt חַם calidus, דַל pauper, טַל ros, סַל sporta, טַף puerorum cœtus,& similia multa. Horum multa pathantur,& quædam camezantur,annotanturq́ per autorē hammasoreth. Sunt etiam multa inter ea quæ habent holem.ut עֹז fortitudo, חֹם calor, עוֹל infans, קֹר frigus,& similia. Item quædā habent zere, ut חֵן gratia, שֵׁן dens, צֵל umbra,& similia. Quæ itaq; habent camez uel zere, assimilant̃ quiescentibus in ain atq; quiescentibus in lamed, de quibus scripsi in suis formis & locis.

2 Dabimus tamen tibi signum per quod possis discernere quæ sint ex quiescentibus in ain uel in lamed, aut quæ sint ex duplicatis. Quæ sunt ex duplicatis, consueuerunt habere dages, nisi duabus tantū constent literis,tunc enim impossibile est unam ex illis dag

gessari

gessari saltem dages forti: quum nunquam dages sit forte à capite dictionis id quod latius declarabo in libello Cãtici. A fine quoq; dictionis nunquam uenit dages in aliqua litera quæ puncto caret. Vnde quando tibi occurrerit nomen aliquod, duabus constans literis, & nescis cui ordini illud adscribere debeas, ages in hunc modum. In primis uide num sustinere possit dages si subieceris illi affixũ aliquod aut he fœmininam literam, aut mutaueris ipsum in pluralem numerum: tunc enim est ex duplicatis. 5 Pro exemplo sit tibi זַךְ id est, purus. Si uolueris scire cuius ordinis sit, adijce illi à fine terminationem pluralẽ, aut affixũ aliquod, aut he fœm. & inuenies זַכִּים. mundi, זַכָּה munda. Sic ab חַג solennitas, חַגִּים solennitates, חַגּוֹ solennitas eius: quæ omnia habent dages, & ideo sunt ex

duplicatis. Nam dages ponitur loco literæ duplicatæ. Sed à רָג piſcis, dices רָגִים piſces, & רָגָה piſcis, ubi gimel eſt molle & nō habet dages, & idcirco erit nomen ipſum ex quieſcentibus. 4 Iã autem præſcripſimus tibi ſignum in oratione iſta, fundamento 8. quo pacto diſcernere debeas quieſcentia in ain à quieſcentibus in lamed, diximusq́ʒ quieſcētia in ain nunquam mutari: & ideo poſtquam dixeris à רָגִים in regimine רְגֵי חַיָּם piſces maris, camez mutato in ſcheua, conſtabit uocabulum ipſum locũ habere inter quieſcētia in lamed, eritq́ʒ radix eius רָגָה Sed à גֵּר peregrinus, dices גֵּרִים peregrini, גֵּרוֹ peregrinus eius: ubi zere nō mutatur, unde patet nomẽ illud eſſe ex quieſcentibus in ain: eritq́ʒ radix eius גּוֹר Habeo adhuc & alia ſigna per quæ hos ordines à ſe inuicem diſcernas, ſed nō eſt locus

contra-

contrahendæ moræ. Regula. Omne nomen duabus cõſtans radicalibus literis, quarũ altera in plurali numero, aut in ſubiunctione affixi uel etiam he fœm. literæ, habet dages, illud erit ex duplicatis, habetq́ꝫ ſemper à frõte unã ex minoribus uocibus, etiam illa nomina quæ iuxta traditionem Maſoreth habent camez: ut יָם הַמֶּלַח mare ſalis: Gene. 14. תָּם וְיָשָׁר Integer & rectus: Iob. 1. & ſimilia. Quæ cum in pluralem mutantur numerum, aũt habent ſubiunctum affixum uel he fœm. literam, pathãtur, ut יַמִּים maria, תַּמִּים perfecti, תַּמָּה perfecta. Quæ uero zere habent, mutãtur in hirec, ut שֵׁן dens, שִׁנּוֹ dens eius. חֵן gratia, חִנּוֹ gratia eius. Et quæ holem habent, mutãt illud in tria puncta, ut ab חֹק ſtatutum, dices חֻקּוֹ חֻקֵּי חֻקָּם Et iuxta opinionem Rabi Salomonis Iarhij, pepoal heth ſignatur

tur cum hatephkamez quoties ainpo/al uenerit punctatum cum ſcheua : ut חֳסְךָ & חֳקְכֶם &c.Hanc opinionem poſuit in eo loco ubi exponit hūc uerſum, עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ Fortitudo mea & laus dominus: Exo. 15. Rabi uero Aben Ezra oculatior illo exiſtēs, reſpondet ſe inuenire יְיָ בְּעָזְּךָ יִשְׂמַח מֶלֶךְ id eſt,domine in fortitudine tua lætabitur rex:pſal.21. cum tribus punctis. Et נֵהַלְתָּ בְעָזְּךָ Duxiſti in fortitudine tua: Exo.15. cum hatephcamez. Verū iam pollicitus ſum cum uacauerit me æditurum libellum in quo grāmaticam Rabi Salomonis declarabo, ibiq; utriuſq; rabi opinionem concordabo.

Fundamentum XII. in quo explicantur nomina quæ ex duplicatis habent ſuperadditum mem à fronte.

SED & hoc ſciendum, quod in hoc ordine inueniuntur nomina, quæ habent

habent à fronte augmentũ mem,pun/
ctatum ut in plurimum cum camez,iu
xta formam nominum quieſcentiũ in
Ain. Eſt tamen differentia aliqua in/
ter ea: quia illa habent holem in fine,
ut מָקוֹם locus, מָכוֹן habitaculum,iſta
autem habent camez uel zere in fine,
ut מָסָךְ operimentum,מָגֵן ſcutum,ſed
non ſunt multa. 2 Eſt & aliud di/
ſcrimen inter ea:quia ea quæ quieſcunt
in ain mutantur de camez in ſcheua,ut
iam didiciſti: illa uero quæ ſunt de hoc
ordine nõ mutantur:ut à גָּנַן protexit,
מָגֵן ſcutum,מָגִנִּים ſcuta,מָגִנִּי ſcutum
meum: huius autem ratio eſt, quia ca/
mez eſt loco dages & idcirco mutari
non poteſt:& iam quidem diximus ſe/
mel & iterũ quod daggeſſata non mu/
tantur nec per cõſequens ea in quibus
uox magna eſt loco dages. 3 Inue/
niuntur quoq; aliqua, licet pauca, quæ
habent

habent mem holem iuxta formã quiescentiũ in pe Iod: & in istis rursum est differentia aliqua: Nam quiescentia in pe Iod desinũt in camez uel in zere, ut מוֹשָׁב cathedra. מוֹקֵשׁ offendiculũ, duplicata uero terminantur in pathah uel in sægol, ut à רָדַר subiecit, מַעֲשֵׂה מוּרָד opus subiectionis: 3. Reg. 7. Et à רָכַךְ tener fuit, וְהֵבֵאתִי מוֹרֶךְ Et adducã mollitiem: Leuit. 26. sed horum pauca sunt.

4 Verum multa sunt quæ in fine recipiunt he fœm. literã, facileq; cognosci poterũt, qa daggessãt ainpoal, ut מְגִלָּה uolumen, מְחִתָּה pauor: & cũ tau תְּפִלָּה oratio, תְּחִנָּה deprecatio. Inuenit quoq; unũ cũ additiõe mem in fine, uidelicet חִנָּם gratis, à radice חָנַן gratificauit.

Fundamentũ XIII. *in quo explicantur nomina quatuor aut quinq; radicalium literarum.*

ETIAM notandũ, quod quædam inter duplicata inueniuntur, quæ quatuor

quatuor habent literas, hoc est, inter duas literas finales quæ similes sunt, repetunt pepoal: ut à בָּרַר clarus fuit, fit בַּרְבּוּרִים aues mundæ & saginatæ. Sic à בָּקַק euacuauit, בַּקְבּוּק laguncula, & à צָלַל tinniuit, צִלְצַל cymbalum, & à קָדַד inclinauit, קָדְקֹד uertex, & similia.

2 Inueniuntur & alia nomina quatuor literarum, in quibus quædam literæ etiam duplicantur sed alio ordine. Nam lamedpoal duplicatur in illis, ut רַעֲנָן floridus, שַׁאֲנָן opulentus, חַכְלִיל illustris & similia. Et quædam desinũt in he fœm. literam: ut שַׁעֲרוּרָה horror, & cum superaddito iod, שַׁעֲרוּרִיָּה turpitudo. 3 Inueniuntur præterea in duplicatis, quæ quinq; radicalibus constant literis, duplicantia scilicet ainpoal & lamedpoal, ut à יָרַק fit יְרַקְרַק flauus, & ab אָדֹם fit אֲדַמְדָּם rubeus sic ab אָסַף collegit, אֲסַפְסוּף collectum uulgus, & similia

Nomina quinque literarũ

ſimilia. 4 Inueniuntur quoq; quædam nomina quinq; literarũ, in quib. nulla litera alteri ſimilis eſt, ut שַׁעַטְנֵז ueſtis lanea & linea, פִּלֶגֶשׁ concubina, צְפַרְדֵעַ rana,& ſimilia. Sunt tamẽ qui dicunt illa nomina cõpoſita, ut שַׁעַטְנֵז ſit à שׁוּעַ טַוּ וְנוֹז pectendo, filando & torquendo: & פִּלֶגֶשׁ à פלג אשה ſeparauit uxorẽ: ſic צְפַרְדֵעַ rana, quaſi quæ cognoſcat lucem matutinam. Sed probabilius uidetur dicendum quod hæc nomina ſint ex lingua Ægyptiaca aut Perſica in Hebraiſmũ inuecta. Et hic tibi talem conſtituo regulam. Nulla dictio quæ quatuor aut quinq; conſtat literis, eſt de lingua ſancta: quales etiam ſunt פַּתְשֶׁגֶן exemplar, אֲדַרְכוֹנִים ſolidi uel drachmæ, אֲחַשְׁתְּרָנִים ueredarij, אֲחַשְׁדַּרְפְּנִים ſatrapæ, & ſimilia: de quibus etiam loquemur in præfatione libri compoſitionis. 5 Nomina uero

quatuor

quatuor aut quinq; literarum quæ habent à capite aleph uel nun à fine, de his eſt cõtrouerſia, num literæ aleph & nun ſint radicales uel ſuperadditæ, ut ſunt אַבְנֵט baltheus, חַשְׁמַן legatus: & item אַרְגָּמָן purpura & multa huiuſcemodi. Sunt qui putant literas illas ſuperadditas, ut litera aleph in dictione אֶזְרָח id eſt, indigena: & litera nun in dictione זִכְרוֹן memoria ſeu hiſtoria.

6 Quæ uero habẽt quatuor diſtinctas literas, quarum neutra alteri ſimilis eſt, hæc in magno ſunt numero: ut כַּפְתֹּר ſphærula, סְפָרַד Hiſpania, פִּלֶגֶשׁ concubina, גַּרְזֶן ſecuris, גִּזְבָּר theſaurarius, סִרְפָּד ſpina, טִפְסָר præfectus, & ſimilia. Et iã didiciſti quomodo ea quæ deſinũt in camez & zere mutantur, potiſſimum uidiſti id in perfectis: didiciſti etiam ex his quæ tribus conſtant literis, quod unus & idem plerunq; illis

ſit mos & forma. 7 Inueniuntur
quoq; inter quadrata quę in plurali nu
mero daggeſſantur, & ſunt ea quæ po
ſtremum punctum habent pathah, ut
ab חַשְׁמַל dicitur in plurali חַשְׁמַלִּים ele
ctra. Sic quoq; בְּעֵין חַחַשְׁמַלָּה Secun-
dum aſpectum electri: Eze. 10. dagge-
ſato lamed. Sic וְגַנְזַבָּיו Et cellaria eius:
1. Paralip. 25. à גַּנְזַךְ quod in plurali ha
bet גַּנְזַכִּים Et item בְּרוֹב סַרְעַפַּי In mul
titudine cogitationum mearũ: pſal. 119.
à סַרְעַת Et hæc omnia deſinunt in pa-
tha. Sic quoque ab hoc plurali יֶאֱתָיוּ
חַשְׁמַנִּים uenient magnifici: pſal. 68. di
citur ſingulariter חַשְׁמַן magnificus.

Finit grammatica Hebraica, ædita ab
Elia Leuita Iudæo, & uerſa per
Sebaſt. Munſterum.

IN TABVLAM CONIVGATIONVM SEBAST. Munſterus.

SVNT iam ſeptem elapſi ſanni optime lector, q̃d tabulã Heb. coniugationũ fecimus excudi uenuſtis illis characteribus Frobenianis, ea forma qua ab Elia eſt cõſcripta, niſi quod uerba quædam perperam punctata ſunt, quę hic caſtigare uoluimus, & quod latinos titulos inter uerborũ ordines poſuimus loco Heb. titulorum. Nam ubi tabula mea habet in ſupremo loco, Exemplar octuplicis ſeu integræ coniugationis & cætera, Eliæ tabula habet duntaxat, שְׁלֵמִים

Secundo, ubi exemplar meum habet, Forma quadruplicis coniugationis uerborum ſecundi ordinis,& cætera, Eliæ tabula habet, חסרי פא נון id eſt, defectiua in pe Nun.
Tertio,ubi ego ſcripſi,Exemplar aliud uerborum primi ordinis, &c. Eliæ tabula habet, נחי פא אלף id eſt,quieſcentia in pe aleph. Vt autem tabula conformis ſit prioribus ſcriptis meis, uellem ut hic pro primi ordinis ſcriberes tertij ordinis.
Quarto, ubi in tabula ſcripſi, Forma alia coniugationis uerborum ſecundi ordinis (tu ſcribe, tertij ordinis) Eliæ tabula habet, נחי פא יוד quieſcentia in pe Iod.
Quinto, ubi ſcripſi, Exemplar uerborum quinti ordinis,tu ſcribe, quarti ordinis: Eliæ uero tabula habet, נחי עין ויו quieſcentia in ain uau.

Sexto,

Sexto, ubi ſcriptum uides, Exemplar aliud uerborum primi ordinis, ſcribe, quinti ordinis: Eliæ uero titulus eſt, נחי למר אלת quieſcentia in lamed aleph.

Septimo, ubi in tabula eſt ſcriptũ, Exemplar coniugat. uerborum tertij ordinis, tu ſcribe, quinti ordinis. Porrò Eliæ exemplar habet נחי למר הא quieſcentia in lamed he.

Octauo, pro illo titulo, Exemplar coniugat. uerborum ſexti ordinis, Eliæ tabula habet, כפולים Duplicata.

Nono, ubi ſcriptum uides, Exemplar coniugat. uerborum quarti ordinis, tu ſcribe ſeptimi ordinis: Eliæ titulus eſt, הסרי פא ונחי למר Defectiua in pe & quieſcentia in lamed. Ad ſeptimum quoqȝ ordinem pertinet uerbum יָרֵא timuit & יָרָה iecit. Primi titulus apud Eliam eſt, נחי פא יור ונחי למר אלת Et alterius, נחי הקצות id eſt, quieſcen-

tia in extremitatibus. Porrò titulus uerbi נָתַן eſt, חסרי הקצוות defectiua in extremitatibus.

Coniugatio uerborum primi ordinis.

EXHIBET tibi extrema linea in dextra parte tabulæ titulos coniugationum, puta פָּעַל quæ eſt coniugatio prima, נִפְעַל quæ eſt paſſiua illius: פִּעֵל quæ eſt coniugatio ſecunda, & paſſiua eius eſt פֻּעַל Deinde ſequitur tertia coniugatio nempe הִפְעִיל cuius paſſiua eſt הָפְעַל Quarta & ultima eſt הִתְפַּעֵל Hebræi tamen numerãt etiam paſſiuas uoces & ſic in uniuerſo colligunt ſeptem coniugationes, aut octo quando מְרוּבָּע etiam uenit in numerum. Aduerte nunc primam coniugationem quæ à פָּקַר incipit, & abſoluit eam una linea per tranſuerſum tabulæ iuxta omnes modos, tempora & perſonas

personas. Primo enim habes omnes personas præteriti mas. & fœm. generis, titulis superne indicantibus genera & personas. Deinde sequitur participium præsens, quod formam nominis habet. Tertio locò ponitur participium præteritũ, quod etiam formam habet nominis. Succedit huic infinitiuus, cuius prima dictio פְּקוֹר scribenda est, & quinta מִפְּקוֹר pe dagessato. Hunc sequitur imperatiuus, atq; illum futurum. Stude igitur primo hanc primam coniugat. in ordine perfectorum memoriæ commendare, & reliquorum ordinum primas coniugationes quoq; didicisti, tam & si nonnihil ab ista dissideãt ob defectum uel ob quietẽ unius literæ. Sequitur nunc נִפְעַל seu coniugatio passiua, quæ in præterito & participio habet à fronte literam nun expresse scriptam, in reliquis uero modis

abſconditur per dages in pepoal: aut ſi illa fuerit gutturalis, uertitur dages in zere uocem magnam: ut ab אָכַל comedit, facies paſſiuum, נֶאֱכַל comeſtus eſt: & in infinitiuo הֵאָכֵל comedi, & in futuro אֵאָכֵל comedar, תֵּאָכֵל comederis, &c. Aduerte iſtud.

Coniugatio ſecunda in uerbis perfectis.

CONIVGATIO ſecũda eſt piel ſeu kaued, & illa habet mediam literam daggeſſatã per omnes modos & tempora, niſi illa ſit gutturalis, tunc enim hirec in præterito non raro mutaẗ in zere, & patha in participio præſenti, infinitiuo, imperatiuo atq́ futuro in camez: ut בֵּאֵר declarauit, מְבָאֵר declarans, בָּאֵר declara, אֲבָאֵר declarabo &c. Paſſiuum huius uocatur פֻּעַל habetq́ ſolum hos tres modos, præteritum, participium præſens & futurum.

reliquis

reliquis modis caret. Vltimū uerbum futuri temporis hic castigandum est, & legendum תְּפַקֵּדְנָה pro תְּפוּקְדְנָה

Coniugatio tertia in uerbis perfectis.

SEQVITVR hiphil tertia coniugatio: & hæc quoq; à te diligenter est ediscenda sicut & prima atq; secunda: nam maior pars uerborum iuxta has tres coniugationes inflectitur. Hic facile uidere potes in quibus personis Iod extruditur: & ubi he characteristica litera manet & ubi non manet. In infinitiuo prima uox legenda est הַפְקֵד & non הַפְקִיד sed cum literis bachlam dicimus haphkid ut tabula recte habet. Passiuum huius uocatur Hophal, & habet duntaxat duos modos, præteritum & futurum, & infinitiuum absq; literis bachlam.

Coniugatio

Coniugatio quarta in uerbis perfectis.

VOCATVR quarta coniugatio Hithpael: & licet Elias ante illã posuerit coniugationem aliam, nempe מְרוּבָּע quadratã, de quã mox dicam, nos tamen Hithpael quarto loco ponimus quod multo crebrior in omnium ordinum uerbis sit quàm illa quadrata. Habet autem tres modos similes, nempe præteritum, infinitiuum & imperatiuum, nec participium & futurum dissident ab horum forma, nisi quod literæ mem & איתן ponuntur loco he. Participium præteritum seu passiuum non est in ea, cum coniugatio ipsa sit actiuapassiua, & participium præsens sit loco utriusque participij.

Coniugatio מְרוּבָּע *hoc est, quadrata.*

CONIVGATIO ista uocatur ab antiquis Rabinis quadrata, eò quod

quatuor

quatuor constet literis, ut שׁוֹפֵט fuit iudicans, & est rarissima in uerbis perfectis, cum ultra duo aut tria exempla in biblia inuenire non liceat: in quarto ordine potissimum habet locum & in sexto ordine, ubi scilicet loco coniugationis piel usurpatur, ut Elias claris rationibus in grãmatica sua id demonstrat & probat: de quo infra suo loco dicemus. Non est igitur tibi hæc coniugatio פּוֹקֵד hoc loco ediscenda, posteaquam iam didicisti illam in perfectorum ordine nõ inueniri nisi in duabus aut tribus personis.

Coniugationes uerborum secundi ordinis, ut sunt נִגַּשׁ *appropinquauit, &* נִגַּח *impegit.*

HABET quoq; hic ordo quadruplicem uerborũ coniugationem, ut ordo perfectorum uerborum, licet Elias solum formulam primæ & tertiæ signa-

ſignauerit. Præteritum kal, hoc eſt, præteritũ primæ coniugationis, & utrunq; participium retinẽt nun primam radicalem literam, in alijs uero modis ferè ſemper abſconditur per dages. Gimel in infinitiuo non debet habere dages niſi in prima dictione גֶּשֶׁת quod tamen eſt dages leue, & in מִגֶּשֶׁת Vltimam futuri dictionem ſic punctabis, תִּגַּשְׁנָה In paſſiuo dicitur נִגַּשׁ penetratus eſt, abſcondita litera nun radicali per dages in gimel. Nam nun expreſſe ſcriptum, eſt nun paſſiuum. In infinitiuo uero, imperatiuo & futuro, nun paſſiua litera abſconditur per dages in nun radicali litera. Vltima futuri dictio ſic punctari debet תִּנָּגַשְׁנָה Caſtigamus autem hic quaſdã dictiones, quia non ex Romano exemplari ſed ex ſcripto quodã hanc tabulã primum deſcripſi & impreſſuræ demãdaui: nec tunc

tam

tã exercitatus fui ut huiusmodi errores propria industria sustollere potuerim. Formulam piel seu secundæ coniugati/onis & item hithpael seu quartæ coniu gat. Elias non posuit, quia coniugatio uerbi נגש penitus non differt à forma בקר Sic uerbum התנגש haud secus est coniugandum atq; uerbum התבקר Nunquam enim deficit nun prima ra/dicalis in piel neq; in hithpael. Est etiã cõiugatio uerbi נגש in piel conformis coniugationi uerbi נגש in niphal, sed in præterito duntaxat. Vt enim in piel dicitur נגש נגשת נגשתי penetrauit, pe/netrasti, penetraui, sic in niphal dicitur נגש נגשת נגשתי quæ latine reddi ne/queũt, cum uerbũ ipsum sit neutrũ &c. Tertia coniugatio hiphil non differt à coniugatione הבקיר nisi quod nun perpetuo per dages absconditur. Vlti/ma futuri dictio sic debet punctari

הָגְשְׁבָה Passiuum eius Hophal, ut in perfectis habet tres modos, præteritũ, participium & futurum. In futuro litera uau in quatuor dictionibus delenda est, quæ scilicet mox scribitur post literam kybuzatam.

Coniugationes uerborum tertij ordinis, ut sunt יָדַע *&* אָכַל

IN hoc ordine sunt duplicia uerba, quædam incipiunt ab aleph, alia à Iod. Quæ ab א incipiunt de ijs Elias duntaxat primam coniugationem posuit scilicet actiuam, nam illa in futuro perdit primam literam radicalem, idq; in prima persona sing. tantum. Passiuum eius formatur haud secus quàm נִבְקַר nisi quod propter aleph gutturalem literam dages mutatur in uocem magnam: ut in imperatiuo הֵאָכֵל & in futuro אֵאָכֵל comedar. In piel cõiugatur בִּקֵּר ut אִכֵּל Sic in hiphil הֶאֱכִיל imitatur

imitatur formam חִפְקִיר &c. Altera uero forma uerborum huius ordinis, ut יָדַע יָשַׁב retinet literam Iod in præterito & utroq; participio. In infinitiuo uero & imperatiuo atq; futuro iod uel cadit uel qeſcit, ut דַעַת ſcire, שֶׁבֶת ſedere, אֵדַע ſciam, אֵשֵׁב ſedebo, &c. In paſſiuo mutat̃ Iod in uau quieſcens: ut נוֹדַע cognitus eſt, נוֹשַׁב habitatus eſt. In participio præſenti fœm. corrige tabulam ſic נוֹדַעַת נוֹדָעוֹת In infinitiuo, imperatiuo & futuro fit ex uau quieſcente uau mobile, ſignaturq́; cum dages ad repreſentandum nun paſſiuam literam. In hiphil quoq; migrat Iod in uau quieſcens. In participio præterito מוּדָע & in fœm. מוּדַעַת. In infinitiuo, הוֹדַע בְּהוֹדַע & cætera, ubi tolle Iod: reliqua caſtigatione non egent. In hithpaal cõmutatur Iod in uau mobile, dageſſata media radicali. In participio fœmin. מִתְוַדַּעַת

מִתְוַדַּעַת reliqua iusta sunt.
Piel in tabula non signatur, quia non differt coniugatio piel in hoc ordine à coniugatione uerborum perfectorum. Nam dicimus in præterito יָשַׁב יָשַׁבְתָּ Et in participio præsenti מְיַשֵּׁב In futuro אֲיַשֵּׁב haud secus quàm in perfectorum ordine.

Coniugationes uerborum quarti ordinis.

QVARTVS ordo abscondit in præterito & participio præsenti mediam radicalem literam uau in camez, ut בָּן intellexit. In secunda tamen persona camez illud mutatũ in pathah, ut בַּנְתָּ ne scheua sub nun fiat mobile & ex consequenti תָּ priuetur dages. In infinitiuo lege לָבוֹן & מִבּוֹן Et in imperatiuo בּוֹן בּוֹנוּ In fœm. בּוֹנִי בּוֹנְנָה In Niphal, נָבוֹן intellectus est, &c. ut in tabula. In Hiphil, הֵבִין &c. In infinitiuo

nitiuo תָּבֵן absq; Iod, sed cum literis בכלם habet Iod. Vltima dictio futuri sic punctanda est תָּבֶנְנָה Passiuũ eius Hophal bene scribitur in tabula. Hithpaal quoq; in nullo discrepat ab Eliana tabula. Porrò piel huius ordinis est coniugatio illa quam hic uides מְרוּבָּע intitulatam: de qua longam habes disputationem supra in grãmatica Eliæ. Id autẽ in summa uult, quod propter uau mediam radicalem literam tertia radicalis duplicetur, loco dages, quum in uau quiescente dages signari nequeat. Et inueniuntur passim multa exempla per biblicos libros, ut sunt קוֹמֵם רוֹמֵם &c. In participio præterito mutandum est uau schurec in uau holem. Porrò loco מְבוּנֶנֶת Elias ponit מְבוֹנֶנֶת etiam si utrunq; sit rectum, sed posterior forma est frequentior. In infinitiuo quoq; legendum est מְבוֹנֵן

Coniugationes uerborum quinti ordinis.

IN quinto ordine inueniuntur duplicia uerba, quædã deſinunt in aleph, ut eſt קָרָא cuius coniugationem habes in tabula. Paſſiuum eius ſic formatur נִקְרָא נִקְרֵאתָ נִקְרֵאתִי In imperatiuo & infinitiuo הִקָּרֵא &c. Alia deſinunt in he, ut עָשָׂה גָּלָה & hæc mutant in præterito he in Iod iuxta cõmuniſſimam illam literarum אֱהֱוִי commutationem ut etiam regula ipſa docet. In infinitiuo paſſiuæ uocis gimel in exemplo tabulæ debet dageſſari. Hiphil & Hophal in tabula iuſte ſcribuntur. Proinde פִּעֵל & פֻּעַל atq; hithpael hic haud ſecus ſunt formanda atq; in perfectis, niſi quod he in præterito more huius ordinis ſemper migrat in Iod, & in infinitiuo in uau holem ſequente tau: ut גִּלָּה גִּלִּיתָ In infinitiuo גַּלּוֹת Et hæc finalis

nalis terminatio oth habet in hoc modo locum per omnes cōiugationes huius ordinis. In hithpael, הִתְגַּלָּה הִתְגַּלִּיתָ & cætera.

Coniugationes uerborum ſexti ordinis.

SEXTVS ordo habet כְּפוּלִים id eſt, uerba duplicata ſeu potius quę deſcendunt à duplicatis. Coniugatio kal formatur ut tabula docet. Veruntamen participium præteritum eſt formandū ut in integris, nempe ſic סָבוּב סְבוּבִים סְבוּבָה סְבוּבוֹת In infinitiuo מְסוֹב Et in impatiuo סוֹבִּי סוֹבְּבָה סוֹבּוּ Sic in futuro beth debet dageſſari in תְּסוֹבֵּי & תְּסוֹבֵּבְנָה In paſſiuo נָסַב &c. In infinitiuo & impatiuo הִסּוֹב ſamech ubiq; daggeſſato. Sic in futuro אֶסַּב &c. Hiphil, הֵסֵב Et in participio præſenti מֵסֵב מְסִבִּים In fœ. מְסִבָּה מְסִבּוֹת In infinitiuo hophal, הֻסַּב Cæterum

coniugationes piel & pual atq; hithpa el formantur iuxta normam perfecto rum uerborum. Tamen quadrata con iugatio & hithpael nonnunquam hic usurpantur ut in quiescentibus in Ain. Hæc Elias.

Coniugationes uerborum septimi ordinis.

CVM hic ordo habeat uerba quæ uel quiescunt in utraq; extremitate, ut יָרַח יָרַח יָרֵא uel quæ deficiunt in una extremitate & quiescũt in alia, ut נָטָה נָכָה uel quæ deficiunt in utraq; extremitate, ut est hoc unicum uerbũ נָתַן id est, dedit, hinc est q̊d Elias quadruplex exemplũ in tabula posuit, sed omnia in prima cõiugatione tantum. Proinde nos obiter indicabimus quo pacto per cæteras coniugationes inflecti debeant. Passiuum à נָטָה sic formabis: In pręterito נִטָּה נִטֵּיתָ נִטֵּיתִי

In

In infinitiuo, הִנָּטוֹת לְהִנָּטוֹת
In imperatiuo, הִנָּטֵה הִנָּטוּ
In futuro, אֶנָּטֶה תִּנָּטֶה

In Hiphil

In præterito, הִטָּה הִטִּיתָ הִטִּיתִי
In participio præsenti, מַטֶּה מַטִּים
In participio præterito, מֻטֶּה מֻטִּים
In infinitiuo, הַטּוֹת לְהַטּוֹת
In imperatiuo, הַטֵּה הַטּוּ הַטִּי
In futuro, אַטֶּה תַּטֶּה יַטֶּה
In Hithpael, הִתְנַטָּה הִתְנַטֵּיתָ

Haud secus uerbum נָכָה coniugabis quum à uerbo נָטָה non discrepet. Porrò uerbum יָרֵא In passiua uoce sic coniugatur.

In præterito, נוֹרָא נוֹרֵאתָ
In participio, נוֹרָא נוֹרָאִים
In infinitiuo, הִוָּרֵא לְהִוָּרֵא
In imperatiuo, הִוָּרֵא הִוָּרְאוּ
In futuro, אִוָּרֵא יִוָּרֵא

Hiphil & Hithpael non inueniuntur in

hocuerbo, quod ego ſciam. In piel quidem inuenitur יִרֵּא timuit, & מְיָרֵא formidans: Nehe. 6.

Coniugatio uerbi נָתַן quod deficit in utraq; extremitate.

HOC uerbum in pręſenti fœm. pro נוֹתֶנֶת magis habet נוֹתְנָה In infinitiuo cum bachlam לָתֵת מִתֵּת In paſſiua uoce habet נִתַּן נִתַּתָּ נִתַּתִּי & in fœm. נִתְּנָה In futuro יִנָּתֵן תִּנָּתֵן אֶנָּתֵן In alijs coniugationibus nō inuenitur: niſi quod ſemel in hophal inuenitur ut Elias in grammatica indicat.

Coniugatio uerbi יָרָה & ſimilium.

RETINET hoc uerbum formam coniugationis uerbi גָּלָה In Hiphil habet הִגְלָה ſicut & à יָרָה fit הוֹרָה confeſſus eſt ſeu gratias egit. In participio מוֹרֶה docens, in futuro אוֹרֶה יוֹרֶה Eiuſdem formæ eſt .יָפָה. quod etiam

in

in hithpael inuenitur Ierem. 4. לַשָּׁוְא תִּתְיַפִּי frustra te pulchram facis. Sic à יָנָה fit hiphil הוֹנָה defraudauit. Et hæc sunt quæ ferè frequentius occurrunt in biblicis libris.

De uerbis quatuor radicalium literarum.

VERBA quæ quatuor constant radicalibus literis, omnia sunt de coniugatione piel & octauo alligantur ordini. Et coniugātur in hunc modum שִׁעֲשַׁע שִׁעֲשַׁע שִׁעֲשַׁעְתָּ Sic תִּעֲתַע תִּעֲתַע תִּעֲתַעְתָּ quōrum radices sunt שָׁעָה תָּעָה Et ex duplicatis גִּלְגַּל גִּלְגַּל גִּלְגַּלְתָּ Sic קִלְקֵל קִלְקַלְתָּ à radicibus גָּלַל & קָלַל In quibus duplicatur pe & ain, reĳciturq́ lamedpoal. Inueniuntur etiam duæ radices, quę constant quatuor distinctis literis radicalibus, nempe כִּרְסֵם & כִּרְבֵּל quæ etiam sunt de coniugat. piel. Inuenitur deniq aliud uerbū quod habet quinq

 literas

literas, uidelicet חֲמַרְמַר in quo duplicantur pe & ain post tres radicis literas & est de coniugatione פִּעֵל ut diffusius tractatur supra in grammatica oratione secunda, fundamento 13. Hactenus Elias de uerbis quadratis.

FINIS

Claudit Elias Leuita tabulam coniugationum his uerbis.

אני אליהו הלוי חברתי הלוח הזה לתת
לנער דעת בדקדוק לשון הקדש וישמע
חכם ויוסף לקח משני המאמרים הר־
הראשונים של ספר הבחור כי הם מ
מבארים כל דברי הלוח הזה ואת כי ה
הוכחתי בהם שבנייני הפעלים אינם א
אלא ז׳ מכל מקום אחרי שרוב העולם נ
נוהגים להחמיר ולבנות שמנה בניינים
יצאתי גם אני בעקבותיהם ונתתי חלק ל
לשבעה וגם לשמונה וכל מי שינהוג
הלכה כמותי לא ישים לב אל בנין הה
המרובע כי בטל הוא :

Interpretatio eius.

Ego Elias Leuites ædidi ſeu compoſui tabulam iſtam, ut darem paruulo in grammatica intellectũ & cognitionem linguæ ſanctæ: & audiens ſapiens adijciat doctrinam, præſertim in primis duabus orationibus libri electi: Siquidem

dem illæ explicant totum negocium huius tabulę. Probaui quoq; in eiſdem quod coniugationes uerborum nō numerari debent plures quàm ſeptē, tam & ſi me conformem fecerim publico orbis cōſenſui, octo ſcilicet ponendo coniugationes, & per aliorum incedens ueſtigia. Poſui quidem ſeptē poſui etiam octo. Veruntamen qui mecum uult ſentire, negligat coniugationem illam quadratam, quia inutilis eſt, præſertim in uerbis perfectis.

Munſterus

Inutilem uocat & plane בָּטֵל hoc eſt, ſuperuacaneam illam coniugationem quadratam, cum alia non ſit à coniugatione piel, niſi quod loco dages ponimus literam, duplicando tertiam radicalem, ſicut econtra in ſecundo uerborum ordine in quibuſdam modis tollitur prima radicalis litera & loco eius

dageſſatur

dagessatur media, ut supra suo loco dictum est. Mirabile igitur est mysteriū illud dages.

Censura tabulæ adiecta.

נדפס פה רומא עם גזרת נחש חכמי ר
רומא שלא ידפיסהו איש אחר בזמן ע
עשר שנים מהיום יום ב״ חתשרי רע״ט :

Hanc tibi lector interpretandam relinquimus, nisi forte abbreuiatura illa רעט te molestum reddat: sed scias esse annum mundi post quinq; milia, quādo scilicet Elias tabulā & grāmaticā primo euulgauit.

FINIS.

BASILEAE APVD FROBENIVM MENSE MAIO AN. M. D. XXXII.

ERRATA

Pag.	linea.	lege
36	15	וַיְפַסֵּר פְּסִירִים
77	19	חֲמָלַחַת
99	16	בַּעַל
102	11	בְּתוֹכַחְתּוֹ
132	10	וַיִּרוֹם
150	15	בָּנַי
201	8	יַלְקוּט
51	9	quæ,non qua.
98	2	Et cõfitebitur ſuper eum,pro proijciet.

FRO BEN.

literas, uidelicet תְּמַרְמֹר in quo dupli-cantur pe & ain post tres radicis literas & est de coniugatione בַּעַל ut diffusius tractatur supra in grammatica oratio-ne secunda, fundamento 13. Hactenus Elias de uerbis quadratis.

FINIS

Claudit Elias Leuita tabulam coniugationum his uerbis.

אני אליהו הלוי חברתי הלוח הזה לתת
לנער דעת בדקדוק לשון הקדש וישמע
חכם ויוסף לקח משני המאמרים הר־
הראשונים של ספר הבחור כי הם מ־
מבארים כל דברי הלוח הזה ואת כי ת־
הוכחתי בהם שבנייני הפעלים אינם א־
אלא ז׳ מכל מקום אחרי שרוב העולם ב־
נוהגים להחמיר ולבנות שמנה בניינים
יצאתי גם אני בעקבותיהם ונתתי חלק ל־
לשבעה וגם לשמונה וכל מי שינהוג
הלכה כמותי לא ישים לב אל בנין הממ־
המרובע כי בטל הוא :

Interpretatio eius.

Ego Elias Leuites ædidi ſeu compoſui tabulam iſtam, ut darem paruulo in grammatica intellectū & cognitionem linguæ ſanctæ: & audiens ſapiens adijciat doctrinam, præſertim in primis duabus orationibus libri electi: Siquidem

dem illæ explicant totum negocium huius tabulę. Probaui quoq; in eiſdem quod coniugationes uerborum nō numerari debent plures quàm ſeptē, tam & ſi me conformem fecerim publico orbis cōſenſui, octo ſcilicet ponendo coniugationes, & per aliorum incedens ueſtigia. Poſui quidem ſeptē poſui etiam octo. Veruntamen qui mecum uult ſentire, negligat coniugationem illam quadratam, quia inutilis eſt, præſertim in uerbis perfectis.

Munſterus

Inutilem uocat & plane בָּטֵל hoc eſt, ſuperuacaneam illam coniugationem quadratam, cum alia non ſit à coniugatione piel, niſi quod loco dages ponimus literam, duplicando tertiam radicalem, ſicut econtra in ſecundo uerborum ordine in quibuſdam modis tollitur prima radicalis litera & loco eius

dageſſatur

dagessatur media, ut supra suo loco dictum est. Mirabile igitur est mysteriũ illud dages.

Censura tabulæ adiecta.

נדפס פה רומא עם גזרת נחש חכמי ר
רומא שלא ידפיסהו איש אחר בזמן ע
עשר שנים מהיום יום כ״ תתשרי רע״ט ;

Hanc tibi lector interpretandam relinquim9, nisi forte abbreuiatura illa רעט te molestum reddat: sed scias esse annum mundi post quinq; milia, quãdo scilicet Elias tabulã & grãmaticã primo euulgauit.

FINIS.

BASILEAE APVD FROBENIVM MENSE MAIO AN. M. D. XXXII.

ERRATA

Pag.	linea.	lege
36	15	וַיְפַסֵּר פְּסִירִים
77	19	חְמְלַחְתָּ
99	16	פָּעַל
102	11	בְּתוֹכַחְתּוֹ
132	10	וַיָּרוֹם
150	15	בָּנַי
201	8	יַלְקוּט
51	9	quæ,non qua.
98	2	Et cōfitebitur ſuper eum,pro proijciet.

FRO BEN.